

Ministarstvo
dijaspore

INFORMATOR

ZA NAŠU DIJASPORU

Ministarstvo
dijaspore

INFORMATOR

ZA NAŠU DIJASPORU

Podgorica, 2025.

INFORMATOR ZA NAŠU DIJASPORU

Izdavač

Ministarstvo dijaspore

Za izdavača

Mirsad Azemović

Urednici

Fadil Zejnelagić
Zoran Đukanović
Ajla Dervišević

Lektura

Miodrag Vuković

Grafičko oblikovanje

Zoran Đukanović

Štampa

3M Makarije Podgorica

Tiraž

500

SADRŽAJ

POZDRAVNA RIJEČ	9
MINISTARSTVO DIJASPORE	11
I DRŽAVLJANSTVO	15
STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA PORIJEKLOM	15
STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA ROĐENJEM NA TERITORIJI CRNE GORE	17
STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA PRIJEMOM	17
GUBITAK CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA	20
PONOVNO STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA	23
POSTUPAK ZA STICANJE I GUBITAK CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA PO ZAHTEJU	24
II LIČNA DOKUMENTA	27
LIČNA KARTA	27
PASOŠ	28
VOZAČKA DOZVOLA	29
SAOBRAĆAJNA DOZVOLA	30
III DIPLOMATSKO-KONZULARNA PREDSTAVNIŠTVA	35
UVOD	35
KONZULARNE PROCEDURE	36
VIZE	40
IV CARINSKE INFORMACIJE	45
POSTUPAK SA ROBOM U PUTNIČKOM PROMETU	45
UVOZ I IZVOZ ROBE	43
SKRAĆENI CARINSKI POSTUPAK	57
V PRIZNAVANJE INOSTRANIH OBRAZOVNIH ISPRAVA	63
POSTUPAK PRIZNAVANJA INOSTRANIH OBRAZOVNIH ISPRAVA – OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE	64
POSTUPAK PRIZNAVANJA INOSTRANIH OBRAZOVNIH ISPRAVA – VISOKO OBRAZOVANJE	65

VI ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	71
OBAVEZNO OSIGURANJE	71
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA OSIGURANIKA NA RADU U INOSTRANSTVU	78
MEĐUNARODNI SPORAZUMI O SOCIJALNOM OSIGURANJU SA DRUGIM DRŽAVAMA	78
VII PENZIJSKO-INVALIDSKO OSIGURANJE	85
SISTEM PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA U CRNOJ GORI	85
MEĐUNARODNI UGOVORI O SOCIJALNOM OSIGURANJU KOJE PRIMJENJUJE CRNA GORA	91
VIII BORAVAK STRANACA	97
BORAVAK STRANACA U CRNOJ GORI	97
BORAVAK DO 90 DANA	98
PRIVREMENI BORAVAK	99
STALNI BORAVAK	100
IX ZAPOSŁJAVANJE I RAD STRANACA U CRNOJ GORI	107
X EKONOMSKE INFORMACIJE	121
GENERALNE EKONOMSKE INFORMACIJE	121
KAKO ZAPOČETI BIZNIS I REGISTRACIJU PRIVREDNIH SUBJEKATA	131
PODSTICAJNE MJERE	132
POREZI I CARINE	139
XI PROJEKTI MINISTARSTVA DIJASPORE	147
MANIFESTACIJA "DANI DIJASPORE–ISELJENIKA"	147
JAVNI KONKURS ZA SUFINANSIRANJE PROGRAMA ODNOSNO PROJEKATA U OBLASTIMA SARADNJE SA DIJASPOROM–ISELJENICIMA	148
LJETNJA ŠKOLA JEZIKA I KULTURE "CRNA GORA MOJA POSTOJBINA "	149
ORGANIZACIJA KONFERENCIJA I OKRUGLIH STOLOVA	150
INFORMISANJE	151
EVIDENCIJE	152
ISELJENIČKA KNJIŽICA	153
SARADNJA SA AGENCIJOM UJEDINJENIH NACIJA ZA MIGRACIJE (IOM)	153
NAUČNICI U DIJASPORI	155
IZDAVAČKA DJELATNOST	155
XII PREGLED ISELJENIČKIH UDRUŽENJA PO DRŽAVAMA	159
XIII AMBASADE I KONZULATI CRNE GORE U SVIJETU I MISIJE U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA, AMBASADE I STRANE MISIJE U CRNOJ GORI	191
XIV DRŽAVNE INSTITUCIJE I LOKALNE SAMOUPRAVE	203

SARADNJA SA DIJASPOROM

POZDRAVNA RIJEČ

Dijaspora Crne Gore predstavlja nezaobilazan aspekt svih društvenih procesa u Crnoj Gori. Iseljavanja iz Crne Gore u prošlosti bila su masovna i tekla su u raznovrsnim unutrašnjim prilikama i spoljopolitičkim okolnostima, ali je uvijek postojala jaka veza iseljenika sa rodnom grudom, sa svojom Crnom Gorom.

Odnosi svake države sa svojim iseljeništvom počivaju prije svega na emociji, ali i na realnim potrebama, očekivanjima i ozbiljnim promišljanjima o tome kako da, uprkos daljini, sačuvamo svoju posebnost, svoj identitet, kulturu, tradiciju, jezik, i kako da sve to prenesemo na mlađe generacije – da budu „svoji“, a ostanu „naši“. Iskreno vjerujem da dolazi vrijeme kada će se iz Crne Gore manje odlaziti, a više joj se vraćati.

Oslonjeni na bogatu iseljeničku tradiciju, danas možemo biti ponosni na rezultate naše zvanične politike prema dijaspori. Svjedoci smo nacionalnog buđenja potomaka starog iseljeništva, čiji je duh vječan kao i Crna Gora. Hiljade ljudi se okupljaju u brojnim novim iseljeničkim društvima u svim zemljama svijeta.

Prepoznajući ukupne potencijale naše dijaspore, naročito u sferi nauke i biznisa, stvorila se potreba za jačom institucionalnom podrškom i saradnjom sa dijasporom pa je sredinom 2024. godine osnovano Ministarstvo dijaspore, čiji je zadatak da sarađuje sa dijasporom i da, u korelaciji sa drugim državnim organima, omogući što bolju integraciju našeg iseljeništva u crnogorsko društvo.

Pomoć koju je dijaspora pružala i pruža svojim sunarodnicima u Crnoj Gori kontinuirana je i značajna. Imajući u vidu doprinos dijaspore našem društvu, Ministarstvo dijaspore se odnosi prema potrebama naše dijaspore sa posebnom pažnjom i u fokusu su ona pitanja koja su od najvećeg značaja i interesa za našu dijasporu. Ovo potvrđuju i nedavno započeti proces donošenja novog Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom – iseljenicima, izrade nove Strategije za saradnju sa dijasporom i kreiranja Registra dijaspore, što će, svakako, podići na viši nivo institucionalnu saradnju naše zemlje sa svojim iseljeništvom.

U pogledu postizanja boljih rezultata u saradnji sa dijasporom i stvaranja kvalitetnog institucionalnog okvira, očekivanja su velika. Uvjereni smo da ćemo, kao i do sada, zajednički raditi na afirmaciji i promociji Crne Gore, a naša dijaspora će u crnogorskim državnim organima imati pouzdanog partnera u realizaciji svojih programa.

Pred vama se nalazi Informator, u kome se nalaze sve relevantne informacije, prikupljene sistematično od zvaničnih državnih institucija u Vladi Crne Gore. Cilj Ministarstva dijaspore jeste da sve ove informacije objavi u jednoj publikaciji i time doprinese boljoj i efikasnijoj saradnji Crne Gore sa dijasporom, u cilju iskorišćavanja njenog punog potencijala. Ovaj Informator će olakšati vašu komunikaciju sa državnim institucijama i podstaći veće uključivanje u društveni, privredni i kulturni život, što predstavlja neophodan preduslov evropskih i evroatlantskih integracija Crne Gore i pruža objektivnu sliku o našem radu i stanju u našoj dijaspori. U Informatoru su objedinjeni podaci o pravima i obavezama dijaspore, kontaktima sa institucijama i načinima uključivanja u društveni i ekonomski život Crne Gore.

Pozivam sve članove dijaspore da ostanu u kontaktu sa svojom zemljom, da se informišu, uključe i doprinesu. Istovremeno, Crna Gora ostaje otvorena, zahvalna i spremna da ulaže u odnose sa svojim iseljenicima, jer snaga jedne države mjeri se i snagom njene dijaspore.

Crna Gora i njena dijaspora danas su bliži nego ikada, tako da kao ministar dijaspore želim da vas uvjerim da ćemo učiniti sve da se Crnoj Gori vraćate kao svojoj kući.

Srdačno,

Ministar dijaspore

Mirsad Azemović

MINISTARSTVO DIJASPORE

Ministarstvo dijaspore formirano je Odlukom Vlade Crne Gore u julu 2024. godine, sa ciljem da unapređuje saradnju svih naših iseljenika i iseljeničkih organizacija sa svojom maticom Crnom Gorom.

Nadležnosti Ministarstva dijaspore obuhvataju:

- pripremu propisa iz oblasti saradnje Crne Gore sa dijasporom–iseljenicima;
- saradnju sa dijasporom - iseljenicima iz Crne Gore i njihovim organizacijama;
- koordinaciju i davanje podrške dijaspori u integracijskim procesima Crne Gore;
- očuvanje i jačanje državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori;
- očuvanje kulturnog identiteta i njegovanje jezika, kulture i tradicije u iseljeničkim sredinama;
- jačanje obrazovne, naučne, kulturne i sportske saradnje između Crne Gore i dijaspore–iseljenika;
- informisanje dijaspore–iseljenika i povezivanje sa Crnom Gorom;
- zaštitu prava i položaja dijaspore–iseljenika;
- unapređivanje privrednog partnerstva između dijaspore–iseljenika i Crne Gore;
- izdavanje iseljeničkih knjižica;
- sufinansiranje programa, odnosno projekata organizacija dijaspore–iseljenika;
- dodjelu nagrada istaknutim pripadnicima dijaspore–iseljenicima i organizacijama dijaspore–iseljenika;
- organizovanje manifestacije Dani dijaspore–iseljenika;
- uspostavljanje i održavanje kontakata sa dijasporom- iseljenicima i organizacijama dijaspore–iseljenika;
- podsticanje na organizovanje i uzajamnu saradnju pojedinaca i organizacija u dijaspori–iseljeništvu;
- uspostavljanje baze podataka o dijaspori–iseljenicima i organizacijama dijaspore–iseljenika;

- podsticanje i pružanje podrške jačanju komunikacije, informisanja i istraživanja migracija iz Crne Gore;
- pomoć u njegovanju i promociji kulturnih vrijednosti Crne Gore u sredinama u kojima žive pripadnici dijaspore–iseljenika;
- obnovu jezičkih, kulturnih, identitetskih karakteristika dijaspore–iseljenika;
- podsticanje doprinosa dijaspore–iseljenika saradnji Crne Gore sa državama prijema;
- stvaranje pretpostavki, pogodnosti i olakšica za povratak dijaspore–iseljenika u Crnu Goru i njihovu integraciju u društvo;
- praćenje i zaštitu ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava dijaspore–iseljenika u državama prijema;
- podsticanje i afirmaciju donatorstva i drugih oblika dobročinstva dijaspore–iseljenika i organizacija dijaspore–iseljenika;
- jačanje kapaciteta organizacija dijaspore–iseljenika na poslovima javne diplomatije sa ciljem promocije državnih interesa Crne Gore na najvišim nivoima odlučivanja u državi prijema;
- upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano;
- i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

MINISTARSTVO DIJASPORE CRNE GORE

Rimski trg br. 47, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 224 411; +382 20 210 406

kabinet@mdi.gov.me

I

DRŽAVLJANSTVO

I DRŽAVLJANSTVO

Crnogorsko državljanstvo je zakonska veza između fizičkog lica (u daljem tekstu: lice) i Crne Gore i ne ukazuje na nacionalno i etničko porijeklo.

Crnogorsko državljanstvo dokazuje se uvjerenjem o crnogorskom državljanstvu, važećom putnom ispravom, kao i drugim javnim ispravama određenim zakonom.

STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA

Crnogorsko državljanstvo se stiče:

1. porijeklom
2. rođenjem na teritoriji Crne Gore
3. prijemom
4. prema međunarodnim ugovorima i sporazumima

STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA PORIJEKLOM

Odredbom člana 5 stav 1 Zakona o crnogorskom državljanstvu („Službeni list CG”, br. 13/2008, 40/2010, 28/2011, 46/2011, 20/2014 – Odluka US CG, 54/2016, 73/2019 i 77/2024), propisano je da crnogorsko državljanstvo porijeklom stiče dijete:

- čija su oba roditelja u trenutku njegovog rođenja crnogorski državljani;
- čiji je jedan roditelj u trenutku rođenja djeteta crnogorski državljanin, a rođeno je u Crnoj Gori;
- čiji je jedan roditelj u trenutku rođenja djeteta crnogorski državljanin, drugi je bez državljanstva ili nepoznatog državljanstva, ili je nepoznat, a rođeno je na teritoriji druge države;
- čiji je jedan roditelj u trenutku rođenja djeteta crnogorski državljanin, a rođeno je na teritoriji druge države, ukoliko ostaje bez državljanstva.

Odredbom člana 6 stav 1 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da crnogorsko državljanstvo porijeklom stiže i:

- dijete rođeno na teritoriji druge države, čiji je jedan roditelj u trenutku rođenja djeteta crnogorski državljanin, ako se do navršene 18. godine života podnese prijava za upis u matičnu knjigu rođenih i registar crnogorskih državljana, a nema državljanstvo drugog roditelja (ako je dijete starije od 14 godina života, za sticanje crnogorskog državljanstva potreban je i njegov pristanak);
- lice koje je navršilo 18 godina života, čiji je jedan roditelj crnogorski državljanin, a drugi je državljanin druge države, ako do navršene 23. godine života podnese zahtjev za upis u registar crnogorskih državljana, a nema državljanstvo drugog roditelja;
- dijete u slučaju potpunog usvojenja, ako je jedan od usvojlaca crnogorski državljanin, a nema državljanstvo drugog usvojioca.

Odredbom člana 41v stav 5 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da crnogorsko državljanstvo porijeklom stiže i lice rođeno u Crnoj Gori čija su oba roditelja, ili jedan roditelj, u momentu njegovog rođenja bili upisani u evidenciju o državljanima Crne Gore, a to lice je upisano u registar rođenih u Crnoj Gori, a nije upisano u registar crnogorskih državljana (naknadni upis).

1.1. Postupak upisa u registar crnogorskih državljana po porijeklu

Način i postupak upisa djeteta u matični registar rođenih propisan je članom 18, 19 i 20 Zakona o matičnim registrima („Službeni list CG” br. 47/2008, 41/2010, 40/2011, 44/2016 i 77/2024), a članom 29 i 30 istog zakona propisan je način i postupak upisa rođenja crnogorskog državljanina u drugoj državi.

Crnogorsko državljanstvo po porijeklu stiže se momentom rođenja – po sili zakona, jer se sama prijava za upis u matični registar rođenih smatra i prijavom za upis u registar crnogorskih državljana.

Činjenice se utvrđuju na osnovu prijave rođenja djeteta, a kada je dijete rođeno u drugoj državi, na osnovu izvoda iz odgovarajuće evidencije nadležnog organa druge države.

Da bi se rođenje djeteta u drugoj državi evidentiralo u matičnom registru u Crnoj Gori kao i registru crnogorskih državljana, neophodno je da dijete ispunjava uslove za sticanje crnogorskog državljanstva porijeklom propisane članom 5 i 6 Zakona o crnogorskom državljanstvu.

Zahtjev za upis u matični registar rođenih, kao i u registar crnogorskih državljana, roditelji podnose diplomatsko-konzularnom predstavništvu Crne Gore u državi u kojoj borave, uz prilaganje svojih važećih identifikacionih dokumenata, kao i original izvoda iz matičnog registra rođenih za dijete izdatog od strane nadležnog organa države u kojoj je dijete upisano u matični registar rođenih, odnosno u kojoj je dijete rođeno. U situaciji da drugi roditelj nije crnogorski državljanin već državljanin druge države, mora se priložiti dokaz, u formi potvrde izdat od strane diplomatsko-konzularnog predstavništva u (daljem tekstu DKP-a) te države ili nadležnog organa koji se bavi pitanjem državljanstva u toj državi, da dijete nema državljanstvo drugog roditelja.

STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA ROĐENJEM NA TERITORIJI CRNE GORE

Crnogorsko državljanstvo stiče dijete rođeno ili nađeno na teritoriji Crne Gore ako su oba roditelja nepoznata ili nepoznatog državljanstva, ili bez državljanstva, ili ako dijete ostaje bez državljanstva.

Dijete iz stava 1 ovog člana može izgubiti crnogorsko državljanstvo ako se do navršene 18. godine života utvrdi da su mu oba roditelja državljani druge države ili da je dijete steklo, po bilo kom osnovu, državljanstvo druge države.

Dijete iz stava 2 ovog člana gubi crnogorsko državljanstvo na zahtjev oba roditelja, danom dostavljanja rješenja. Ako je dijete starije od 14 godina života, za gubitak crnogorskog državljanstva potreban je i njegov pristanak.

STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA PRIJEMOM

Članom 8 stav 1 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da crnogorsko državljanstvo prijemom može steći lice, u skladu sa interesima Crne Gore, koje je podnijelo zahtjev i ispunjava sljedeće uslove da: 1) ima 18 godina života; 2) ima otpust iz državljanstva druge države; 3) u Crnoj Gori zakonito i neprekidno boravi 10 godina prije podnošenja zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo; 4) u Crnoj Gori ima obezbijeđen smještaj i stalan izvor prihoda u iznosu koji mu omogućava materijalnu i socijalnu sigurnost; 5) u Crnoj Gori i drugoj državi nije pravosnažno osuđeno na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju

dužem od jedne godine za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili su prestale pravne posljedice osude; 6) ima znanje crnogorskog jezika u mjeri koja omogućava osnovnu komunikaciju; 7) da ne postoje smetnje iz razloga bezbjednosti i odbrane Crne Gore; 8) da je izmirilo dospjele poreske i druge zakonske obaveze.

Uz zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo potrebno je priložiti sljedeće dokaze: izvod iz matične knjige rođenih, uvjerenje o državljanstvu, dokaz da u Crnoj Gori ima obezbijeđen smještaj (posjedovni list kuće ili stana, ili ovjeren ugovor o zakupu (teretan) kuće ili stana uz posjedovni list zakupodavca), dokaz da u Crnoj Gori ima obezbijeđen stalan izvor prihoda u iznosu koji mu omogućava materijalnu i socijalnu sigurnost (dokaz da je zaposlen na neodređeno, prima penziju u Crnoj Gori, ima drugi oblik trajnog primanja ili ga po zakonskoj obavezi izdržava drugo lice), dokaz da u Crnoj Gori (uvjerenje iz Osnovnog suda po mjestu boravka) i drugoj državi (uvjerenje izdato od strane nadležnog organa u državi porijekla i državljanstva) nije pravosnažno osuđeno na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju dužem od jedne godine za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili su prestale pravne posljedice osude, dokaz da ima znanje crnogorskog jezika u mjeri koja omogućava osnovnu komunikaciju (potvrda Ispitnog centra iz Podgorice), dokaz o izmirenim poreskim obavezama (uvjerenje iz Poreske uprave po mjestu boravka), fotokopija važeće identifikacione isprave, zahtjev za izdavanje garantnog akta (popunjava se na šalteru Područne jedinice/Filijale građanska stanja i lične isprave MUP-a).

Dokaz o zakonitom i neprekidnom boravku prilikom podnošenja zahtjeva izdaje Područna jedinica/Filijala za građanska stanja i lične isprave MUP-a po službenoj dužnosti, a kao dokaz o eventualnom postojanju smetnji iz razloga bezbjednosti i odbrane Crne Gore, ovo ministarstvo pribavlja mišljenje od organa nadležnih za nacionalnu bezbjednost i poslove odbrane.

Odredbama člana 1 Odluke o kriterijumima za utvrđivanje uslova za sticanje crnogorskog državljanstva), donijetim na osnovu člana 17 Zakona o crnogorskom državljanstvu, određuju se kriterijumi za utvrđivanje uslova za sticanje crnogorskog državljanstva prijemom, propisano je da zakoniti boravak u smislu člana 8 stav 1 tačka 3 Zakona, između ostalog, ima lice koje na teritoriji Crne Gore boravi po osnovu odobrenja organa državne uprave nadležnog za poslove prebivališta i boravišta prije podnošenja zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo i ima odobren stalni boravak i/ili odobren privremeni boravak u skladu sa zakonom kojim se uređuje boravak stranaca u Crnoj Gori.

Uslov iz navedenog člana ne odnosi se na lice koje je podnijelo zahtjev ako je bez državljanstva, ili pruži dokaz da će po zakonu države čiji je državljanin izgubiti

državljanstvo prijemom u crnogorsko državljanstvo, ili mu je odbijen zahtjev za otpust iz državljanstva druge države zato što nije regulisalo vojnu obavezu u toj državi, pod uslovom da potpiše izjavu da se u slučaju sticanja crnogorskog državljanstva odriče državljanstva druge države.

Ako je pokrenut krivični postupak za krivično djelo iz stava 1 tačka 5 ovog člana 8, postupak se prekida do donošenja pravosnažne odluke u krivičnom postupku. Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) određuje stručnu organizaciju za utvrđivanje kriterijuma i provjeru znanja jezika iz stava 1 tačka 6 člana 8.

Član 9 Zakona propisuje izdavanje garantnog akta za prijem u crnogorsko državljanstvo, a koji je potreban radi dobijanja otpusta iz državljanstva druge države, jer država, saglasno članu 15 Evropske konvencije o državljanstvu („Službeni list CG, Međunarodni ugovori” br. 2/2010), ima pravo da svojim zakonom odredi da sticanje ili zadržavanje njenog državljanstva uslovi gubitkom drugog državljanstva. Garantni akt se izdaje sa rokom važenja od dvije godine, pod uslovom da lice do isteka roka važenja garantnog akta ispunjava uslove za prijem.

Zakon o crnogorskom državljanstvu ne dozvoljava dvojno državljanstvo, jer se za prijem u crnogorsko državljanstvo kao jedan od uslova propisuje da lice ima otpust iz dotadašnjeg državljanstva (čl. 8 st. 1 tač. 2, čl. 13 i čl. 15).

Članom 13 Zakona propisano je da lice kojem je, u skladu sa zakonom kojim se uređuje azil, priznat status izbjeglice u Crnoj Gori može steći crnogorsko državljanstvo prijemom ako ispunjava uslove iz člana 8 stav 1. tač. 1, 2, 3, 5, 7 i 8 ovog zakona.

Članom 15 Zakona propisano je da lice koje je rođeno u Crnoj Gori i lice koje je rođeno na teritoriji druge države, a prije navršene 18. godine života zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori, može steći crnogorsko državljanstvo prijemom ako ispunjava uslove iz člana 8 stav 1. tač. 1, 2, 3, 5, 7 i 8 ovog zakona.

Međutim, shodno članu 10, 11 i 12 Zakona o crnogorskom državljanstvu, propisano je da lice i bez otpusta može steći crnogorsko državljanstvo prijemom, pod sledećim uslovima:

- crnogorski iseljenik i član njegove porodice do trećeg stepena srodstva u pravoj liniji može steći crnogorsko državljanstvo prijemom ako zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori najmanje dvije godine i ispunjava uslove iz člana 8 stav 1 tač. 1, 4, 5, 7 i 8 ovog zakona (čl. 10 st.1). Shodno Zakonu o saradnji sa dijasporom–iseljenicima („Službeni list CG”, br. 44/2018, 47/2019 i 77/2024) dijasporom–iseljenicima smatraju se crnogorski državljani i druga

lica porijeklom iz Crne Gore koji žive u inostranstvu i koji Crnu Goru doživljavaju kao svoju matičnu državu, ili državu porijekla, i baštine je kao demokratiku, nezavisnu, suverenu i građansku. Dijasporom–iseljenicima ne smatraju se crnogorski državljani koji borave u inostranstvu radi školovanja, liječenja ili drugim povodom koji ne podrazumijeva namjeru trajnog nastanjenja u inostranstvu;

- lice koje je u braku sa crnogorskim državljaninom najmanje tri godine i zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori najmanje pet godina prije podnošenja zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo može steći crnogorsko državljanstvo prijemom ako ispunjava ostale uslove iz člana 8 stav 1 tač. 1, 4, 5 i 7 ovog zakona (čl. 11 st. 1). Odredbe stava 1 ovog člana odnose se i na lice koje je bilo u braku sa crnogorskim državljaninom najmanje tri godine, a brak je prestao smrću bračnog druga (čl. 11 st. 2) ;
- lice čiji je prijem u crnogorsko državljanstvo od posebnog značaja za državni, naučni, privredni, kulturni, ekonomski, sportski i drugi interes Crne Gore može, izuzetno, steći crnogorsko državljanstvo prijemom i ako ne ispunjava uslove iz člana 8 ovog zakona (čl. 12 st. 1).

Članom 16 Zakona utvrđuju se slučajevi privilegovanog sticanja crnogorskog državljanstva djeteta, jer maloljetno dijete slijedi roditelje koji stiču crnogorsko državljanstvo prijemom (ako su oba roditelja stekla crnogorsko državljanstvo prijemom, ako je jedan od roditelja stekao crnogorsko državljanstvo prijemom i ukoliko s tim roditeljem zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori i ako sa usvojiocem crnogorskim državljaninom, u slučaju nepotpunog usvojenja, zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori), a nema državljanstvo druge države. U slučaju da dijete ima državljanstvo druge države, u postupku izdavanja garantnog akta roditelju izdaje se i garantni akt djetetu da će steći državljanstvo Crne Gore kada donese otpust iz državljanstva države čije državljanstvo posjeduje.

U slučaju da je jedan od roditelja stekao crnogorsko državljanstvo prijemom i ako dijete sa njim zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori, podnosi se i saglasnost drugog roditelja, osim ako je bez državljanstva. Ako drugi roditelj nije saglasan sa prijemom djeteta u crnogorsko državljanstvo, mišljenje daje nadležni organ starateljstva. Ako je dijete starije od 14 godina života, za prijem u crnogorsko državljanstvo potreban je i njegov pristanak.

Taksa za zahtjev je 2 eura, a za rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo 100 eura.

GUBITAK CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA

Članom 19 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da se crnogorsko državljanstvo gubi:

- po zahtjevu crnogorskog državljanina;
- po sili zakona;
- po međunarodnim ugovorima i sporazumima.

3.1. Gubitak crnogorskog državljanstva po zahtjevu

Članom 20 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da se crnogorsko državljanstvo gubi po zahtjevu crnogorskog državljanina, otpustom.

Otpust iz crnogorskog državljanstva može se dati licu koje je podnijelo zahtjev za otpust i ako ispunjava sljedeće uslove:

- da je navršilo 18 godina života;
- da ima drugo državljanstvo ili dokaz da će biti primljeno u državljanstvo druge države;
- da stvarno boravi na teritoriji druge države.

Članom 22 stav 1 Zakona o crnogorskom državljanstvu propisano je da se otpust iz crnogorskog državljanstva može dati djetetu, pod uslovom da ne ostane bez državljanstva, na zahtjev:

- roditelja koji gube crnogorsko državljanstvo otpustom;
- roditelja koji gubi crnogorsko državljanstvo otpustom, uz saglasnost drugog roditelja crnogorskog državljanina;
- roditelja koji gubi crnogorsko državljanstvo otpustom, a drugi je državljanin druge države ili nepoznatog državljanstva, ili bez državljanstva;
- oba usvojioca, državljanina druge države, u slučaju potpunog usvojenja;
- roditelja koji gubi crnogorsko državljanstvo, a kome je dijete pravosnažnom sudskom odlukom povjereno na čuvanje i vaspitanje, ako su roditelji razvedeni ili ne žive zajedno.

Uz zahtjev za otpust iz crnogorskog državljanstva potrebno je priložiti sljedeće dokaze:

- izvod iz registra rođenih;
- uvjerenje o državljanstvu;

- fotokopija identifikacione isprave;
- izvod iz matične knjige vjenčanih (ukoliko je lice u braku);
- dokaz o državljanstvu druge države ili dokaz da će biti primljeno u državljanstvo druge države (original i ovjeren prevod);
- dokaz da stvarno boravi na teritoriji druge države – izdaje nadležni organ druge države (original i ovjeren prevod);
- dokazi za maloljetnu djecu, ukoliko se i za njih traži otpust: izvod iz registra rođenih; uvjerenje o crnogorskom državljanstvu, fotokopija identifikacione isprave djeteta i roditelja; dokaz o državljanstvu druge države ili dokaz da će biti primljeno u državljanstvo druge države za dijete (original i ovjeren prevod); dokaz da stvarno boravi na teritoriji druge države – izdaje nadležni organ druge države za dijete (original i ovjeren prevod); saglasnost drugog roditelja crnogorskog državljanina, a ukoliko drugi roditelj ne da saglasnost, mišljenje nadležnog organa starateljstva; ukoliko su roditelji razvedeni, pravosnažna sudska odluka o razvodu braka kojom su djeca povjerena na čuvanje i vaspitanje roditelju koji traži otpust; saglasnost djeteta starijeg od 14 godina.

Dokaz o državljanstvu druge države ili dokaz da će biti primljeno u državljanstvo druge države i dokaz da stvarno boravi na teritoriji druge države moraju biti ovjereni apostille pečatom u zemlji izdavanja dokumenta (odnosi se na države potpisnice Haške konvencije iz 1961. godine), sa kojom Crna Gora nema potpisan bilateralni sporazum o oslobađanju od legalizacije dokumentacije.

Taksa za zahtjev je 2 eura, a za rješenje o otpustu iz crnogorskog državljanstva 300 eura. Ovdje napominjemo da DKP-a Crne Gore u inostranstvu naplaćuju prilikom podnošenja zahtjeva za otpust iz crnogorskog državljanstva i uručjenja rješenja o otpustu različit iznos takse (pogledati Zakon o administrativnim taksama "Sl. list CG", br. 18/2019, odjeljak B: Administrativne takse u inostranstvu – konzularne takse).

3.2. Gubitak crnogorskog državljanstva po sili zakona

Odredbom člana 24 Zakona o crnogorskom državljanstvu, u stavu 1, propisano je da punoljetni crnogorski državljanin koji ima i državljanstvo druge države, između ostalog, po sili zakona gubi crnogorsko državljanstvo ako je dobrovoljno stekao državljanstvo druge države, osim u slučaju predviđenom članom 18 stav 2 ovog zakona (mogućnost dvojnog državljanstva koje se pod uslovom uzajamnosti može ustanoviti samo na osnovu ratifikovanih međunarodnih ugovora ili sporazuma, ali, do danas, Crna Gora ni sa jednom državom nije zaključila međunarodne ugovore ili sporazume na osnovu kojih se može ustanoviti dvojno državljanstvo). Ako su u slučaju dobrovoljnog sticanja državljanstva druge države, crnogorsko državljanstvo izgubili roditelji, ili jedan od roditelja, a drugi nema ovo državljanstvo,

crnogorsko državljanstvo gubi i njihovo dijete, osim ako ostaje bez državljanstva. Nadležni organ je obavezan da pokrene postupak po službenoj dužnosti nakon saznanja o ovoj činjenici.

Crnogorsko državljanstvo gubi se po sili zakona danom nastupanja činjenica ili okolnosti iz člana 24 ovog zakona, o čemu nadležni organ, po službenoj dužnosti, donosi rješenje.

U postupku donošenja rješenja iz stava 2 ovog člana, nadležni organ obavezan je da omogućiti licu da se izjasni o činjenicama i okolnostima iz člana 24 ovog zakona. Rješenje se može donijeti i bez izjave lica koje je uredno pozvano, ako ne podnese pisanu izjavu u određenom roku.

Članom 12 Ustavnog zakona za sprovođenje Ustava Crne Gore, u stavu 1, propisano je da svaki građanin Crne Gore koji je, pored crnogorskog državljanstva, na dan 3. juna 2006. godine imao i državljanstvo neke druge države ima pravo da zadrži i crnogorsko državljanstvo, a u stavu 2 da državljanin Crne Gore koji je nakon 3. juna 2006. godine stekao neko drugo državljanstvo može zadržati i crnogorsko državljanstvo do potpisivanja bilateralnog sporazuma sa zemljom čije je državljanstvo stekao, ali najduže godinu dana od dana usvajanja Ustava Crne Gore.

PONOVNO STICANJE CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA

Članom 26 Zakona o crnogorskom državljanstvu, u stavu 1, propisano je da lice koje je izgubilo crnogorsko državljanstvo i steklo državljanstvo druge države može ponovo steći crnogorsko državljanstvo ukoliko podnese zahtjev za ponovno sticanje crnogorskog državljanstva i najmanje godinu dana zakonito i neprekidno boravi u Crnoj Gori; u stavu 2 da će se zahtjev iz stava 1 ovog člana odbiti ako nijesu ispunjeni uslovi iz člana 8 stav 1 tač. 1, 2 i 7 ovog zakona.

Uz zahtjev za ponovno sticanje crnogorskog državljanstva potrebno je priložiti sljedeće dokaze:

- izvod iz registra rođenih;
- uvjerenje o državljanstvu;
- fotokopija identifikacione isprave;
- dokaz da je lice izgubilo crnogorsko državljanstvo (otpuštom, po sili zakona i dr.);

- dokaz o otpustu iz državljanstva druge države (ovaj dokaz se pribavlja nakon izdavanja garantnog akta od strane nadležnog organa (MUP-a) da će biti primljen u crnogorsko državljanstvo).

Taksa za zahtjev je 2 eura, a za rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo 100 eura.

POSTUPAK ZA STICANJE I GUBITAK CRNOGORSKOG DRŽAVLJANSTVA PO ZAHTJEVU

O zahtjevu za utvrđivanje, sticanje i gubitak crnogorskog državljanstva odlučuje nadležni organ – Ministarstvo unutrašnjih poslova (čl. 27 Zakona o crnogorskom državljanstvu).

Zahtjev se podnosi nadležnom organu lično ili preko punomoćnika, na propisanom obrascu. Za lice lišeno poslovne sposobnosti zahtjev podnosi staralac. Izuzetno, zahtjev se može podnijeti i preko diplomatskog ili konzularnog predstavništva, ukoliko podnositelj zahtjeva boravi na teritoriji druge države (čl.28). Zahtjev za sticanje i gubitak crnogorskog državljanstva podnosi se područnoj jedinici ili filijali za građanska stanja i lične isprave MUP-a u opštini u kojoj građanin ima prijavljen boravak.

Ukoliko je zahtjev nekompletan, odnosno ukoliko uz zahtjev nijesu priloženi svi potrebni dokazi, i ako se postupak ne može nastaviti ili okončati bez preduzimanja određene radnje podnosioca zahtjeva, Ministarstvo pisanim putem obavještava podnosioca zahtjeva da je u obavezi da u roku od tri mjeseca, odnosno šest mjeseci, ukoliko lice boravi u inostranstvu, izvrši dopunu i priloži tražene dokaze. Ukoliko podnositelj zahtjeva, i pored upozorenja nadležnog organa, u ostavljenom roku ne izvrši radnju koja je potrebna za nastavak ili okončanje postupka, smatraće se da je odustao od zahtjeva i da više nije zainteresovan za nastavljnje postupka i donosi se rješenje o obustavi postupka.

Nadležni organ je obavezan da odluku o sticanju i gubitku crnogorskog državljanstva donese u roku od jedne godine od dana pokretanja postupka.

Odluka se donosi u pisanoj formi i obavezno sadrži obrazloženje i uputstvo o pravnom sredstvu i podložna je sudskoj reviziji u upravnom sporu (čl. 29).

II

LIČNA DOKUMENTA

II LIČNA DOKUMENTA

LIČNA KARTA

Lična karta je elektronska javna isprava kojom građanin koji ima crnogorsko državljanstvo (u daljem tekstu: građanin) dokazuje identitet i državljanstvo. Lična karta može se koristiti za prelazak državne granice u slučajevima i pod uslovima utvrđenim međunarodnim ugovorom. Lična karta može se koristiti za elektronsku identifikaciju, elektronsko potpisivanje i druge namjene utvrđene zakonom.

Građanin koji je navršio 18 godina života i ima prebivalište u Crnoj Gori obavezan je da ima ličnu kartu.

Građanin mlađi od 18 godina života koji ima prebivalište u Crnoj Gori ima pravo na ličnu kartu.

Zahtjev za izdavanje lične karte podnosi se područnoj jedinici ili filijali za građanska stanja i lične isprave u opštini u kojoj građanin ima prijavljeno prebivalište.

Za izdavanje lične karte, shodno Zakonu o ličnoj karti („Službeni list Crne Gore”, br. 12/2007, 73/2010, 28/2011, 50/2012, 10/2014 i 18/2019), crnogorski državljanin prilaže:

- zahtjev (obrazac se dobija u područnim jedinicama ili filijalama za građanska stanja i lične isprave);
- dokaz o uplati naknade za obrazac u visini od 5 eura (informacije o načinu uplate dostupne su na oglasnim tablama i šalterima područnih jedinica);
- identifikaciona isprava (lična karta, pasoš, vozačka dozvola ili druga javna isprava sa fotografijom na osnovu koje se može utvrditi njihov identitet).

Prilikom podnošenja zahtjeva, građanin sa Ministarstvom zaključuje ugovor o izdavanju i korišćenju sertifikata.

Crnogorski državljanin identitet dokazuje dosadašnjom ličnom kartom, pasošem ili drugom javnom ispravom sa fotografijom na osnovu koje se može utvrditi njegov identitet.

Identitet lica mlađeg od 18 godina života utvrđuje se na osnovu isprave sa fotografijom, ili izvoda iz matične knjige rođenih ili matičnog registra, a identitet potvrđuje roditelj, zakonski zastupnik ili staratelj.

Prilikom izdavanja lične karte na novom obrascu, organ poništava važeću ličnu kartu izdatu na starom obrascu.

Rok za prelazak na novi identifikacioni dokument je 30. septembar 2025. godine.

PASOŠ

Pravo na novi elektronski pasoš ima crnogorski državljanin. Rok važenja pasoša je 10 godina. Crnogorskom državljaninu do navršene četvrte godine života pasoš se izdaje sa rokom važenja od dvije godine, a zahtjev podnosi roditelj, uz saglasnost drugog roditelja, ili na zahtjev zakonskog zastupnika.

Izuzetno, u hitnim slučajevima, odnosno u slučajevima kada je izdavanje pasoša u posebnom interesu djeteta, djetetu se, bez odlaganja, može izdati pasoš i bez saglasnosti drugog roditelja, uz pisanu saglasnost organa starateljstva nadležnog prema mjestu prebivališta djeteta, odnosno prema mjestu podnošenja zahtjeva, ako dijete nema prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori.

Crnogorski državljanin zahtjev za izdavanje pasoša podnosi organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova prema mjestu prebivališta, a crnogorski državljanin koji neprekidno duže od tri mjeseca boravi u inostranstvu zahtjev podnosi diplomatskom ili konzularnom predstavništvu Crne Gore na čijem području boravi.

Za izdavanje pasoša, shodno Zakonu o putnim ispravama („Službeni list Crne Gore", br.40/2011 – drugi zakon, 39/2013, 54/2016 i 146/2021), crnogorski državljanin prilaže:

1. zahtjev (obrazac se dobija u područnim jedinicama ili filijalama za građanska stanja i lične isprave);
2. dokaz o uplati naknade za obrazac 8 eura i administrativne takse 25 eura *
Administrativnu taksu od 25 eura ne uplaćuju lica do navršene 21. godine života;

3. identifikacionu ispravu (lična karta, pasoš, vozačka dozvola ili druga javna isprava sa fotografijom na osnovu koje se može utvrditi njihov identitet).

U slučaju gubitka pasoša, građanin je obavezan da:

- prijavi nestanak, bez odlaganja, najkasnije u roku od osam dana, organu koji je izdao pasoš ukoliko je isti nestao u Crnoj Gori; ili diplomatskom ili konzularnom predstavništvu Crne Gore u zemlji u kojoj je pasoš nestao;
- zahtjev (obrazac se dobija u područnim jedinicama ili filijalama za građanska stanja i lične isprave);
- priloži identifikacionu ispravu (lična karta, vozačka dozvola ili druga javna isprava sa fotografijom na osnovu koje se može utvrditi njihov identitet).

Crnogorski državljani identitet dokazuje dosadašnjom ličnom kartom, pasošem ili drugom javnom ispravom sa fotografijom na osnovu koje se može utvrditi njegov identitet.

Prilikom izdavanja pasoša na novom obrascu, organ poništava važeći pasoš izdat na starom obrascu, izuzev kada je na pasošu utisnuta važeća viza.

Zahtjev za izdavanje pasoša odbiće se ako je:

- protiv crnogorskog državljanina donijeto rješenje o sprovođenju istrage, ili je podignuta optužnica – na zahtjev suda, odnosno državnog tužioca;
- pravosnažnom odlukom osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora, dok kaznu ne izdrži i
- odlukom međunarodne organizacije koju je priznala, odnosno kojoj je pristupila Crna Gora, crnogorskom državljaninu ograničeno kretanje.

VOZAČKA DOZVOLA

Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima („Službeni list Crne Gore”, br.33/2012, 58/2014, 14/2017 – odluka US i 66/2019), propisano je da se vozačka dozvola izdaje sa rokom važenja do 10 godine života, a vozačima starijim od 67 godina od tri godine, ukoliko njeno važenje nije ograničeno na kraći rok. Dozvola za kategorije C, C+E, C1, C1+E, D, D1, D+E izdaje se sa rokom važenja od 5 godina. Ovi rokovi su određeni radi provjere zdravstvenog stanja.

a) Za izdavanje ili zamjenu vozačke dozvole prilaže se:

- zahtjev;

- dokaz o položenom ispitu – ako nema ispravu;
- ljekarsko uvjerenje, koje važi godinu dana od dana izdavanja – za isteklu ispravu;
- dokaz o uplati naknade za obrazac 5 eura i administrativne takse: 10 eura za izdavanje prve vozačke dozvole;
- identifikaciona isprava (lična karta, pasoš, vozačka dozvola...), na uvid.

b) Za zamjenu strane vozačke dozvole prilaže se:

- zahtjev;
- važeća strana vozačka dozvola;
- ovjeren prevod strane vozačke dozvole;
- ljekarsko uvjerenje, koje važi godinu dana od dana izdavanja.

SAOBRAĆAJNA DOZVOLA

Za izdavanje saobraćajne dozvole prilaže se:

- zahtjev;
- dokaz o vlasništvu nad vozilom (račun o kupovini), odnosno ugovor o promjeni vlasništva;
- dokaz o porijeklu (saobraćajna dozvola) – ako je registrovano;
- carinska deklaracija (za vozila nabavljena u inostranstvu) – ako je nabavljeno u inostranstvu;
- polisa o obaveznom osiguranju;
- dokaz o izvršenom redovnom tehničkom pregledu, osim za novoproducirana vozila;
- dokaz o uplati naknade za obrazac 5 eura i administrativne takse za: saobraćajnu dozvolu 10 eura i drugim obavezama za registraciju; Identifikaciona isprava (lična karta, pasoš, vozačka dozvola...), na uvid.

Cijene registarske tablice, po vrstama, iznosi za:

1. Motorno vozilo 10 eura, odnosno 12 eura ako su registarske tablice na prednjem i zadnjem dijelu vozila različite dimenzije;
2. Motocikl i teški trocikl 6 eura;
3. Moped, laki trocikl i laki četvorocikl 5 eura;
4. Motokultivator 15 eura;
5. Traktor i radnu mašinu 15 eura;
6. Priključno vozilo 6 eura;
7. Priključno vozilo za traktor 8 eura;

8. Motorno vozilo diplomatskih i konzularnih predstavništava i misija stranih država i predstavništava međunarodnih organizacija u Crnoj Gori i njihovog osoblja 11 eura;
9. Priključno vozilo diplomatskih i konzularnih predstavništava i misija stranih država i predstavništava međunarodnih organizacija u Crnoj Gori i njihovog osoblja 6 eura;
10. Privremeno registrovano motorno vozilo 11 eura;
11. Privremeno registrovano priključno vozilo 6 eura;
12. Privremeno registrovano vozilo koje se odvozi iz Crne Gore 11 eura;
13. Motorno policijsko vozilo 11 eura;
14. Priključno policijsko vozilo 6 eura;
 - a. Starodobno vozilo (oldtajmer) 15 eura;
15. Motorno vozilo koje ne ispunjava propisane uslove u pogledu dimenzija (dužina, širina, visina), odnosno, čiji je najveća dozvoljena masa veća od dozvoljene, odnosno, čije je osovinsko opterećenje sopstvene masa veće od dozvoljenog opterećenja, 15 eura;
16. Priključno vozilo koje ne ispunjava propisane uslove u pogledu dimenzija (dužina, širina, visina), odnosno čiji je najveća dozvoljena masa veća od dozvoljene, odnosno čije je osovinsko opterećenje sopstvene masa veće od dozvoljenog opterećenja, 8 eura;
17. Probnu tablicu za motorno vozilo 5 eura;
18. Probnu tablicu za priključno vozilo 2,50 eura;
19. Probnu tablicu za motocikl, teški motocikl, moped, laki trocikl i laki četvorocikl 2,50 eura.

Cijena registarske tablice na kojoj je ličnu oznaku vozila izabrao vlasnik iznosi za:

1. Motorno vozilo 600 eura,
2. Motocikl, teški trocikl, moped, laki trocikl i laki četvorocikl 200 eura,
3. Motorno vozilo kojim se obavlja taksi prevoz, za koje je propisom Glavnog grada, Prijestonice, odnosno opštine (u daljem tekstu: opština), utvrđena obaveza da na registarskoj tablici ima posebnu registarsku oznaku (TX sa brojem) 52 eura.

Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima propisano je da stranac:

- koji privremeno boravi u Crnoj Gori može, na osnovu važeće strane vozačke dozvole, koju je izdao nadležni organ strane države, da upravlja motornim vozilom na teritoriji Crne Gore za vrijeme boravka u njoj i nije potrebna međunarodna vozačka dozvola;
- kome je odobreno stalno nastanjenje u Crnoj Gori, kao i osoblje diplomatskih i konzularnih predstavništava i misija stranih država i predstavništava među-

narodnih organizacija u Crnoj Gori, stranih trgovinskih, saobraćajnih, kulturnih i drugih predstavništava i stranih dopisništava mogu da upravljaju motornim vozilom na osnovu važeće strane vozačke dozvole za vrijeme od šest mjeseci od dana ulaska u Crnu Goru. Ovim licima strana vozačka dozvola zamijeniće se bez polaganja vozačkog ispita.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 22, 81000 Podgorica

III

**DIPLOMATSKO-
KONZULARNA
PREDSTAVNIŠTVA**

III DIPLOMATSKO-KONZULARNA PREDSTAVNIŠTVA

UVOD

Ministarstvo vanjskih poslova (MVP), u vezi sa diplomatsko-konzularnim predstavništvima, raspolaže sljedećim informacijama:

Crna Gora ima 39 diplomatsko-konzularnih predstavništava (DKP), od čega su 28 ambasade, četiri generalna konzulata, šest misija pri međunarodnim organizacijama i jedna kancelarija u Azerbejdžanu.

Prema objavljenim podacima, Crna Gora ima ambasade u: Albaniji, Argentini, Austriji, Kraljevini Belgiji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Grčkoj, Italiji, na Kosovu, u Kini, Mađarskoj i Sjevernoj Makedoniji. Ambasade naše zemlje postoje i u: Njemačkoj, Poljskoj, Rumuniji, Rusiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Srbiji, Sloveniji, Turskoj, Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Velikoj Britaniji, Francuskoj, Hrvatskoj, Ukrajini, Švajcarskoj Konfederaciji, Španiji i Holandiji.

Takođe, Crna Gora ima ambasadu pri Svetoj Stolici i Suverenom Viteškom Malteškom Redu, sa sjedištem u Rimu. Crna Gora ima šest stalnih misija pri međunarodnim organizacijama: Misiju pri Evropskoj uniji u Briselu, Stalnu misiju pri Organizaciji Ujedinjenih nacija u Njujorku, Stalnu misiju pri Organizaciji za evropsku bezbjednost i saradnju i specijalnim organizacijama UN u Beču, te Misiju pri NATO-u u Briselu. Takođe, Crna Gora ima Stalnu misiju pri Ujedinjenim nacijama (UN) i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi i Stalnu misiju pri Savjetu Evrope (SE) u Strazburu.

Kada su u pitanju konzularna predstavništva Crne Gore u svijetu, naša zemlja ima Generalni konzulat u Sjedinjenim Američkim Državama, u Njujorku, Generalni konzulat u Saveznoj Republici Njemačkoj, u Frankfurtu, Generalni konzulat Crne Gore u Republici Srbiji, u Sremskim Karlovcima, i Generalni konzulat Crne Gore u Republici Turskoj, u Istanbulu.

Poslovi diplomatsko-konzularnih predstavnika u inostranstvu odnose se na: predstavljanje i zastupanje interesa Crne Gore u državi prijema ili međunarodnoj organizaciji, zaštitu i ostvarivanje interesa Crne Gore, njenih državljana i pravnih lica; podsticanje i razvijanje bilateralnih odnosa, političke, ekonomske, naučno-kulturne i ukupne saradnje Crne Gore i država prijema, ali i obavještanje Ministarstva o unutrašnjim događanjima i vanjskopolitičkom položaju države prijema.

U dijelu rada sa iseljeništvom, u okviru Ministarstva vanjskih poslova funkcioniše Generalni direktorat za konzularne poslove i saradnju sa iseljeništvom. Osnovne funkcije Generalnog direktorata i diplomatsko-konzularnih predstavništava u radu sa iseljeništvom su: zaštita, u državi prijema, interesa Crne Gore, njenih državljana, fizičkih i pravnih lica u granicama koje dopušta međunarodno pravo.

Konzularne usluge koje se obavljaju u diplomatsko-konzularnim predstavništvima su: prijava novorođene djece, prijavljivanje sklopljenog braka (bez mogućnosti sklapanja brakova u našim DKP); obavljanje javno bilježničkih funkcija (ovjera potpisa, prepisa, fotokopija i ovlašćenja); pribavljanje izvoda iz matične knjige rođenih, uvjerenja o državljanstvu, kao i izdavanje drugih uvjerenja i potvrda; izdavanje pasoša u Generalnim konzulatima u Frankfurtu i Njujorku, kao i u Ambasadi Crne Gore u Beogradu, posredstvom mobilne biometrije iz GK Frankfurt, organizovanje konzularnih dana u saradnji sa našim ambasadama u zapadnoj Evropi (npr. Švajcarska, Luksemburg), u cilju rješavanja predmeta iz konzularne problematike i primanja zahtjeva za pasoše; izdavanje putnih listova državljanima Crne Gore, uručivanje sudskih poziva, pomoć prilikom sastavljanja testamenta i zaštita interesa u pogledu nasljeđivanja u državi prijema; pružanje svih vrsta pomoći i zaštite u slučaju lišavanja slobode, izdržavanja kazne zatvora, kao i u slučajevima nesreće; prijavljivanje smrti i izdavanje sprovodnice u slučaju prevoza posmrtnih ostataka u Crnu Goru.

Najvažnija pravna akta (zakoni, uredbe, pravilnici, itd.) koja se tiču vanjskih poslova, definišu konzularne procedure koje su veoma značajne i za naše iseljenike:

KONZULARNE PROCEDURE

Zaštita interesa svojih državljana jedna je od najosnovnijih i najstarijih konzularnih funkcija, koja se ogleda u različitim vidovima zaštite prava vlastitih državljana u državi prijema, bilo da se onemoguću diskriminacija prema njima ili da im se pruži pomoć u skladu sa odredbama međunarodnog prava. Za pružanje konzularne zaštite najbitnija je veza državljanškog statusa, pa se ona može pružiti samo državljanima Crne Gore. Zaštita interesa Crne Gore i njenih državljana, fizičkih i

pravnih lica vrši se od strane članova diplomatsko-konzularnog osoblja u skladu sa Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima, Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima, važećim zakonskim propisima zemlje domaćina i međunarodnim konvencijama.

Za prijavu djeteta rođenog u inostranstvu radi upisa u matični registar rođenih (MRR) i registar državljana Crne Gore (RDCG), po mjestu posljednjeg prebivališta roditelja u Crnoj Gori, potrebno je dostaviti sljedeće:

- popunjen formular/zahtjev za upis u MRR i RDCG;
- izvod iz MRR na međunarodnom obrascu;
- izvod iz matičnog registra vjenčanih (MRV) roditelja, ako su u braku; ako nijesu u braku, zapisnik o priznavanju očinstva;
- kopije biometrijskih pasoša oba roditelja/uvjerenja o crnogorskom državljanstvu.

Zahtjev podnose oba roditelja, ili jedan roditelj, ako su oba crnogorski državljani. Ukoliko je jedan od roditelja strani državljanin, neophodno je pribaviti i potvrdu/dokaz da dijete nije upisano u RD po tom roditelju, kao i dostaviti pisanu saglasnost roditelja koji je strani državljanin za upis djeteta u MRR i RD Crne Gore.

Kad je riječ o prijavi braka radi upisa u matični registar vjenčanih po mjestu posljednjeg prebivališta u Crnoj Gori, potrebno je dostaviti:

- popunjen zahtjev za upis u matični registar vjenčanih, na propisnom obrascu, potpisan od strane oba supružnika, ukoliko su crnogorski državljani;
- izvod iz matičnog registra vjenčanih inostranog organa na internacionalnom obrascu ili nacionalnom obrascu države koja ga izdaje, ukoliko država nije potpisnica Bečke konvencije o izdavanju izvoda na višejezičnom obrascu; nacionalni izvod mora biti legalizovan pečatom apostille;
- važeći identifikacioni dokument za oba crnogorska državljanina (pasoš, lična karta); ukoliko jedan od supružnika nije crnogorski državljanin, potrebna je notarizovana kopija stranog pasoša;
- uvjerenje o državljanstvu ne starije od šest mjeseci, ukoliko lice ne posjeduje važeći identifikacioni dokument Crne Gore (za oba supružnika, ukoliko su crnogorski državljani).

Izdavanje putnog lista

Putni list je putna isprava koja crnogorskom državljaninu služi samo za povratak u Crnu Goru, a koji je u drugoj državi ostao bez putne isprave. Izdaje se sa rokom važenja koji je potreban za povratak u Crnu Goru, a najduže do 60 dana.

Zahtjev za izdavanje putnog lista podnosi se lično u DKP Crne Gore u inostranstvu. Ukoliko je putna isprava otuđena ili izgubljena, lice je u obavezi da to prijavi nadležnom policijskom organu i potvrdi o tome dostavi prilikom podnošenja zahtjeva u diplomatsko-konzularnom predstavništvu. Za izdavanje putnog lista, potrebno je prethodno utvrditi identitet lica (na osnovu uvida u javnu ispravu sa fotografijom ili izjave dva svjedoka crnogorska državljanina), državlanski status (na osnovu uvjerenja o crnogorskom državljanstvu ili na osnovu važeće biometrijske lične karte koja je dokaz o državljanstvu), popuniti formular i zatražiti dvije fotografije formata 3,5 x 4,5 cm. Ukoliko stranka nije u mogućnosti da dostavi potrebnu dokumentaciju, DKP će izvršiti provjeru i zatražiti potrebne podatke od nadležnog organa, odnosno Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, radi izdavanja putnog lista.

Ukoliko je potrebno izdati putni list djetetu koje je rođeno u inostranstvu, prethodno je potrebno izvršiti prijavu rođenja djeteta, tj. podnijeti zahtjev za upis u MRR i RD Crne Gore. Za lice mlađe od 18 godina života ili drugo poslovno nesposobno lice, zahtjev podnosi jedan od roditelja, uz pisanu saglasnost drugog roditelja, odnosno zakonskog zastupnika određenog u skladu sa zakonom.

Shodno Zakonu o putnim ispravama, kada roditeljsko pravo vrši jedan od roditelja, zahtjev za izdavanje putne isprave podnosi roditelj kome je lice povjereno na čuvanje ili vaspitanje, uz pisanu saglasnost drugog roditelja.

Ovjeru potpisa i rukopisa, prepisa, fotokopija i prevoda, shodno Zakonu o međunarodnom privatnom pravu Crne Gore, odnosno Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima, vrše diplomatska predstavništva. Poslovi ovjeravanja obavljaju se shodno Zakonu o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prepisa Crne Gore.

Ovjeravanjem potpisa ili rukopisa na privatnim ispravama (punomoćje, izjava) potvrđuje se autentičnost potpisa ili rukopisa, tj. da je osoba svojeručno potpisala predmetnu ispravu. Za ovjeru potpisa u DKP neophodno je lično prisustvo osobe čiji se potpis ovjerava, uz prethodno utvrđivanje njenog identiteta uvidom u javnu ispravu sa fotografijom. Nakon potpisivanja isprave, osoba se mora potpisati i u Knjigu legalizacije diplomatskog predstavništva.

Dokumentacija potrebna za ovjeru potpisa ili rukopisa:

- popunjen zahtjev za konzularnu uslugu;
- odgovarajuća forma i sadržina dokumenta – punomoćja ili izjave koju treba potpisati;
- važeći identifikacioni dokument Crne Gore (biometrijski pasoš, lična karta);
- dokaz o uplati administrativne takse.

Dokumentacija potrebna za ovjeru prepisa, fotokopije i ovjeru prevoda:

- popunjen zahtjev za konzularnu uslugu;
- original dokumenta čiji se prepisi/fotokopije/prevodi ovjeravaju;
- važeći identifikacioni dokument Crne Gore (biometrijski pasoš, lična karta ili vozačka dozvola);
- dokaz o uplati administrativne takse (ovjera prepisa ili fotokopije koju sačini stranka: taksa za molbu – 10 eura, taksa za ovjeru prve strane – 15 eura – ukupno 25 eura; za ovjeru svake sljedeće strane 5 eura, a za drugi i svaki sličan primjerak 50% umanjena taksa).

Pribavljanje izvoda iz MRR, MRV, MRU

Zainteresovano lice može posredstvom nadležnog DKP podnijeti zahtjev za pribavljanje dokumenata od matičnih službi iz Crne Gore (izvoda iz MRR, MRV, MRU i uvjerenja o crnogorskom državljanstvu). Uz uredno popunjen zahtjev za konzularnu uslugu i dostavljene neophodne podatke, potrebno je da stranka obratila se u koju svrhu će koristiti određeni dokument. Kompletan zahtjev proslijeđuje se nadležnom organu u Crnoj Gori, koji će vratiti traženi izvod diplomatsko-konzularnom predstavništvu, radi uručjenja stranci.

Za prenos posmrtnih ostataka (ili urne) radi sahrane u Crnoj Gori ili tranzit kroz Crnu Goru neophodna je sprovodnica koja se izdaje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Crne Gore (ambasadi ili generalnom konzulatu) ili od Crne Gore ovlašćenom DKP-u, na području posljednjeg prebivališta preminulog lica.

Dokumenta koja je potrebno dostaviti su:

1. Pasoš preminule osobe;
2. Zahtjev rodbine ili pogrebnog preduzeća ovlašćenog za transport posmrtnih ostataka, u kome će, pored ostalog, biti navedeno gdje će se sahrana obaviti i kojim putem će biti izvršen transport/plan puta;
3. Izvod iz MRU izdat od nadležnog organa zemlje prijema;
4. Izvještaj ljekara o uzroku smrti;
5. Dozvola za prenos posmrtnih ostataka u inostranstvo, izdata od strane nadležnog organa zemlje prijema;
6. Potvrda repatriacije kompanije da su posmrtni ostaci pripremljeni za transport u skladu sa međunarodnim standardima (u hermetički zatvorenom metalnom/cinkanom kovčegu);
7. Nacionalna sprovodnica kroz teritoriju države u kojoj je lice preminulo;
8. Potvrda o obezbijeđenom grobnom mjestu u Crnoj Gori ukoliko se radi o stranom državljaninu;

9. Podaci ovlašćenog prevoznika, identifikacioni dokumenti vozača, registracije i tipa vozila;
10. Najava graničnog prelaza preko kojeg se vrši transport ili tranzit posmrtnih ostataka i okvirno vrijeme prelaska granice;
11. Ukoliko je lice preminulo od neke zarazne bolesti (kuga, velike boginje i dr.), sprovodnica se izdaje po pribavljenoj saglasnosti Ministarstva zdravlja Crne Gore, i uz obavezu smještaja posmrtnih ostataka u poseban tip hermetički zatvorenog limenog kovčega;
12. Sanitarna potvrda nadležnog organa zemlje u kojoj je lice preminulo;
13. Ukoliko će lice biti sahranjeno u nekoj trećoj zemlji, ali se transport posmrtnih ostataka obavlja preko teritorije Crne Gore, potrebno je pribaviti tranzitnu sprovodnicu Crne Gore. Za izdavanje tranzitne sprovodnice potrebna su sva gore navedena dokumenta, kao i sprovodnica države u kojoj će lice biti sahranjeno.

Za izdavanje sprovodnice za prenos urne u Crnu Goru potrebno je dostaviti potvrdu repatriacije kompanije – pogrebnika o kremiranju, bez dokumentacije pod broj 6 i 10.

Taksa za molbu (tarifni broj 120) košta 10,00 eura.

Taksa za potvrdu (tarifni broj 127) košta 10 eura.

Ukupni trošak: 20 eura.

VIZE

Zakonom o strancima Crne Gore propisuju se tri vrste viza:

1. Aerodromsko-tranzitna viza (viza A);
2. Viza za kratki boravak (viza C);
3. Viza za duži boravak (viza D).

Aerodromsko-tranzitna viza (viza A) izdaje se strancu za jedan prelazak ili više prelazaka kroz međunarodni tranzitni prostor aerodroma za vrijeme prekida putovanja ili transfera između dvije faze međunarodnog leta, bez ulaska na teritoriju Crne Gore.

Strancu koji za vrijeme međupristajanja na aerodromu u Crnoj Gori ne napušta avion ili međunarodni tranzitni prostor aerodroma nije potrebna viza. Međutim, u

ovom slučaju Vlada može odrediti da je državljanima određenih država potrebna aerodromsko-tranzitna viza (viza A), ako to zahtijevaju razlozi nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti.

Ova viza izdaje se sa rokom važenja koji obuhvata i dodatno vrijeme od 15 dana, zbog mogućih razloga unutrašnje bezbjednosti. Takođe, za više ulazaka izdaje se sa rokom važenja do 6 mjeseci.

Viza za kratki boravak (viza C) izdaje se u svrhu tranzita kroz Crnu Goru ili u svrhu ulaska i boravka na teritoriji Crne Gore koji ne može biti duži od 90 dana u vremenskom periodu od 180 dana, računajući od dana prvog ulaska.

Ova viza se izdaje za jedan, dva ili više ulazaka u Crnu Goru.

Ako je namijenjena za više ulazaka, izdaje se sa rokom važenja od šest mjeseci do pet godina, ako je stranac dokazao:

- potrebu ili opravdao namjeru da često, odnosno redovno putuje, posebno iz poslovnih ili porodičnih razloga, i
- da neće zloupotrijebiti izdatu vizu, naročito korišćenjem prethodno izdatih viza u skladu sa zakonom, posjedovanjem finansijskih sredstava u državi porijekla i stvarnom namjerom da napusti teritoriju Crne Gore prije isteka vize koju je zatražio.

Rok važenja ove vize obuhvata i dodatno vrijeme od 15 dana koji mogu da se ne odobre ako to zahtijevaju razlozi unutrašnje bezbjednosti.

Izdana viza C nije garancija da će strancu biti odobren ulazak u Crnu Goru.

Viza za duži boravak (viza D) izdaje se strancu koji namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 90 dana radi obavljanja poslovnih aktivnosti, odnosno rada ili vršenja službe u stranim DKP i predstavništvima međunarodnih organizacija, akreditovanim u Crnoj Gori, ali ne duže od 180 dana u vremenskom periodu od jedne godine, računajući od dana prvog ulaska.

Izdaje se za jedan ulazak ili više ulazaka u Crnu Goru.

Može se izdati ako stranac posjeduje garantno, odnosno pozivno pismo fizičkog ili pravnog lica ili drugi dokaz da će to fizičko ili pravno lice snositi troškove njegovog boravka u Crnoj Gori, uključujući i troškove smještaja i izdržavanja, kao i troškove napuštanja Crne Gore.

Strancu koji namjerava da boravi u Crnoj Gori radi vršenja službe u stranom DKP i predstavništvima međunarodnih organizacija, akreditovanim u Crnoj Gori, ova viza se može izdati ako posjeduje dokaz o vršenju službe u tom predstavništvu.

Podnošenje zahtjeva za izdavanje vize i nadležnosti za izdavanje vize

Zahtjev se podnosi DKP na propisanom obrascu lično. Uz zahtjev za izdavanje vize, stranac prilaže:

- putnu ispravu;
- fotografiju;
- dokaz o svrsi i uslovima tranzita ili boravka u Crnoj Gori;
- dokaz o uplaćenju administrativnoj taksi;
- za vizu C, za jedan ulazak ili dva ulaska u Crnu Goru, dokaz da ima odgovarajuće i važeće putno zdravstveno osiguranje za pokriće troškova koji mogu nastati u vezi sa povratkom u državu porijekla iz koje je došao zbog zdravstvenih razloga, hitnog bolničkog liječenja ili smrti tokom njegovog boravka u Crnoj Gori.

Nakon zaprimanja zahtjeva za izdavanje vize, DKP Crne Gore ili DKP onih zemalja sa kojima Crna Gora ima potpisane bilateralne sporazume o pružanju konzularnih usluga u trećim zemljama (Republika Srbija, Republika Bugarska, Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska) proslijeđuju zahtjeve Ministarstvu vanjskih poslova (Direkciji za vize) kroz Vizni informacioni sistem (VIS).

Zakonom o strancima definisani su razlozi zbog kojih se viza neće izdati. Protiv takvog rješenja stranac može, preko DKP, izjaviti žalbu u roku od 8 dana od dana prijema rješenja.

Viza se može poništiti ili ukinuti ako se naknadno utvrdi da nijesu bili ispunjeni uslovi za njeno izdavanje, odnosno ako postoje ozbiljni razlozi za sumnju da je viza izdata na osnovu netačnih i neistinitih podataka ili lažnih dokaza. Ovo rješenje donosi DKP i ono se dostavlja strancu, na koje on ima pravo žalbe u roku od 8 dana nakon prijema rješenja.

MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA

Bulevar Stanka Dragojevića 2, 81000 Podgorica, Crna Gora

Kabinet ministra

+382 20 416 303

E-mail: kabinet@mfa.gov.me

IV

**CARINSKE
INFORMACIJE**

IV CARINSKE INFORMACIJE

POSTUPAK SA ROBOM U PUTNIČKOM PROMETU

Sva roba koja se unosi u carinsko područje Crne Gore podliježe mjerama carinskog nadzora i kontroli od trenutka njenog ulaska. To znači da je svako lice prilikom prelaza carinske linije dužno da carinskom službeniku prijavi robu koju nosi sa sobom, nezavisno od toga da li je za tu robu potrebno provođenje carinskog postupka (tj. naplata carine i drugih dažbina pri uvozu). Ova pravila se odnose kako na crnogorske tako i na strane državljane.

U putničkom prometu primjenjuje se pojednostavljeni način prijavljivanja (deklarisanja) robe pri prelazu državne granice, i to u obliku usmenog prijavljivanja.

Putnici koji ne prijave robu koju unose, a koja podliježe plaćanju uvoznih dažbina, čine carinski prekršaj.

Carinski službenik utvrđuje da li se stvarno unosi roba kako je prijavljeno-deklarirano, kao i da li unos robe podliježe obračunu i plaćanju carine i drugih uvoznih dažbina, od čega zavisi dalje postupanje sa robom.

Pri izračunavanju visine uvoznih dažbina mjerodavna je transakcijska vrijednost robe (prema fakturama).

Putnik plaća carinu po carinskoj stopi propisanoj carinskom tarifom. Izuzetno, za robu koja nije trgovačkog karaktera, koju putnik nosi sa sobom, a čija je ukupna vrijednost do 1000 eura, može se primijeniti jedinstvena carinska stopa u visini od 5% od carinske vrijednosti robe. Osim carine, plaća se i porez na dodatu vrijednost po stopi od 7% ili 21%.

Za robu vrijednosti do 150 eura, obračunava se i naplaćuje PDV u iznosu od 21%, dok se za robu vrijednosti između 150 eura i 1000 eura obračunavaju i carina i PDV.

1.1. Oslobođanje od plaćanja uvoznih dažbina pri uvozu robe

Oslobođena je od plaćanja carine i poreza na dodatu vrijednost roba u ličnom prtljagu putnika, koja je namijenjena njegovim ličnim potrebama u toku putovanja i koja se uvozi u nekomercijalne svrhe.

Ličnim prtljagom smatraju se predmeti koji služe ličnim potrebama putnika za vrijeme putovanja i koje putnik podnese carinskom organu prilikom njegovog dolaska na carinsko područje, kao i prtljag, koji putnik podnese tom organu, ako dokaže da je prateći prtljag u vrijeme njegovog odlaska predat na prevoz istom prevozniku.

Oslobođanje od plaćanja carine može se ostvariti ako se unos ove robe vrši povremeno, namijenjen je ličnoj upotrebi putnika ili njegove porodice, ili u svrhu davanja poklona, a priroda, odnosno količina robe mora biti takva da se može lako utvrditi da je u pitanju roba nekomercijalne prirode, koja nije namijenjena daljoj prodaji.

Osim toga, oslobođanje se odnosi i na robu koju putnik nosi sa sobom u propisanoj količini:

Duvanski proizvodi:

- 200 cigareta, ili
- 100 cigarilosa (cigare težine do 3 grama po komadu), ili
- 50 cigara, ili
- 250 grama duvana za pušenje, ili srazmjerna kombinacija količina prethodno navedenih duvanskih proizvoda.

Alkohol ili alkoholna pića:

- 1 litar alkohola i alkoholnih pića, sa stvarnom zapreminskom alkoholnom jačinom preko 22% vol, ili nedenaturisani etil-alkohol alkoholne jačine 80% vol. ili jači; ili
- 2 litra alkohola ili alkoholnih pića, sa stvarnom zapreminskom alkoholnom jačinom koja ne prelazi 22%, ili
- srazmjerna kombinacija količine prethodno navedenih pića;
- 4 litra nepjenušavog vina;
- 2 litra piva.

Gazirana voda:

- sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili aromatizaciju u ukupnoj količini do 2 litra.

Oslobođeno je od plaćanja carine i gorivo u rezervoarima privatnih motornih vozila i motocikala i specijalnim kontejnerima u količini do 10 litara po vozilu, kao i mazivo u motornim vozilima u količini koja je potrebna za njihov normalan rad tokom prevoza.

Ukoliko je putnik mlađi od 15 godina, oslobođenje od plaćanja carine i PDV primjenjuje se na robu u njegovom ličnom prtljagu vrijednosti do 150 eura, bez obzira na prevozno sredstvo kojim putuje.

Oslobođenje od plaćanja carine na robu u ručnom prtljagu putnika u navedenim količinama, osim gazirane vode u ukupnoj količini do 2 litra, ne može ostvariti putnik mlađi od 17 godina.

Putnici mlađi od 17 godina nisu oslobođeni plaćanja carine za duvanske i alkoholne proizvode.

Roba koju putnici nose sa sobom u ličnom prtljagu, vrijednosti do 300 eura u drumskom, odnosno 430 eura u vazdušnom i pomorskom saobraćaju, oslobođena je od plaćanja carine i PDV-a.

Pored ove robe, domaći putnici su oslobođeni od plaćanja carine za predmete koje unose sa sobom iz inostranstva do ukupne vrijednosti od 150 eura. Domaćim putnikom se smatra crnogorski i strani državljanin koji ima stalno prebivalište u Crnoj Gori.

Ovo oslobađanje se ne primjenjuje na lica koja imaju stalno prebivalište na pograničnom području, koja rade na pograničnom području susjedne države i koja su zaposlena u slobodnim zonama, kada prelaze carinsku liniju sa malograničnim propusnicama. Ovo oslobađanje se ne odnosi ni na duvanske i alkoholne proizvode i parfeme. Ovo oslobađanje takođe se ne odnosi na predmete čija je pojedinačna vrijednost veća od 150 eura. Ako domaći putnik nosi sa sobom robu čija vrijednost prelazi 150 eura, oslobađanje od plaćanja carine može se odobriti samo za robu do ove vrijednosti, a pri tome se vrijednost pojedinačnog predmeta ne može podijeliti.

Oslobađanje od plaćanja carine postoji i za odlikovanja i priznanja dobijena u okviru međunarodnih događaja i poklone primljene u okviru međunarodnih od-

nosa. Korisnik prava, uz zahtjev za oslobađanje od plaćanja carine po ovom osnovu, dužan je da podnese organu carinske službe document, koji izdaje organizator priredbe, da je odlikovanje, medalju, sportski ili drugi trofej, odnosno slične predmete simbolične prirode, dobio u inostranstvu na takmičenju, izložbi ili drugoj priredbi od međunarodnog značaja.

Oslobođeni su od plaćanja carine i predmeti koje građani koji imaju prebivalište u Crnoj Gori nasleđuju u inostranstvu. Oslobađanje po ovom osnovu ne odnosi se na predmete kupljene novcem dobijenim prodajom naslijeđenih predmeta i na predmete kupljene naslijeđenim novcem. Oslobađanje po ovom osnovu odobriće se najkasnije u roku od dvije godine od dana sticanja nasljedstva.

Roba koju kao sopstvena djela iz inostranstva unose naučnici, književnici i umjetnici takođe je oslobođena plaćanja carine.

1.2. Unos i iznos gotovog novca

Putnici mogu da unose u Crnu Goru, odnosno da iznose iz Crne Gore, gotov novac u eurima i/ili drugoj valuti u visini do 10.000 eura, bez prijavljivanja carinskom organu.

Ukoliko putnik nosi sa sobom gotov novac u iznosu preko 10.000 eura, isti mora prijaviti carinskom službeniku na graničnom prelazu. Prijava se vrši na propisanom obrascu, koji je putnicima dostupan na graničnom prelazu.

Neprijavljivanje gotovine u iznosu od 10.000 eura ili više, odnosno u protivvrijednosti tog iznosa u drugim valutama, ili drugim sredstvima plaćanja, predstavlja prekršaj i ista se privremeno oduzima.

1.3. Privremeni uvoz

Privatna drumska vozila i plovila koja se koriste u privatne svrhe mogu se privremeno uvesti na vrijeme od najviše 6 mjeseci u periodu od 12 mjeseci ako se radi o prevoznom sredstvu:

- koje privremeno uvozi osoba sa stalnim prebivalištem u inostranstvu;
- koje u privatne svrhe koristi osoba sa stalnim prebivalištem u inostranstvu;
- koje je registrovano u inostranstvu na ime osobe sa stalnim prebivalištem u inostranstvu.

Navedene osobe mogu privremeno uvoziti (uz obavezu ponovnog iznošenja) razne lične predmete radi njihovog korištenja za svoje lične potrebe, kao i za potrebe članova porodice, uključujući stručnu i sportsku opremu koja im je potrebna tokom boravka u Crnoj Gori radi odmora i razonode, posla, stručnih sastanaka, zdravija itd. Pod ličnim predmetima smatraju se npr. video-kamere, prenosni TV aparati i audio-uređaji, foto-aparati, oprema za kampovanje, jedrenje, ronjenje, skijanje, klizanje, planinarenje, kamp kućice, plovila za razonodu, prenosni medicinski uređaji s priborom (ukoliko su putniku neophodni), i slično.

Unos ove robe obavlja se bez posebnih carinskih formalnosti, usmenim deklarisanjem na graničnom prelazu. Ponovno iznošenje navedenih predmeta obavlja se na isti način.

Kada putnik iznosi u inostranstvo domaću robu (vrijedniji ili neuobičajeni predmeti), koju namjerava da vrati u Crnu Goru, pri izlasku iz Crne Gore na graničnom prelazu popunjava poseban obrazac koji dobija od carinske službe. U obrazac upisuje detaljnije podatke o robi, potrebne za utvrđivanje istovjetnosti robe u slučaju da će ta roba biti vraćena u Crnu Goru. Putnik zadržava jedan ovjereni primjerak obrasca, koji će podnijeti carinskom službeniku pri ponovnom uvozu, kako ne bi platio carinu za tu robu.

1.4. Ograničenja pri unosu robe u putničkom prometu

Pri unosu određenih vrsta robe primjenjuju se posebna pravila i ograničenja, u pogledu obaveza posjedovanja odgovarajućih isprava nadležnih organa, količinskog ograničenja unosa i provođenja posebnih procedura nadzora unosa robe.

1.5. Unos hrane životinjskog porijekla

Unošenje hrane životinjskog porijekla podliježe veterinarskoj kontroli. Hrana životinjskog porijekla, kombinovana hrana i hrana za kućne ljubimce, prilikom unosa na teritoriju Crne Gore, koja se koristi tokom putovanja treba da je upakovana, deklarirana, neoštećene ambalaže, da ne zahtijeva posebne uslove čuvanja i da je porijeklom iz država iz kojih je dozvoljen uvoz u Crnu Goru.

Međunarodna veterinarska potvrda (sertifikat) nije potrebna za hranu koja čini dio putničkog prtljaga i koja je namijenjena korišćenju tokom putovanja od strane putnika, kao i za hranu koja se nalazi u prevoznom sredstvu u međunarodnom saobraćaju i koja je namijenjena potrošnji od strane posade i putnika.

Sertifikat nije potreban ni prilikom unosa proizvoda za ishranu djece i hrane koja se koristi iz medicinskih razloga, pod uslovom da ti proizvodi ne zahtijevaju posebne uslove čuvanja, da su deklarirani, neoštećene ambalaže, osim u slučaju kada se trenutno koriste.

Takođe, hrana koja se koristi za kućne ljubimce tokom putovanja može se unijeti bez sertifikata u ukupnoj količini do jednog kilograma, pod uslovom da je podvrgnuta termičkoj obradi (konzerva) ili da je upakovana, deklarirana, da ne zahtijeva posebne uslove čuvanja i da je u neoštećenoj ambalaži, osim u slučaju kada se trenutno koristi.

Bez sertifikata se ne mogu unijeti meso, proizvodi od mesa, mlijeko, proizvodi od mlijeka, jaja, topljena životinjska mast i dr.

1.6. Unos živih životinja

Sve vrste životinja (psi, mačke, ptice, ribice, hrčci itd.) mogu se unositi u Crnu Goru samo preko graničnih prelaza, gdje granična veterinarska inspekcija obavlja kontrolu. Svaka životinja mora imati međunarodnu zdravstvenu ispravu koju izdaje zemlja izvoznica.

Privremeni unos životinja kućnih ljubimaca može se dopustiti u slučajevima kada vlasnik posjeduje međunarodnu knjižicu o vakcinaciji životinja.

Primjerci ugroženih vrsta divlje faune i flore, kao i djelovi i proizvodi izrađeni od tih životinja i biljaka, mogu se unositi ili iznositi samo na osnovu dozvole Ministarstva turizma i zaštite životne sredine.

1.7. Unos bilja

Unošenje bilja i biljnih proizvoda podliježe fitosanitarnoj kontroli.

Hrana biljnog porijekla koja se koristi tokom putovanja, prilikom unosa na teritoriju Crne Gore, treba da je upakovana, deklarirana, neoštećene ambalaže, da ne zahtijeva posebne uslove čuvanja i da je porijeklom iz država iz kojih je dozvoljen uvoz u Crnu Goru.

Male količine bilja i biljnih proizvoda za ličnu potrošnju mogu se unositi u Crnu Goru bez prethodnog pregleda i odobrenja fitosanitarne inspekcije, ako se koriste za neindustrijske ili nekomercijalne svrhe, ili se koriste tokom putovanja, u količini

koja ne prelazi:

- 3 kg, za svježe voće i povrće, osim krompira;
- 1 buket ili vijenac, za rezano cvijeće i djelove bilja;
- 1 kg, za lukovice i gomolje ukrasnog bilja;
- 3 biljke, sobno saksijsko bilje, ukrasno grmlje osim bonsaija.

1.8. Unos oružja

Fizičko lice mora prilikom prelaska državne granice prijaviti policiji i carini oružje i municiju koju unosi sa sobom.

Unošenje oružja i municije u zemlju podliježe posebnom nadzoru. Putnik može unijeti oružje i municiju za sopstvene potrebe samo na graničnim prelazima za međunarodni saobraćaj uz odobrenje za nabavku oružja koji izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova i dozvolu Ministarstva ekonomije, uz obaveznu prijavu carinskom i policijskom organu.

Ukoliko fizičko lice, sa stalnim prebivalištem u Crnoj Gori, kupi oružje u inostranstvu, potrebno je da carinskom organu podnese carinsku deklaraciju za stavljanje u slobodan promet (carinjenje). Uz deklaraciju se prilažu i odobrenje za nabavku oružja, koje izdaje Uprava policije, i dozvola za nabavku oružja, koju izdaje Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom.

Kada se radi o organizovanom lovu ili sportskom takmičenju, prilikom prelaska državne granice, putnik je dužan da oružje i municiju koje namjerava da prenese preko državne granice prijavi carinskom organu i graničnoj policiji i priloži ispravu o oružju i dokaz o svrsi prenošenja oružja i municije (pozivno pismo, obavještenje organizatora lova ili sportskog takmičenja ili odobrenje za nabavku oružja i municije).

1.9. Unošenje lijekova i opojnih droga

Putnik koji ulazi u Crnu Goru može nositi sa sobom razumnu količinu lijekova koja mu je potrebna za ličnu upotrebu ili za životinju koju unosi, najviše za 6 mjeseci.

Fizička lica u putničkom prometu mogu unositi lijekove za lične potrebe na osnovu recepta u količinama potrebnim za liječenje.

U putničkom prometu fizičkim licima je zabranjeno unošenje ili iznošenje opojnih droga. Izuzetak su lijekovi koji sadrže opojne droge, koje putnik može unijeti u

carinsko područje Crne Gore ili iznijeti iz carinskog područja Crne Gore samo u količini neophodnoj za ličnu upotrebu, s tim da naziv i količinu tih lijekova prijavi carinskom organu.

Lice koje prenosi lijek koji sadrži opojne droge mora posjedovati izvještaj zdravstvene ustanove u kojoj je kao pacijent liječen, sa memorandumom te zdravstvene ustanove. Pomenuti izvještaj mora sadržati izjavu doktora medicine odgovarajuće specijalnosti koji je propisao terapiju o neophodnosti uzimanja lijeka koji sadrži opojnu drogu, količinu navedenog lijeka, kao i vrijeme trajanja terapije.

Lijek koji sadrži drogu putnik može nositi sa sobom u količini potrebnoj za ličnu terapiju, za period od najviše 30 dana na osnovu potvrde (izvještaja) izabranog doktora ili doktora medicine specijaliste iz oblasti mentalnog zdravlja (ne starija od 90 dana).

Posjedovanje lijeka koji sadrži opojnu drogu bez odgovarajuće medicinske dokumentacije, ili neprijavljivanje lijeka, predstavlja prekršaj, a takav lijek se oduzima i zadržava pod posebnim nadzorom.

1.10. Iznošenje kulturnih dobara

Iznošenje kulturnih dobara (predmeti od trajnog istorijskog, umjetničkog, naučnog, arheološkog, antropološkog, tehničkog ili drugog društvenog značaja), antikviteti i umjetnina podliježe posebnom nadzoru, te svaki putnik koji iste prenosi preko državne granice mora posjedovati odgovarajuće odobrenje Ministarstva kulture i isto podnijeti carinskom organu.

Ukoliko se iznosi kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara Crne Gore, kao i antikviteti i umjetnine koje su kao takve prepoznate Zakonom o zaštiti kulturnih dobara Crne Gore, potrebno je da putnik posjeduje odgovarajuću dozvolu Ministarstva kulture Crne Gore kojom se odobrava njeno privremeno iznošenje.

1.11. Pravo na povraćaj poreza na dodatu vrijednost (PDV)

Fizičko lice koje u Crnoj Gori nema stalno ni privremeno prebivalište ima pravo na povraćaj PDV-a za proizvode koje kupi u Crnoj Gori i koje iznese iz Crne Gore, uključujući rezervne djelove koji su zbog popravke i servisiranja ugrađeni u motorna vozila, plovne objekte i avione, registrovane van Crne Gore. Ovo pravo ne odnosi se na mineralna ulja, alkohol i alkoholna pića i duvanske proizvode.

Kod povraćaja PDV-a moraju biti ispunjeni sledeći uslovi:

- da je vrijednost robe po jednom računu, odnosno na više računa izdatih istog dana kod istog prodavca, veća od 100 eura;
- da je poreski prodavac za prodane proizvode izdao popunjeni obrazac PDV-PP ili drugi dokumenat koji odgovara tom obrascu. Obrascu mora biti priložen račun, odnosno računi;
- da je kupac iznio proizvode iz Crne Gore u roku od tri mjeseca od dana kupovine (pod iznošenjem proizvoda podrazumijeva se i slanje proizvoda poštom);
- da su kupljeni proizvodi dati na uvid carinskom organu koji ovjerava obrazac PDV-PP i priložene račune i upisuje datum prelaska proizvoda preko granice Crne Gore.

Na zahtjev kupca, povraćaj PDV-a vrši prodavac na osnovu ovjerenog originala obrasca PDV-PP, nakon izvršene provjere da li podnijeti zahtjev ispunjava uslove za povraćaj PDV-a.

UVOZ I IZVOZ ROBE

2.1. Uvoz i izvoz robe u putničkom prometu

Svako lice koje ulazi u Crnu Goru dužno je da carinskom službeniku na granici prijavu svu robu koju nosi sa sobom, bez obzira na to da li ta roba podliježe plaćanju carine i drugih uvoznih dažbina.

Robu koja se unosi iz inostranstva, za koju nije predviđeno oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina, carini granična carinska ispostava u redovnom ili skraćenom postupku. Stranka u carinskom postupku u putničkom prometu je lice na osnovu čijih zahtjeva se vodi carinski postupak. Međutim, stranka u carinskom postupku ne mora učestvovati direktno, već može ovlastiti zastupnika (špeditera), odnosno carinskog posrednika (za strano lice), koji će ga zastupati pred carinskim organom.

Granična carinska ispostava može uputiti robu tranzitnom deklaracijom u carinsku ispostavu u unutrašnjosti, gdje će se provesti redovan carinski postupak uvoza. Carinskoj ispostavi u kojoj se carini roba podnosi se carinska deklaracija, uz koju se prilažu faktura i druge komercijalne isprave, kao i uvjerenja nadležnih organa, odnosno odobrenja (dozvole) za uvoz, ukoliko je to propisano za određenu vrstu robe.

Fizičko lice može kod granične carinske ispostave cariniti robu u skraćenom postupku. Roba se u tom slučaju prijavljuje usmeno, a carini se po dokumentu za obračun carinskog duga (OCD), koji popunjava carinski službenik.

Roba koja se uvozi u carinsko područje naše zemlje, za koju nije propisano oslobađanje od plaćanja carine, podliježe plaćanju carine po stopama određenim carinskom tarifom. Roba koja nije trgovačkog karaktera, koju putnik nosi sa sobom, vrijednosti do 1000 eura može se cariniti po jedinstvenoj carinskoj stopi u iznosu od 5% od carinske vrijednosti robe. Carinska vrijednost robe je njena transakcijska vrijednost, odnosno vrijednost iskazana u fakturi. Ukoliko se carinska vrijednost robe ne može utvrditi na osnovu fakture, carinski organ može utvrditi carinsku vrijednost robe na način propisan Carinskim zakonom.

Prilikom uvoza robe za koju nije propisano oslobađanje od PDV-a plaća se i PDV po stopi od 7% ili 21%, u skladu sa Zakonom o porezu na dodatu vrijednost.

U Crnoj Gori nisu propisane izvozne carine. Međutim, roba koja se izvozi podliježe izveznoj kontroli (propisi o bezbjednosti hrane, ugrožene vrste, kulturna dobra i sl).

2.2. Carinski dug

Carinski dug (carina, PDV, takse i druge dažbine) nastaje u trenutku prihvatanja carinske deklaracije i obračunava se u skladu sa propisima koji važe na dan prihvatanja carinske deklaracije.

Stope navedene u ovom priručniku u skladu su sa propisima koji se sada primjenjuju u Crnoj Gori i iste mogu biti izmijenjene ukoliko se propis koji ih određuje izmijeni.

2.3. Uvoz putničkog vozila

Prilikom uvoza putničkog vozila, ono se mora prijaviti graničnoj carinskoj ispostavi tranzitnom deklaracijom, kojom se vozilo upućuje do odredišne carinske ispostave u unutrašnjosti.

Odredišnoj carinskoj ispostavi podnosi se deklaracija za stavljanje robe u slobodan promet (carinjenje), uz koju se prilažu faktura i druga komercijalna dokumenta na osnovu kojih je prijavljena carinska vrijednost robe. Za korišćena (upotrebljavana) motorna vozila uz deklaraciju se prilaže i sertifikat o homologacijskoj i ekološkoj ispravnosti, koji izdaje ovlašćeno privredno društvo, ustanova ili institucija.

Za nova putnička vozila plaća se carina po stopi od 3% do 10%, a za upotrebljavana od 5% do 10%. U skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, za putnička vozila porijeklom iz zemalja Evropske unije, bez obzira na to da li su nova ili upotrebljavana, plaća se carina po stopi od 0% do 8,5%, uz uslov da se prilikom uvoza carinskom organu priloži uvjerenje o porijeklu robe (EUR 1 ili izjava na računu). Pored carine, plaća se i PDV po stopi od 21%.

2.4. Uvoz motocikla (mopeda)

Motocikl, odnosno moped, prilikom unosa na carinsko područje prijavljuje se graničnoj carinskoj ispostavi tranzitnom deklaracijom, koja prati ovu robu do odredišne carinske ispostave gdje će se cariniti. Uz deklaraciju za stavljanje u slobodan promet (carinjenje), prilaže se faktura ili drugi dokument na osnovu kojeg je prijavljena vrijednost motocikla, odnosno mopeda. Prilikom carinjenja motocikla, odnosno mopeda, ne prilaže se sertifikat o homologacijskoj i ekološkoj ispravnosti.

Carinska stopa za motocikle i mopede je 5%, a ukoliko su porijeklom iz zemalja Evropske unije, plaća se carina po stopi od 0%, uz uslov da se prilikom uvoza carinskom organu priloži uvjerenje o porijeklu robe (EUR 1 ili izjava na računu). Pored carine, plaća se i PDV po stopi od 21%.

2.5. Uvoz motornih čamaca

Motorni čamac koji se unosi iz inostranstva prijavljuje se graničnoj carinskoj ispostavi tranzitnom deklaracijom, kojom se ova roba upućuje u odredišnu carinsku ispostavu. Prilikom carinjenja motornog čamaca podnosi se deklaracija za stavljanje u slobodan promet, uz koju se prilaže faktura, ili drugi komercijalni dokument na osnovu kojeg je prijavljena njegova vrijednost i odobrenje za krstarenje i zadržavanje stranog čamca, koje izdaje nadležna lučka kapetanija, odnosno kapetanija pristaništa ili njena ispostava u luci, odnosno pristaništu otvorenom za međunarodni saobraćaj u Crnoj Gori (ako su čamci dovezeni kopnenim putem, a nijesu duži od 3 m i nemaju motorni pogon, nije potrebno ovo odobrenje).

Za motorne čamce plaća se carina po stopi od 5%, a ukoliko su porijeklom iz zemalja Evropske unije, po stopi od 0%, uz uslov da se prilikom uvoza carinskom organu priloži uvjerenje o porijeklu robe (EUR 1 ili izjava na računu). Pored carine, plaća se i PDV po stopi od 21%.

2.6. Uvoz računara

Lice koje u putničkom prometu unosi na carinsko područje računar koji je kupilo u inostranstvu u obavezi je da ga prijavi graničnoj carinskoj ispostavi. Ukoliko je vrijednost računara do 1000 eura isti se carini u skraćenom postupku na obrascu za obračun carinskog duga (OCD-u).

Prilikom uvoza računara plaća se carina po stopi od 1%, a ukoliko je računar porijeklom iz zemalja Evropske unije po stopi od 0%, uz uslov da se prilikom uvoza carinskom organu priloži uvjerenje o porijeklu robe (EUR 1 ili izjava na računu). Pored carine, plaća se i PDV po stopi od 21%.

2.7. Izvoz kulturnih dobara

Prilikom izvoza kulturnih dobara (roba umjetničke, istorijske, nacionalne ili arheološke vrijednosti), carinskoj ispostavi se uz deklaraciju za izvoz prilaže izvozna dozvola.

Zahtjev za izdavanje dozvole, uz mišljenje Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture sa Cetinja i fotografije robe koja se izvozi, podnosi se Ministarstvu kulture, sporta i medija.

2.8. Privremeni uvoz robe

Fizička lica koja nemaju prebivalište u Crnoj Gori mogu bez plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina privremeno uvoziti (uz obavezu ponovnog iznošenja) razne lične predmete radi njihovog korištenja za svoje lične potrebe, kao i za potrebe članova porodice, uključujući stručnu i sportsku opremu koja im je potrebna tokom boravka u Crnoj Gori radi odmora i razonode, posla, stručnih sastanaka, zdravlja itd.

Pod ličnim predmetima smatraju se npr. video-kamere, prenosni TV aparati i audio-uređaji, foto-aparati, oprema za kampovanje, jedrenje, ronjenje, skijanje, klizanje, planinarenje, kamp kućice, plovila za razonodu, prenosni medicinski uređaji s priborom (ukoliko su putniku neophodni) i slično.

Unos ove robe obavlja se bez posebnih carinskih formalnosti usmenim deklarisanjem na graničnom prelazu. Ponovno iznošenje navedenih predmeta obavlja se na isti način.

Privatna drumska vozila i plovila koja se koriste u private svrhe mogu se, takođe bez plaćanja carine i drugih uvoznih dažbina, privremeno uvesti na vrijeme od najviše 6 mjeseci u periodu od 12 mjeseci ukoliko se radi o prevoznom sredstvu koje privremeno uvozi osoba sa stalnim prebivalištem u inostranstvu, koje u private svrhe koristi osoba sa stalnim prebivalištem u inostranstvu, koje je registrovano u inostranstvu na ime osobe sa stalnim prebivalištem u inostranstvu.

SKRAĆENI CARINSKI POSTUPAK

Robu koju putnik unosi iz inostranstva carini granična carinska ispostava u skraćenom ili redovnom carinskom postupku.

Carinjenjem robe u skraćenom postupku omogućava se efikasan i ekonomičan rad carinskih organa, s obzirom na frekventnost putnika, vrstu robe koju putnici unose i svrhu putovanja, a ujedno se skraćuje vrijeme zadržavanja samih putnika na graničnom prelazu. Specifičnost carinjenja po skraćenom postupku je da se roba za carinjenje prijavljuje usmeno, a ukoliko za istu postoji obaveza plaćanja carinskog duga, carinski službenik popunjava poseban obrazac. Ovaj obrazac se zove Obračun carinskog duga (OCD), a koristi se za carinjenje robe vrijednosti do 1000 eura.

Nakon što putnik plati carinski dug, carinski službenik mu daje jedan ovjereni primjerak OCD-a i stavlja robu na raspolaganje.

3.1. Usmena deklaracija

Sva roba nad kojom treba da se provede carinski postupak mora da bude obuhvaćena odgovarajućom carinskom deklaracijom za taj carinski postupak. Carinska deklaracija se podnosi u pisanoj formi, elektronskim putem, usmeno ili drugim radnjama (konkludentna radnja), kojima se zahtijeva stavljanje robe u carinski postupak.

Usmena deklaracija za stavljanje robe u slobodan promet (uvoz) koristi se u slučaju:

- deklarisanja robe nekomercijalne prirode, koja je u putnikovom ličnom prtljagu, i robe koja je poslata fizičkom licu, a čija je vrijednost do 1000 eura;
- deklarisanja robe komercijalne prirode ukoliko vrijednost jedne pošiljke ne prelazi 400 eura

Carinski organ može i za usmeno deklarisanu robu tražiti od podnosioca deklaracije da pokaže dokumenta koja dokazuju njegove usmene navode (račune i sl). Ukoliko za carinsku robu, za koju je podnesena usmena deklaracija, postoji obaveza plaćanja carinskog duga, carinski službenik popunjava i izdaje Obračun carinskog duga (OCD).

Putnik može dati primjedbu na odluku carinskog organa o obračunu carinskog duga u skladu sa Pravilnikom o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave.

Ako putnik izričito ne prijavi robu, smatra se da je ona deklarirana za stavljanje u slobodan promet putem konkludentnog akta. Ovdje se misli na robu koja je nekomercijalne prirode koja je u putnikovom ličnom prtljagu i prevozna sredstva koja su oslobođena od plaćanja carine kao roba koja se vraća na carinsko područje.

3.2. Crveni i zeleni prolaz

U svrhu skraćivanja vremena zadržavanja putnika na graničnim prelazima, Uprava carina Crne Gore uvela je sistem CRVENOG i ZELENOG prolaza na putničkim terminalima Aerodroma Podgorica i Aerodrom Tivat, koji je prihvaćen u većini zemalja Evrope.

Svi putnici koji dolaze međunarodnim letovima, uzimaju svoj prtljag i odlaze prema carinskom prostoru, gdje funkcioniše sistem CRVENOG i ZELENOG prolaza. Putnici treba da pročitaju obavještenja o dozvoljenom unošenju prtljaga, koja se nalaze u prostoru za preuzimanje prtljaga i da, na osnovu toga, zaključie da li imaju robu za prijavljivanje (roba koja podliježe naplati dažbina, roba koja podliježe kontroli ili zabranjena roba).

Ukoliko imaju robu za prijavljivanje, putnici treba da se opredijele za CRVENI prolaz gdje će im se obratiti carinski službenik, koji će utvrditi iznos odgovarajućih dažbina koje treba platiti.

Ukoliko, nakon što su pročitali obavještenja, putnici zaključie da nemaju robu za prijavljivanje, opredjeljivanjem za ZELENI prolaz oni prećutno izjavljuju da nemaju ništa da prijave. Carinski službenici koji rade na zelenom prolazu odlučuju da li će zaustaviti putnika i pregledati njegov prtljag, ili će putnik proći kroz zeleni prolaz bez zaustavljanja.

Putnici koji nijesu sigurni da li treba da prođu kroz zeleni ili crveni prolaz, ili nijesu sigurni da li su dužni da plate carinski dug, treba da prođu kroz CRVENI prolaz.

Putnik je dužan da odgovori na pitanja carinskog službenika koja se odnose na njegov prtljag, predmete u prtljagu ili druge predmete koje nosi sa sobom, a ukoliko ovlašćeni carinski službenik zatraži, dužan je da prtljag i predmete da na pregled. Ukoliko putnik nije prijavio robu do trenutka kada ga je carinski službenik pozvao da pokaže svoj lični prtljag, roba koju carinski službenik pronađe smatraće se neprijavljenom. Pregled robe nije obavezan, već carinski službenik u svakom konkretnom slučaju odlučuje da li će pregledati robu koju putnik nosi sa sobom.

3.3. Jedinstvena carinska stopa

Na robu koja se unosi na carinsko područje Crne Gore plaća se carina po stopama iz Zakona o carinskoj tarifi. Izuzetak od toga je jedinstvena carinska stopa, koja je propisana Carinskim zakonom, u visini od 5% od carinske vrijednosti robe, i to za robu koja nije trgovačkog karaktera, koju putnik nosi sa sobom ili koju fizičko lice primi u pošiljci od drugog fizičkog lica, čija je vrijednost do 1000 eura.

Jedinstvena carinska stopa ne može se primijeniti za duvan, duvanske proizvode, alkohol, alkoholna pića i pogonsko gorivo.

3.4. Obračun carine

Carinskim zakonom propisana je mogućnost da se više vrsta roba carini po stopi one robe čija je carinska stopa najveća.

Ako se roba svrstava u više tarifnih oznaka, a svrstavanje robe i obrada deklaracije može prouzrokovati troškove nesrazmjerne obračunatoj carini, može se, na zahtjev podnosioca deklaracije, odobriti da se cijela pošiljka carini i dažbine obračunaju na osnovu svrstavanja u tarifnu oznaku one robe čija je uvozna carina najveća.

UPRAVA CARINA

Oktobarske revolucije 128, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 442 000, Fax: +382 20 620 459

kabinet.direktora@carina.gov.me

www.upravacarina.me

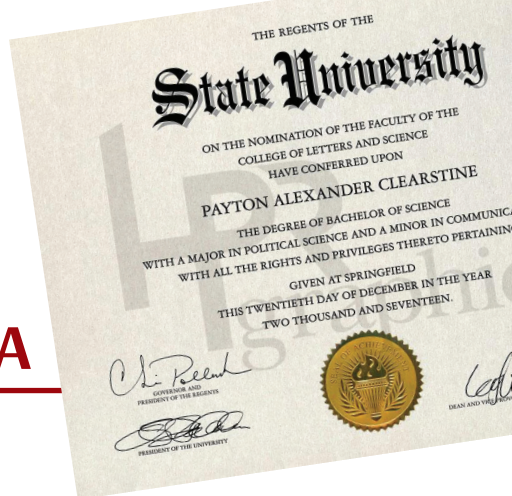
V

PRIZNAVANJE

INOSTRANIH

OBRAZOVNIH ISPRAVA

V PRIZNAVANJE INOSTRANIH OBRAZOVNIH ISPRAVA

Postupak priznavanja inostrane obrazovne isprave sprovodi se u skladu sa odredbama Zakona o priznavanju inostranih obrazovnih isprava i izjednačavanju kvalifikacija („Službeni list CG“, br. 57/11 i 42/16), ako međunarodnim ugovorom nije drugačije propisano.

Inostrana obrazovna isprava je diploma, zajednička diploma, uvjerenje, svjedočanstvo, đачka knjižica ili druga isprava izdata od strane nadležnog organa kojom se potvrđuje uspješno završen obrazovni, odnosno studijski program ili dio obrazovnog, odnosno studijskog programa. Priznavanje inostranih obrazovnih isprava vrši se radi nastavka obrazovanja ili zapošljavanja u Crnoj Gori.

Priznavanje isprave o stečenom osnovnom, srednjem (opštem ili stručnom), višem stručnom i visokom obrazovanju radi zapošljavanja vrši Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija preko Nacionalnog informacionog centra – ENIC/NARIC centra, kao posebne organizacione jedinice Ministarstva.

Priznavanje isprave radi nastavka visokog obrazovanja vrši stručni organ licencirane ustanove visokog obrazovanja po prethodno dobijenom mišljenju ENIC centra. Postupak priznavanja inostrane obrazovne isprave pokreće se na zahtjev imaoca isprave, odnosno roditelja ili staratelja, ili lica koje on ovlasti. U postupku priznavanja inostrane obrazovne isprave radi zapošljavanja, može se utvrđivati, odnosno cijeniti: da li je ustanova koja je izdala diplomu priznata, odnosno akreditovana od strane nadležnog organa u zemlji u kojoj je stečena obrazovna isprava, sistem obrazovanja u zemlji u kojoj je stečena inostrana obrazovna isprava, trajanje i nivo, odnosno stepen obrazovanja bez upoređivanja obrazovnog, odnosno studijskog programa, vjerodostojnost obrazovne isprave i druge okolnosti od značaja za priznavanje isprave radi zapošljavanja.

U postupku priznavanja inostrane obrazovne isprave radi nastavka obrazovanja, zavisno od prethodno stečenog obrazovanja ili dijela obrazovanja, može se utvr-

divati, odnosno cijeliti: da li je ustanova koja je izdala diplomu priznata, odnosno akreditovana od strane nadležnog organa u zemlji u kojoj je izdata obrazovna isprava, sistem obrazovanja u zemlji u kojoj je stečena inostrana obrazovna isprava, uslovi upisa, trajanje i nivo, odnosno stepen obrazovanja, obrazovni, odnosno studijski program, vjerodostojnost obrazovne isprave i druge okolnosti od značaja za priznavanje isprave radi nastavka obrazovanja.

Rok za rješavanje u postupku priznavanja inostranih obrazovnih isprava je 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Obrazovne isprave izdate u republikama bivše SFRJ ne podliježu postupku priznavanja isprava u skladu sa odredbama ovog zakona, ako su stečene do dana međunarodnog priznanja tih republika. Zakon takođe propisuje da obrazovne isprave stečene u Republici Srbiji do 25. januara 2008. godine ne podliježu postupku priznavanja isprava.

Pored postupka priznavanja inostrane obrazovne isprave, Zakon o priznavanju inostranih obrazovnih isprava i izjednačavanju kvalifikacija reguliše i postupak izjednačavanja inostrane kvalifikacije nivoa obrazovanja.

Izjednačavanje inostrane kvalifikacije nivoa obrazovanja sa kvalifikacijom nivoa obrazovanja u Crnoj Gori detaljno je upoređivanje inostrane kvalifikacije sa odgovarajućom kvalifikacijom u Crnoj Gori, na osnovu standarda kvalifikacije. Izjednačavanje kvalifikacija vrši Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija na osnovu mišljenja ustanove koja nudi uporediv obrazovni, odnosno studijski program ili nadležnog stručnog tijela. Ustanova koja nudi uporediv obrazovni, odnosno studijski program ili nadležno stručno tijelo daje mišljenje o stečenoj kvalifikaciji, na zahtjev imaoca kvalifikacije ili lica koje on ovlasti.

Ako u Crnoj Gori ne postoji škola, odnosno ustanova koja realizuje uporediv obrazovni program, izjednačavanje kvalifikacija vrši nadležno stručno tijelo. Postupak izjednačavanja kvalifikacije pokreće se podnošenjem zahtjeva odgovarajućoj ustanovi.

POSTUPAK PRIZNAVANJA INOSTRANIH OBRAZOVNIH ISPRAVA – OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Dokumenta potrebna za priznavanje obrazovnih isprava:

- zahtjev;

- ovjerena kopija isprave u tri primjerka (isprave stečene u Republici Srbiji, Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini);
- kopija isprave u jednom primjerku i prevod isprave ovjeren od ovlaštenog sudskog tumača u Crnoj Gori u tri primjerka (isprave stečene u drugim državama);
- kopija isprave o stečenom, odnosno započetom ili dijelu obrazovanja u Crnoj Gori, ukoliko je podnosilac zahtjeva prije obrazovanja u inostranstvu pohađao školu u Crnoj Gori;
- potvrda (uplatnica) o uplaćenju administrativnoj taksi za priznavanje inostrane obrazovne isprave o stečenom osnovnom obrazovanju – 30 eura;
- za priznavanje inostrane obrazovne isprave o stečenom srednjem (opštem ili stručnom) i višem stručnom obrazovanju – 50 eura.

Primalac: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (administrativna taksa)

Svrha uplate: priznavanje inostrane obrazovne isprave

POSTUPAK PRIZNAVANJA INOSTRANIH OBRAZOVNIH ISPRAVA – VISOKO OBRAZOVANJE

Dokumenta potrebna za priznavanje obrazovnih isprava stečenih u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj:

- zahtjev;
- ovjerene kopije diplome ili uvjerenja o diplomiranju (format A4), u tri primjerka;
- kopija uvjerenja o položenim ispitima ili dodatak diplome (nije potrebno ovjeravati);
- potvrda (uplatnica) o plaćenju administrativnoj taksi od 100 eura na žiro-račun: 832-3161080-65.

Primalac: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (administrativna taksa)

Svrha uplate: priznavanje inostrane obrazovne isprave.

Dokumenta potrebna za priznavanje obrazovnih isprava stečenih u ostalim državama:

- zahtjev;
- kopija isprave u jednom primjerku i tri prevoda isprave ovjerena od ovlaštenog sudskog tumača u Crnoj Gori, u formatu A4 (isprave stečene u drugim državama);

- tri prevoda diplome ili uvjerenja o diplomiranju ovjerena od strane sudskog tumača (format A4);
- prevod uvjerenja o položenim ispitima ili dodatka diplome ovjeren od strane sudskog tumača u Crnoj Gori;
- kopija diplome (na izvornom jeziku);
- kopija uvjerenja o položenim ispitima ili dodatka diplome (na izvornom jeziku);
- potvrda (uplatnica) o plaćenju administrativnoj taksi od 100 eura na žiro-račun: 832-3161080-65.

Primalac: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija (administrativna taksa)

Svrha uplate: priznavanje inostrane obrazovne isprave

Ukoliko je dostavljena dokumentacija nepotpuna, podnosilac zahtjeva će biti obaviješten o eventualnoj dopuni. Ukoliko podnosilac zahtjeva ne dopuni dokumentaciju u ostavljenom roku, zahtjev će biti odbijen saglasno članu 60 stav 3 Zakona o upravnom postupku.

*NAPOMENA

- Ukoliko je obrazovna isprava za koju se podnosi zahtjev za priznavanje stečena na osnovu prepisa, potrebno je dostaviti i kopiju isprave o stečenom, odnosno započetom ili dijelu obrazovanja u Crnoj Gori.
- Za priznavanje doktorskih studija potrebno je dostaviti dokument koji sadrži naziv doktorske disertacije na izvornom jeziku.

Ovjera i prevod dokumenata:

- Prevod inostranih dokumenata vrši i ovjerava ovlašćeni sudski tumač u Crnoj Gori za strani jezik na kojem je izdata inostrana obrazovna isprava.
- Kopije diploma koje su prevedene od sudskog tumača nije potrebno ovjeravati kod notara jer je sudski tumač svojim pečatom ovjerio kopiju.
- Kopije javnih dokumenata u Crnoj Gori ovjeravaju se u sudu, opštini ili kod notara.

Lično preuzimanje rješenja o priznavanju inostrane obrazovne isprave

Nakon okončanja postupka priznavanja inostrane obrazovne isprave, podnosilac zahtjeva će biti kontaktiran radi preuzimanja rješenja o priznavanju. Rješenje o priznavanju inostrane obrazovne isprave može preuzeti imalac isprave lično, nje-

gov roditelj ili staratelj, ili lice koje on ovlasti (uz ovlašćenje nadležnog organa) u roku od 30 dana, i to svakog radnog dana od 9.30 do 11.00 časova i od 11.30 do 13.00 časova.

Rad arhive za predaju dokumenata: svakog radnog dana od 9.30 do 11.00 i od 11.30 do 13.00 časova.

Kontakt telefoni za konsultacije:

Za inostrane obrazovne isprave osnovnog i srednjeg obrazovanja stečene u regionu: (+382) 20 410 133;

Za inostrane obrazovne isprava osnovnog i srednjeg obrazovanja stečene u ostalim državama: (+382) 20 410 132; 020 410 217;

Za inostrane obrazovne isprave visokog obrazovanja stečene u regionu: (+382) 20 410 194; 020 410 118;

Za inostrane obrazovne isprave visokog obrazovanje stečene u ostalim državama: (+382) 20 410 116; 020 410 131;

MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA

Vaka Đurovića bb, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 410 100, Fax: +382 20 410 101

www.gov.me/mps

VI

**ZDRAVSTVENO
OSIGURANJE**

VI ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

OBAVEZNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore je organizacija koja obezbjeđuje ostvarivanje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja u Crnoj Gori. Fond je ustanova koja ima status pravnog lica.

OBAVEZNO OSIGURANJE

Prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja su:

- pravo na zdravstvenu zaštitu;
- pravo na naknadu zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad i
- pravo na naknadu putnih troškova u vezi sa korišćenjem zdravstvene zaštite.

Osigurano lice ostvaruje ova prava na način utvrđen ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje zdravstvena zaštita.

1.1. Pravo na zdravstvenu zaštitu

Pravo na zdravstvenu zaštitu obuhvata:

1. promociju zdravlja;
2. prevenciju bolesti;
3. dijagnostiku, preglede i liječenje, uključujući mjere rane identifikacije i sprečavanja progresije oštećenja;
4. rehabilitaciju i specijalizovanu medicinsku rehabilitaciju;
5. kontinuiranu zdravstvenu njegu;
6. stomatološku zdravstvenu zaštitu;

7. hitnu i urgentnu medicinsku pomoć;
8. dijalizu;
9. usluge transfuzije medicine;
10. lijekove i medicinska sredstva;
11. medicinsko-tehnička pomagala.

1.1.1. Usluge koje ne predstavljaju pravo iz obaveznog zdravstvenog osiguranja

1. prekid trudnoće iz nemedicinskih razloga;
2. sterilizaciju, osim ako je medicinski indikovana;
3. medicinska ispitivanja radi utvrđivanja zdravstvenog stanja, tjelesnog oštećenja i invalidnosti u postupcima kod drugih organa i organizacija;
4. zdravstvene preglede radi izdavanja uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti, osim za izdavanje uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti nezaposlenog lica u svrhu zapošljavanja;
5. pratioca kod bolničkog liječenja i specijalizovane medicinske rehabilitacije, osim za lica iz člana 14 stav 1 tačka 20 Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju;
6. imunizaciju koja nije obuhvaćena Programom obaveznih imunizacija;
7. stomatološku zdravstvenu zaštitu, osim za slučajeve iz člana 14 stav 1 tač. 8 i 9 istog zakona;
8. dijagnostiku i liječenje koji su u fazi istraživanja, odnosno eksperimenta, liječenje uz primjenu lijekova i medicinskih sredstava koji su u fazi kliničkih ispitivanja;
9. lijekove koji nijesu obuhvaćeni Listom lijekova, osim za lijekove iz člana 22 stav 1 istog zakona;
10. medicinsko-tehnička pomagala i medicinska sredstva koja se ugrađuju u ljudski organizam, ako nijesu obuhvaćena listom iz člana 23 ovog zakona;
11. specijalizovanu medicinsku rehabilitaciju i liječenje hiperbaričnom oksigonom terapijom koje je obavljeno mimo propisanih indikacija;
12. refrakcione operacije za skidanje dioptrije ako se poboljšanje vida može postići naočarima;
13. zahvate estetske rekonstruktivne hirurgije, osim estetske rekonstrukcije kongenitalnih anomalija kod djece, rekonstrukcije dojki nakon mastektomije i estetske rekonstrukcije nakon teških ozljeđivanja u cilju sprečavanja invaliditeta;
14. hirurško liječenje gojaznosti;
15. liječenje medicinskih komplikacija koje nastaju kao posljedica korišćenja zdravstvene zaštite van utvrđenih standarda;
16. specifičnu zdravstvenu zaštitu zaposlenih koja se ostvaruje na osnovu ugovora

- ra između poslodavca i zdravstvene ustanove, u skladu sa zakonom;
17. posebne uslove i pogodnosti pružanja zdravstvene zaštite u pogledu kadra, smještaja, njege i vremena, u skladu sa zakonom;
 18. zdravstvenu zaštitu koja se ostvaruje u zdravstvenim ustanovama i kod drugih davalaca zdravstvenih usluga sa kojima Fond nema zaključen ugovor, osim za zdravstvene usluge iz člana 49 stav 2 istog zakona;
 19. zdravstvenu zaštitu koja se ostvaruje u zdravstvenim ustanovama i kod drugih davalaca zdravstvenih usluga sa kojima Fond ima zaključen ugovor, a koju osigurano lice ne ostvari na način i po postupku propisanim ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog zakona;
 20. zdravstvenu zaštitu koja je ostvarena u zdravstvenim ustanovama van Crne Gore suprotno načinu i postupku propisanim ovim zakonom;
 21. specijalističko-konsultativnu i bolničko-zdravstvenu zaštitu koja se ostvaruje mimo utvrđenih lista čekanja, u skladu sa ovim zakonom;
 22. metode i postupke alternativne i tradicionalne medicine;
 23. preglede za procjenu zdravstvene sposobnosti profesionalnih sportista;
 24. terapije hipnozom, elektrohipnozom, elektroslip terapije, elektronarkoze i narko-sinteze;
 25. dobijanje drugog stručnog mišljenja van Crne Gore.

1.1.2. Ostvarivanje zdravstvene zaštite

Osigurana lica zdravstvenu zaštitu ostvaruju:

- na primarnom nivou, kod izabranog doktora ili izabranog tima doktora u domovima zdravlja;
- na sekundarnom nivou, u bolnicama i drugim zdravstvenim ustanovama sa kojima Fond ima zaključen ugovor o pružanju zdravstvenih usluga;
- na tercijarnom nivou u Kliničkom centru Crne Gore.

Izabrani doktor, prema potrebi, upućuje osigurano lice doktoru specijalisti u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi na sekundarnom, odnosno tercijarnom nivou, radi pregleda, liječenja, dijagnostike, davanja odgovarajućeg mišljenja i uputstva za dalje liječenje na primarnom nivou.

Postupak i način ostvarivanja zdravstvene zaštite (izdavanje uputa, potvrde o potrebi putovanja, pratioca za vrijeme putovanja i bolničkog liječenja, davanje predloga za prevoz sanitetskim vozilom i dr.) propisan je Pravilnikom o bližim uslovima i načinu ostvarivanja određenih prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ("Službeni list Crne Gore", br. 012/18 od 23.2.2018, 042/18 od 29.6.2018)

1.1.3. Ostvarivanje prava na medicinsku rehabilitaciju

Osigurana lica Fonda koriste medicinsku rehabilitaciju na osnovu medicinskih indikacija i u dužini trajanja utvrđenim Pravilnikom o indikacijama i načinu korišćenja medicinske rehabilitacije u zdravstvenim ustanovama koje obavljaju specijalizovanu rehabilitaciju ("Službeni list Crne Gore", br. 081/16 od 28.12.2016, 017/17 od 17.3.2017, 042/18 od 29.6.2018, 050/18 od 20.7.2018, 047/19 od 12.8.2019, 004/21 od 13.1.2021), u Institutu za medicinsku rehabilitaciju „Dr Simo Milošević” u Igalu.

Pravo na medicinsku rehabilitaciju osigurano lice ostvaruje na osnovu uputnice za korišćenje medicinske rehabilitacije, koja se izdaje na propisanom obrascu. Fond izdaje uputnicu na osnovu medicinske dokumentacije i predloga konzilijuma doktora Kliničkog centra Crne Gore, i to:

- kardiološko-kardiohirurškog konzilijuma koji čine: dva doktora specijalista kardiologa i jedan doktor specijalista kardiohirurg, za bolesti sistema krvotoka u skladu sa Listom za medicinsku rehabilitaciju;
- neurološko-neurohirurškog konzilijuma koji čine: dva doktora specijalista neurologa i jedan doktor specijalista neurohirurg, za bolesti i povrede nervnog sistema i za tumore u skladu sa Listom za medicinsku rehabilitaciju;
- ortopedsko-reumatološko-fizijatrijskog konzilijuma koji čine: jedan doktor specijalista ortoped, jedan doktor specijalista fizikalne medicine i jedan doktor specijalista reumatolog, za bolesti i povrede koštano-mišićnog sistema i vezivnog tkiva i opekotine u skladu sa Listom za medicinsku rehabilitaciju i
- konzilijum Instituta za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore koji čine: jedan doktor specijalista neurolog, jedan doktor specijalista pedijatar (pedijatar ili neonatolog) i jedan doktor specijalista fizijatar za djecu do navršених 15 godina života za bolesti, povrede i stanja u skladu sa Listom za medicinsku rehabilitaciju.

Konzilijumi doktora Kliničkog centra Crne Gore predlažu korišćenje medicinske rehabilitacije na propisanom obrascu.

Lista za medicinsku rehabilitaciju sadrži:

- medicinske indikacije za korišćenje medicinske rehabilitacije (dijagnoza bolesti, stanja ili povrede i šifra po MKB 10),
- dužinu trajanja medicinske rehabilitacije sa rokovima korišćenja i
- medicinsku dokumentaciju za odobravanje korišćenja medicinske rehabilitacije.

1.1.4. Ostvarivanje prava na lijekove i medicinska sredstva

Osigurano lice ima pravo na lijekove sa osnovne i doplatne liste lijekova (u daljem tekstu: Lista lijekova).

Osnovna lista lijekova obuhvata farmako-ekonomski prihvatljive lijekove za liječenje bolesti, koji se obezbjeđuju iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Osnovna lista lijekova sadrži: šifru anatomske-terapijske-hemijske klasifikacije lijekova Svjetske zdravstvene organizacije – ATC, internacionalni nezaštićeni naziv lijeka – INN, farmaceutski oblik lijeka, naziv proizvođača, zaštićeno ime lijeka, jačinu lijeka, pakovanje, oznaku indikacije, oznaku režima propisivanja i primjene lijeka, cijenu 1 DDD i cijenu pakovanja lijeka.

Doplatna lista lijekova obuhvata lijekove koji su terapijska paralela (terapijska alternativa) lijekovima sa osnovne liste lijekova i osiguranom licu se obezbjeđuju u visini cijene lijeka sa osnovne liste.

Pored podataka iz stava 3 ovog člana, doplatna lista lijekova sadrži i cijenu pakovanja koju plaća Fond, kao i cijenu koju plaća osigurano lice.

Razliku do punog iznosa cijene lijeka na doplatnoj listi lijekova plaća osigurano lice.

Ljekovi sa Liste lijekova propisuju se i izdaju na obrascu recepta izdatog od strane izabranog doktora, odnosno doktora sa ovlaštenjima izabranog doktora, u skladu sa zakonom.

1.1.5. Ostvarivanje prava na medicinsko-tehnička pomagala

Pravo na medicinsko-tehnička pomagala osigurana lica Fonda ostvaruju u skladu sa Pravilnikom o ostvarivanju prava na medicinsko-tehnička pomagala ("Službeni list Crne Gore", br. 093/23 od 23.10.2023).

Pravilnikom se utvrđuju indikacije za ostvarivanje prava na medicinsko-tehnička pomagala i djelove pomagala, materijali od kojih se izrađuju medicinsko-tehnička pomagala, cijene, rokovi korišćenja i uslovi za obezbjeđivanje novih pomagala prije isteka rokova, liste medicinsko-tehničkih pomagala, kao i bliži način i postupak ostvarivanja prava na pomagala koja osiguranim licima obezbjeđuje Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

1.1.6. Upućivanje na liječenje u Republiku Srbiju

Liječenje u Republici Srbiji osigurana lica Fonda ostvaruju u zdravstvenim ustanovama sa kojima Fond ima zaključen ugovor o pružanju zdravstvene zaštite.

Liječenje u Republici Srbiji osigurana lica ostvaruju samo na osnovu uputnice Fonda.

Uputnicu radi liječenja u Republici Srbiji izdaje ljekarska komisija nadležne filijale Fonda na predlog konzilijuma doktora odgovarajuće specijalnosti Kliničkog centra Crne Gore.

Osigurana lica imaju pravo na troškove liječenja u skladu sa izdatom uputnicom, troškove prevoza opredijeljenim prevoznim sredstvom od strane konzilijuma doktora odgovarajuće specijalnosti KCCG i po potrebi pravo na pratioca za vrijeme putovanja, a djeca do 15 godina i za vrijeme liječenja.

1.1.7. Upućivanje na liječenje u druge države

Postupak i način upućivanja u inostranstvo radi liječenja propisan je Pravilnikom o načinu i postupku upućivanja osiguranih lica na liječenje van Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 066/23 od 30.6.2023)

Liječenje u inostranstvu na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja može da ostvari osigurano lice koje je upućeno u skladu sa zakonom i ovim pravilnikom.

Pod liječenjem u inostranstvu, u smislu odredaba ovog pravilnika, podrazumijevaju se: ljekarski pregledi, dijagnostičke procedure, ambulantno-polikliničko i bolničko liječenje i kontrolni pregledi, pretraživanje međunarodnih registara organa i tkiva, transplantacija organa i tkiva i slanje uzoraka tkiva i genetskog materijala na analizu, ukoliko se ne mogu obezbijediti u zemlji.

Osigurano lice može ostvariti liječenje u inostranstvu na osnovu:

- obrasca u skladu sa međudržavnim ugovorom sa državom sa kojom Crna Gora ima zaključen ugovor o socijalnom osiguranju, koji predviđa mogućnost upućivanja osiguranih lica jedne države na liječenje u drugu državu ugovornicu,
- uputnice,
- i rješenja o upućivanju na liječenje.

Upućivanje na liječenje u inostranstvu pokreće se po zahtjevu osiguranog lica, roditelja, usvojioca, staraoca, odnosno drugog zakonskog zastupnika osiguranog lica ili zdravstvene ustanove u kojoj je osigurano lice liječeno.

Zahtjev se podnosi područnoj jedinici/filijali Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore kada se liječenje ostvaruje na osnovu obrasca i uputnice.

Zahtjev se podnosi Centrali Fonda kada se liječenje ostvaruje na osnovu rješenja o upućivanju na liječenje.

Izuzev navedenog, iako se liječenje može ostvariti na osnovu obrasca, zahtjev se podnosi Centrali Fonda ukoliko se predlaže upućivanje radi uzimanja i presađivanja tkiva i organa u svrhu liječenja i pretransplantacionih pretraga.

Uz zahtjev za liječenje u inostranstvu, osigurano lice podnosi predlog konzilijuma doktora Kliničkog centra za upućivanje na liječenje u inostranstvo, i to:

- konzilijuma za liječenje u inostranstvu osiguranih lica do 18 godina;
- konzilijuma za liječenje u inostranstvu osiguranih lica starijih od 18 godina.

Pored konzilijarnog predloga, osigurano lice podnosi primarni konzilijarni predlog doktora specijalista Kliničkog centra Crne Gore, kao i medicinsku dokumentaciju o prethodnom liječenju bolesti zbog koje se predlaže upućivanje na liječenje u inostranstvu.

Konzilijarni predlog sadrži:

- vrstu liječenja koje treba obaviti (ambulantno liječenje, bolničko liječenje, dijagnostičko ispitivanje, produženo liječenje, nastavak liječenja, kontrolni pregled i sl.);
- procijenjenu dužinu liječenja, obavljene dijagnostičke pretrage i liječenje, postavljenu dijagnozu, razloge zbog kojih se predlaže liječenje, naziv zdravstvene ustanove i države u kojoj se predlaže upućivanje na liječenje, vrstu prevoznog sredstva, potrebu za pratiocem za vrijeme putovanja, pravo na pratioca za vrijeme putovanja davaocu i primaocu organa ili tkiva.

Na osnovu konzilijarnog predloga, nalaz i mišljenje donosi:

- Prvostepena ljekarska komisija u područnoj jedinici/filijali Fonda i
- Prvostepena ljekarska komisija u Centrali Fonda.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA OSIGURANIKA NA RADU U INOSTRANSTVU

Pravo na zdravstvenu zaštitu u inostranstvu imaju:

- zaposleni osiguranici upućeni na rad u inostranstvu i članovi njihove uže porodice;
- zaposleni osiguranici u domaćinstvima naših državljana upućenih na rad u inostranstvu i članovi uže porodice;
- zaposleni osiguranici koje je poslodavac uputio radi vršenja određenih poslova, stručnog usavršavanja i školovanja.

Ovi osiguranici ostvaruju zdravstvenu zaštitu u inostranstvu na osnovu potvrde koju izdaje Fond prema mjestu prijave za obavezno zdravstveno osiguranje.

Bliži način i postupak ostvarivanja ovog prava propisan je Pravilnikom o bližim uslovima i načinu ostvarivanja određenih prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja („Sl. list CG”, br. 12/18 i 42/18).

MEĐUNARODNI SPORAZUMI O SOCIJALNOM OSIGURANJU SA DRUGIM DRŽAVAMA

Međunarodnim sporazumima uređuje se zdravstvena zaštita, penzijsko-invalidsko osiguranje i prava iz socijalne i dječije zaštite. Neka od osnovnih pravila međunarodnih sporazuma u oblasti zdravstvene zaštite su:

- da se zdravstvena zaštita stranim državljanima pruža na isti način i pod istim uslovima kao i domaćim osiguranicima;
- da se uslovi za sticanje prava, sadržina i obim prava (hitna zdravstvena zaštita, neophodna zdravstvena zaštita, puni obim zdravstvene zaštite), trajanje prava i krug članova porodice koji imaju pravo na zdravstvenu zaštitu, određuju prema pravnim propisima države čiji je osiguranik;
- da se način pružanja zdravstvene zaštite ostvaruje u skladu sa propisima države gdje se zdravstvena zaštita pruža;
- da se stranim državljanima od strane nadležnih institucija mora pružiti sva potrebna administrativna pomoć u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu.

Osigurana lica iz država u okruženju i država članica Evropske unije sa kojima je zaključen sporazum o socijalnom osiguranju na principu osiguranja, za vrijeme boravka u Crnoj Gori, imaju pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu.

To pravo mogu ostvariti osiguranici iz: Republike Srbija, Republike Slovenija, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Republika Sjeverne Makedonije, Republike Austrije, Savezne Republike Njemačke, Češke Republike, Republike Mađarske, Kraljevine Holandije, Kraljevine Belgije, Velikog Vojvodstva Luksemburg, Republike Italije, Republike Turske, Republike Bugarske i Slovačke Republike.

Osiguranici koji koriste zdravstvenu zaštitu na osnovu ovakvog sporazuma ne plaćaju neposredno naknadu za pružene zdravstvene usluge, već se troškovi zdravstvene zaštite obračunavaju između fondova zdravstvenog osiguranja država ugovornica.

Da bi ostvarilo pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu u Crnoj Gori, osigurano lice iz jedne od navedenih država, treba da dobije od svoje kase zdravstvenog osiguranja u mjestu prebivališta odgovarajući obrazac, odnosno potvrdu o pravu na zdravstvenu zaštitu za vrijeme privremenog boravka u Crnoj Gori.

Osigurano lice je dužno da se po dolasku u Crnu Goru sa navedenom potvrdom obrati nadležnoj organizacionoj jedinici Fonda za zdravstveno osiguranje u mjestu boravka.

Organizaciona jedinica Fonda, na osnovu potvrde o pravu na zdravstvenu zaštitu za vrijeme privremenog boravka u Crnoj Gori, izdaje drugu potvrdu (tzv. bolnički list), na osnovu koje strani osiguranici neposredno ostvaruju zdravstvenu zaštitu u javnim zdravstvenim ustanovama Crne Gore.

Ukoliko strani osiguranik ne posjeduje navedenu potvrdu, javne zdravstvene ustanove su dužne da, preko nadležne organizacione jedinice Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore, zatraže od inostranog fonda zdravstvenog osiguranja naknadno izdavanje i slanje dvojezične potvrde.

Ukoliko se ni naknadnim putem ne obezbijedi potvrda, javne zdravstvene ustanove imaju pravo da izvrše neposrednu naplatu pruženih zdravstvenih usluga od osiguranika.

Osiguranici iz država Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Republike Poljske, sa kojima je zaključen sporazum o socijalnom osiguranju na principu reciprociteta, za vrijeme boravka u Crnoj Gori imaju pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu.

Osiguranici ovih država ne plaćaju naknadu za pružene zdravstvene usluge, već troškovi zdravstvene zaštite padaju na teret Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

Da bi osiguranici iz navedenih država ostvarili pravo na zdravstvenu zaštitu, potrebno je da posjeduju urednu putnu ispravu i zdravstvenu karticu ili neki drugi dokaz da su osigurani u svojoj državi.

Dužni su i da se sa navedenim ispravama obrate organizacionoj jedinici Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore u mjestu gdje treba da im se pruži zdravstvena zaštita, koja će im izdati potvrdu na osnovu koje će neposredno koristiti zdravstvenu zaštitu u javnim zdravstvenim ustanovama.

Osiguranici iz država Švajcarske Konfederacije, Kraljevine Švedske, Kraljevine Danske i Kraljevine Norveške, sa kojima je zaključen sporazum o socijalnom osiguranju na principu refundacije, za vrijeme boravka u Crnoj Gori imaju pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu.

Osiguranici iz ovih država imaju pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu i neposredno plaćaju troškove za korišćenje zdravstvenih usluga.

Zdravstvene ustanove su dužne da im izdaju račune, sa odgovarajućom medicinskom dokumentacijom, na osnovu kojih u svojoj zemlji ostvaruju pravo na refundaciju po nacionalnim propisima.

Takođe je važno napomenuti da, pod istim uslovima i na isti način, osiguranici Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore imaju pravo na zdravstvenu zaštitu tokom boravka u svim predhodno navedenim državama.

Dakle, osigurana lica iz Crne Gore za vrijeme privremenog boravka u zemljama sa kojima imamo sporazum o socijalnom osiguranju zaključen na principu osiguranja imaju pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu.

Da bi ostvarilo pravo na hitnu zdravstvenu zaštitu, osigurano lice iz Crne Gore mora da od nadležne Područne jedinice – Kancelarije Fonda za zdravstveno osiguranje u mjestu prebivališta dobije odgovarajući obrazac, odnosno potvrdu (potvrda o pravu na davanja u naturi za vrijeme privremenog boravka u inostranstvu).

Ova potvrda se izdaje na osnovu nalaza i mišljenja prvostepene ljekarske komisije Fonda. Ljekarska komisija daje nalaz i mišljenje kojim se utvrđuje da osigurano lice ne boluje od akutnih bolesti, hroničnih bolesti u akutnoj fazi za koje je potrebno duže ili stalno liječenje, odnosno da se osigurano lice ne nalazi u stanju

koje bi ubrzo po dolasku u inostranstvo zahtijevalo duže liječenje, odnosno smještaj u bolničku zdravstvenu ustanovu. Nalaz i mišljenje, ljekarska komisija daje na osnovu uvida u elektronski zdravstveni karton osiguranog lica, potvrde izabranog ljekara o zdravstvenom stanju osiguranog lica u poslednjih 12 mjeseci, a po potrebi i na osnovu druge medicinske dokumentacije. Radi davanja nalaza i mišljenja, ljekarska komisija može naložiti da osigurano lice izvrši određene vrste medicinskih pregleda u cilju utvrđivanja zdravstvenog stanja osiguranog lica. Potvrda o korišćenju zdravstvene zaštite u inostranstvu izdaje se sa rokom važenja u zavisnosti od trajanja boravka u inostranstvu, ali najduže na period od jedne godine.

Za osigurana lica koja iz privatnih razloga borave u inostranstvu, bez obzira na osnov osiguranja (zaposleni, penzioneri, nezaposleni...), potvrda se izdaje na period do 90 dana. Za osigurana lica upućena na rad, školovanje, usavršavanje, potvrda se izdaje na period na koji glasi pojedinačni akt o upućivanju (prilaže se akt o upućivanju prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje potvrde), a za studente do isteka školske/studijske godine, odnosno na period od godinu dana od dana podnošenja zahtjeva (uz zahtjev se prilaže dokaz o upisu školske godine).

Kada se tokom privremenog boravka u navedenim državama ukaže potreba za hitnom zdravstvenom zaštitom, osigurano lice je dužno da sa navedenom potvrdom obrati nadležnoj inostranoj kasi, u mjestu gdje treba da mu se pruži hitna zdravstvena zaštita.

Za sve dodatne informacije u vezi sa propisima o zdravstvenom osiguranju, te o primjeni međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, nadležno je:

MINISTARSTVO ZDRAVLJA

 Rimski trg 46, PC Vektra, 81000 Podgorica, Crna Gora

 +382 20 482 133; +382 20 482 179

 kabinet@mzd.gov.me

FOND ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE CRNE GORE

 Vaka Đurovića bb, 81000 Podgorica, Crna Gora

 +382 20 404 101, Fax: +382 20 665 315

www.fzocg.me

VII

**PENZIJSKO-INVALIDSKO
OSIGURANJE**

VII PENZIJSKO- INVALIDSKO OSIGURANJE

SISTEM PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA U CRNOJ GORI

Sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u Crnoj Gori uređen je Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, kojim je propisano:

1. Obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu tekućeg finansiranja zasniva se na sporazumu generacija, odnosno tekućem finansiranju, što znači da se prava sadašnjih korisnika penzija isplaćuju od doprinosa trenutno aktivne generacije;
2. obavezno penzijsko osiguranje na osnovu individualne kapitalizovane štednje zasniva se na individualnoj štednji osiguranika koja se kapitalizuje (još nije donijet zakon kojim će se urediti ovaj oblik osiguranja, tako da još uvijek nije izvjesno kada će se početi sa njegovom primjenom);
3. dobrovolino penzijsko osiguranje na osnovu individualne kapitalizovane štednje zasniva se na individualnoj štednji osiguranika koja se kapitalizuje, a razlikuje se od drugog stuba osiguranja po tome što se radi o osiguranju koje nije obavezno.

1.1. Obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje

Obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu tekućeg finansiranja (u daljem tekstu obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje) je osiguranje po sili zakona, nezavisno od volje osiguranika, što znači da se svako lice koje se nađe u zakonom propisanoj situaciji, odnosno kod kojeg postoji zakonom propisano svojstvo na osnovu kog se stiče status osiguranika, obavezno osigurava na penzijsko i invalidsko osiguranje.

Osiguranici na obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje podijeljeni su u tri kategorije:

1. zaposleni
2. lica koja obavijaju samostalnu djelatnost (osiguranici samostalnih djelatnosti)
3. poljoprivrednici

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:

- a. za slučaj starosti:
 - b. pravo na starosnu penziju;
 - c. pravo na prijevremenu starosnu penziju;
 - d. za slučaj invalidnosti pravo na invalidsku penziju;
- e. za slučaj smrti:
 - f. pravo na porodičnu penziju i
 - g. pravo na naknadu pogrebnih troškova;
- h. za slučaj tjelesnog oštećenja prouzrokovano povredom na radu ili profesionalnom bolešću, pravo na novčanu naknadu za tjelesno oštećenje.

1.1.1. Starosna penzija

Da bi osiguranik ostvario pravo na starosnu penziju, potrebno je da ispunjava uslove u pogledu navršenih:

- godina života i
- penzijskog staža, odnosno staža osiguranja.

Penzijski staž je širi pojam od staža osiguranja i obuhvata:

- Staž osiguranja – pod kojim se podrazumijeva vrijeme provedeno na radu poslije navršene petnaeste godine života, po osnovu koga je osiguranik bio osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje, za koje je uplaćen doprinos za ovo osiguranje;
- Poseban staž – pod kojim se podrazumijeva vrijeme provedeno van rada, za koje nije uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje, a koje se iz društveno opravdanih razloga priznaje u penzijski staž za sticanje i određivanje visine prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Po važećem Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju, osiguraniku – ženi za djecu koju je rodila, uračunava se u poseban staž šest mjeseci po djetetu. Takođe, u poseban staž uračunava se i vrijeme provedeno na odsluženju vojnog roka. Osim po sada važećem zakonu, poseban staž se računao i po propisima koji su bili

na snazi prije početka primjene ovog zakona (učestće u ranijim ratovima, odnosno revolucionarnom radu, i vrijeme vršenja vojnih dužnosti provedeno u oružanim akcijama i zarobljeništvu, kao i vrijeme provedeno na liječenju i medicinskoj rehabilitaciji usled bolesti ili povreda zadobijenih u oružanim akcijama i zarobljeništvu poslije 17. avgusta 1990. godine).

Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kad navrši:

- 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja;
- 40 godina staža osiguranja i 61 godinu života;
- 40 godina staža osiguranja koji se računa u efektivnom trajanju, bez obzira na godine života;
- 30 godina staža osiguranja, od čega najmanje 20 godina efektivno provedenih na radnim mjestima u sektorima metaloprerađivačke i rudarske industrije na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem.

U prelaznom periodu do 31. decembra 2032. godine (za ženu) propisani su povoljniji uslovi za sticanje prava na starosnu penziju.

1.1.2. Prijevremena starosna penzija

Pravo na prijevremenu starosnu penziju osiguranik stiče kad navrši 63 godine života i najmanje 15 godina penzijskog staža. Prijevremena starosna penzija određuje se na način na koji se određuje i starosna penzija, s tim što se iznos te penzije trajno umanjuje za svaki mjesec ranijeg odlaska u penziju prije navršenih 65 godina života za 0,35%.

U prelaznom periodu u kom se postepeno podiže starosna granica za sticanje prava na starosnu penziju, prijevremena starosna penzija se umanjuje za 0,35% za svaki mjesec ranijeg odlaska u penziju u odnosu na starosnu granicu za sticanje prava na starosnu penziju koja važi u prelaznom periodu.

1.1.3. Invalidska penzija

a) Invalidnost – potpuni i djelimični gubitak radne sposobnosti

Invalidnost postoji kad kod osiguranika, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastane potpuni gubitak radne sposobnosti. Invalidnost postoji i kad kod osiguranika, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastane djelimični gubitak radne sposobnosti od 75%.

b) Puna i djelimična invalidska penzija

Pravo na punu invalidsku penziju stiče, uz ispunjavanje drugih zakonskih uslova, osiguranik kod koga nastane potpuni gubitak radne sposobnosti, dok pravo na djelimičnu invalidsku penziju stiče osiguranik kod koga nastane djelimični gubitak radne sposobnosti. Djelimična invalidska penzija iznosi 75% od pune invalidske penzije.

Ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, osiguranik stiče pravo na invalidsku penziju bez obzira na dužinu penzijskog staža i navršene godine života u momentu nastupanja invalidnosti.

Ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, osiguranik stiče pravo na invalidsku penziju pod uslovom:

- da je gubitak radne sposobnosti nastao prije navršenja godina života propisanih za sticanje prava na starosnu penziju i
- da je imao navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka.

Radni vijek je broj punih godina u periodu od dana kad je osiguranik navršio 20 godina života, odnosno 23 godine života, ako je redovnim školovanjem stekao višu stručnu spremu, odnosno 26 godina života, ako je redovnim školovanjem stekao visoku stručnu spremu, do dana nastanka invalidnosti.

Osiguranik kod koga je invalidnost prouzrokovana bolešću ili povredom van rada nastala prije navršenja 30 godina života stiče pravo na invalidsku penziju:

- kad je invalidnost nastala do navršenih 20 godina života – bez obzira na dužinu staža osiguranja;
- kad je invalidnost nastala od 20. godine do navršenih 30 godina života – ako do nastanka invalidnosti ima ukupno najmanje godinu dana staža osiguranja.

1.1.4. Porodična penzija

Pravo na porodičnu penziju mogu ostvariti članovi porodice:

- umrlog osiguranika koji je navršio najmanje pet godina staža osiguranja ili najmanje deset godina penzijskog staža ili ispunio uslove za starosnu ili invalidsku penziju;
- umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

Članovima porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava smatraju se:

- bračni drug;
- djeca (rođena u braku ili van braka ili usvojena i pastorčad koje je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao).

Pravo na porodičnu penziju može ostvariti i razvedeni bračni drug ako mu je pravnosnažnom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje.

Udovac, odnosno udovica, stiče pravo na porodičnu penziju ako je:

- do smrti bračnog druga navršio, odnosno navršila 52 godine života;
- do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga postao potpuno nesposoban, odnosno nesposobna za rad;
- poslije smrti bračnog druga ostalo jedno dijete ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovac, odnosno udovica obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci. Udovac, odnosno udovica kod koga, u toku trajanja prava po tom osnovu, nastupi potpuna nesposobnost za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji ta nesposobnost.

Udovica koja u toku trajanja prava na porodičnu penziju stečenog po osnovu potpune nesposobnosti za rad, ili po osnovu vršenja roditeljske dužnosti prema djeci, navršila 52 godine života trajno zadržava pravo na porodičnu penziju.

Pravo na porodičnu penziju ima i udovica kod koje je utvrđena trudnoća, kao i udovica koja je dijete umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava rodila poslije njegove smrti, i to pravo joj pripada od dana smrti osiguranika, odnosno korisnika prava.

Ako je dijete mrtvo rođeno ili ako umre prije nego sto navršila šest mjeseci života, udovici pripada pravo na porodičnu penziju do isteka šest mjeseci poslije porođaja.

Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju predviđen je prelazni period (od 2011. do 2016. godine) u kom udovica koja nije navršila 52 godina života pravo na porodičnu penziju može ostvariti pod povoljnijim uslovima, u pogledu godina života.

Dijete stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada do navršenih 19 godina života.

Poslije navršenih 19 godina života, dijete stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada do završetka školovanja, ali najkasnije do navršenih 25 godine života, ako studira.

Studiranjem se smatra pohađanje osnovnih, odnosno master studija.

Ako dijete koje pohađa srednju školu navrší 19 godina života prije završetka nastavne godine, pravo na porodičnu penziju pripada mu do dana kada se, u toj kalendarskoj godini, računa trajanje nastavne godine, prema zakonu kojim se uređuju obrazovanje i vaspitanje.

Studentu čije studije traju preko pet godina, koji do dana kada je navršio 25 godina života nije završio studije, pravo na porodičnu penziju pripada do dana kada se u kalendarskoj godini u kojoj je navršio 25 godina života računa trajanje studijske godine prema zakonu kojim se uređuje visoko obrazovanje.

Dijete stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada dok traje nesposobnost za samostalan život i rad, nastala do uzrasta do kojeg se djeci obezbjeđuje pravo na porodičnu penziju.

Dijete stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada dok traje nesposobnost za samostalan život i rad, nastala poslije uzrasta do kojeg se djeci obezbjeđuje pravo na porodičnu penziju, a prije smrti osiguranika, odnosno korisnika prava, pod uslovom da ga je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao do svoje smrti.

Dijete sa smetnjama u razvoju, u skladu sa propisima o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim potrebama, stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada od prestanka zaposlenja, odnosno obavljanja samostalne djelatnosti.

Djetetu kome je školovanje prekinuto zbog bolesti pravo na porodičnu penziju pripada i za vrijeme bolesti do navrsenih 19 godina, odnosno 25 godina života, kao i iznad tih godina, ali najviše za onoliko vremena koliko je zbog bolesti izgubilo od školovanja.

1.1.5. Pravo na naknadu pogrebnih troškova

U slučaju smrti korisnika penzije, licu koje izmiri troškove sahrane pripada naknada pogrebnih troškova.

Naknada pogrebnih troškova pripada u visini tri prosječne penzije u Crnoj Gori isplaćene u mjesecu prije smrti korisnika penzije.

Zahtjev za naknadu pogrebnih troškova podnosi se u roku od 60 dana od dana smrti korisnika penzije.

1.1.6. Novčana naknada za tjelesno oštećenje

Tjelesno oštećenje postoji kad kod osiguranika nastane gubitak, bitnije oštećenje ili znatnija onesposobljenost pojedinih organa ili djelova tijela, što otežava normalnu aktivnost organizma i iziskuje veće napore u ostvarivanju životnih potreba, bez obzira na to da li prouzrokuje ili ne prouzrokuje invalidnost.

Osiguranik ili lice iz čl. 14 i 15 ovog zakona kod koga tjelesno oštećenje prouzrokovano povredom na radu ili profesionalnom bolešću iznosi najmanje 50% stiče pravo na novčanu naknadu.

Tjelesna oštećenja razrstavaju se prema težini u šest stepeni, i to:

1. prvi stepen 100% tjelesnog oštećenja;
2. drugi stepen 90% tjelesnog oštećenja;
3. treći stepen 80% tjelesnog oštećenja;
4. četvrti stepen 70% tjelesnog oštećenja;
5. peti stepen 60% tjelesnog oštećenja;
6. šesti stepen 50% tjelesnog oštećenja.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se u Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore, odnosno o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja rješava područno odjeljenje na čijem području je osiguranik bio posljednji put osiguran.

MEĐUNARODNI UGOVORI O SOCIJALNOM OSIGURANJU KOJE PRIMJENJUJE CRNA GORA

Crna Gora trenutno primjenjuje 25 međunarodnih bilateralnih ugovora o socijalnom osiguranju sa drugim državama.

Ugovorima o socijalnom osiguranju, uglavnom, uređuju se slijedeće oblasti socijalnog osiguranja:

- prava iz zdravstvenog osiguranja;
- prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja;
- prava u slučaju povrede na radu ili profesionalne bolesti;
- prava po osnovu materinstva;
- prava za slučaj nezaposlenosti;
- prava na dječiji dodatak.

Nakon proglašenja nezavisnosti 3. juna 2006. godine, Crna Gora je zaključila sporazume o socijalnom osiguranju sa sljedećim državama:

- Republikom Srbijom, koji se primjenjuje od 1. januara 2008. godine.
- Velikim Vojvodstvom Luksemburgom, koji se primjenjuje od 1. maja 2009. godine.
- Mađarskom, koji se primjenjuje od 1. aprila 2009. godine.
- Republikom Sjevernom Makedonijom, koji se primjenjuje od 1. avgusta 2011. godine.
- Republikom Slovenijom, koji se primjenjuje od 1. januara 2012. godine.
- Republikom Austrijom, koji se primjenjuje od 1. juna 2011. godine.
- Kraljevinom Belgije, koji se primjenjuje od 1. juna 2014. godine.
- Republikom Hrvatskom, koji se primjenjuje od 1. maja 2014. godine.
- Republikom Bugarskom, koji se primjenjuje od 1. oktobra 2016. godine.
- Slovačkom Republikom, koji se primjenjuje od 1. jula 2017. godine.
- Švajcarskom Konfederacijom, koji se primjenjuje od 1. januara 2019. godine.
- Turskom, koji se primjenjuje od 1. decembra 2015. godine.
- Rumunijom, koji se primjenjuje od 1. juna 2024. godine.

Crna Gora je na osnovu odredaba međunarodnog prava o sukcesiji država u pogledu međunarodnih ugovora, Odlukom o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore od 3. juna 2006. godine, preuzela i primjenjuje sve međunarodne ugovore i sporazume o socijalnom osiguranju koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora.

Na osnovu navedene odluke, Crna Gora primjenjuje ugovore o socijalnom osiguranju sa sljedećim državama:

- Bosnom i Hercegovinom, koji se primjenjuje od 1. januara 2004. godine.
- Češkom Republikom, koji se primjenjuje od 1. decembra 2002. godine.
- Kraljevinom Danskom, koji se primjenjuje od 1. februara 1979. godine.
- Arapskom Republikom Egipat, koji se primjenjuje od 1. februara 1989. godine.
- Republikom Francuskom, koji se primjenjuje od 1. aprila 1951. godine.
- Kraljevinom Holandijom, koji se primjenjuje od 1. aprila 1979. godine.
- Republikom Italijom, koji se primjenjuje od 1. januara 1961. godine.
- Socijalističkom Narodnom Libijskom Arapskom Džamahirijom, koji se primjenjuje od 1. juna 1990. godine.
- Saveznom Republikom Njemačkom, koji se primjenjuje od 1. septembra 1969. godine.
- Kraljevinom Norveškom, koji se primjenjuje od 1. avgusta 1976. godine.
- Republikom Poljskom, koji se primjenjuje od 1. januara 1959. godine.
- Ujedinjenim Kraljevstvom Velike Britanije i Sjeverne Irske, koji se primjenjuje od 1. septembra 1958. godine.

U cilju efikasnijeg provođenja sporazuma, posebno radi jednostavnog i brzog povezivanja nosilaca država ugovornica, u Croj Gori je formirano ministarstvo u čijoj nadležnosti je penzijsko i invalidsko osiguranje.

Što se tiče postupka za ostvarivanje prava na inostrane penzije, Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore je nadležan za prijem zahtjeva za ostvarivanje prava. U tom postupku Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore kompletira zahtjeve za ostvarivanje prava na davanje iz svih navedenih država, pri čemu rješava i pitanja prava na crnogorsku penziju.

To važi i obrnuto, pa crnogorski državljani koji žive u inostranstvu svoje zahtjeve podnose tamošnjim nadležnim organima, koji ih kompletiraju i prosijedeju Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore.

Ako je prema pravnim propisima Crne Gore sticanje prava na davanje uslovijeno navršenjem penzijskog staža, Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore uzima u obzir, ako je potrebno, i penzijski staž navršen prema pravnim propisima druge države ugovornice kao da je navršen prema njegovim pravnim propisima, s tim što svaka država plaća penziju samo za dio staža ostvaren na svojoj teritoriji.

VIII

BORAVAK STRANACA

VIII BORAVAK STRANACA

BORAVAK STRANACA U CRNOJ GORI

Zakonom o strancima („Službeni list CG“, br. 12/18, 3/19, 86/22 i 77/2024), regulisan je zakoniti boravak stranaca u Crnoj Gori, u skladu sa istim uređuju se uslovi za ulazak, izlazak, kretanje, boravak i rad stranaca u Crnoj Gori. Boravak stranca u Crnoj Gori, u smislu ovog zakona, podrazumijeva: boravak do 90 dana, privremeni boravak i stalni boravak.

Stranac može ulaziti u Crnu Goru, kretati se i boraviti u Crnoj Gori sa važećom stranom putnom ispravom u koju je unesena viza ili važećom stranom putnom ispravom uz koju ima dozvolu za privremeni boravak, dozvolu za privremeni boravak i rad, odnosno dozvolu za stalni boravak, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije propisano.

Važećom se smatra strana putna isprava koja je izdata u posljednjih deset godina i čija važnost neće isteći najmanje tri mjeseca nakon planiranog datuma odlaska sa teritorije Crne Gore.

Izuzetno od stava 2 ovog člana 9, u opravdanom hitnom slučaju rok važenja strane putne isprave može biti kraći, ali ne može isteći prije planiranog datuma odlaska sa teritorije Crne Gore.

Stranac kojeg je Crna Gora obavezna da prihvati na osnovu međunarodnog ugovora, kad to zahtijevaju humanitarni razlozi, odnosno razlozi unutrašnje bezbjednosti ili javnog zdravlja, može ulaziti u Crnu Goru bez važeće strane putne isprave. Državljanima određenih država mogu da ulaze u Crnu Goru i sa važećom ličnom kartom koju je izdao nadležni organ druge države, odnosno sa drugom ispravom na osnovu koje se može utvrditi njihov identitet i državljanstvo, u skladu sa međunarodnim ugovorom ili propisom o viznom režimu.

Boravak stranca u tranzitnom prostoru aerodroma i sidrištu luke ili pristaništu, u smislu ovog zakona, ne smatra se ulaskom u Crnu Goru.

Zakonom o strancima propisano je da je boravak stranaca u Crnoj Gori;

1. boravak do 90 dana;
2. privremeni boravak;
3. stalni boravak.

BORAVAK DO 90 DANA

Stranac može boraviti u Crnoj Gori do 90 dana na osnovu vize za kratki boravak (viza C), ukoliko dolazi iz države čijim državljanima je, shodno Uredbi o viznom režimu, neophodna viza za ulazak u Crnu Goru, ili bez vize, to jest ukoliko dolazi iz države čijim državljanima nije potrebna viza za ulazak u Crnu Goru, a takođe u skladu sa Uredbom o viznom režimu. Za boravak do 90 dana, neophodno je da strani državljanin posjeduje važeću putnu ispravu.

Stranac može boraviti u Crnoj Gori najduže 90 dana u vremenskom periodu od 180 dana, računajući od dana prvog ulaska, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Stranac koji je boravio u Crnoj Gori 90 dana može ponovo ući u Crnu Goru i boraviti u Crnoj Gori nakon isteka vremenskog perioda od 180 dana, računajući od dana prvog ulaska.

Razlozi za otkaz boravka do 90 dana

Boravak do 90 dana može se otkazati strancu ako:

1. ne ispunjava uslove za ulazak u Crnu Goru i boravak u Crnoj Gori propisane Zakonom o strancima;
2. to zahtijevaju razlozi nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti;
3. ne opravda svrhu i uslove ulaska i boravka do 90 dana;
4. je vraćen u Crnu Goru na osnovu međunarodnog ugovora zbog nezakonitog boravka (readmisija);
5. postoji opravdana sumnja da boravak ne koristi u svrhu radi koje mu je odobren;
6. nije izmirio dospelu imovinsko-pravnu obavezu na osnovu pravosnažne sudske odluke.

PRIVREMENI BORAVAK

Privremeni boravak može se odobriti strancu koji namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 90 dana radi:

1. spajanja porodice;
2. školovanja;
3. učešća u programima međunarodne razmjene učenika i studenata ili drugim programima mladih;
4. specijalizacije, stručnog osposobljavanja ili praktične obuke stranaca;
5. naučno-istraživačkog rada;
6. liječenja;
7. humanitarnih razloga;
8. korišćenja i raspolaganja prava na nepokretnosti koje posjeduje u Crnoj Gori;
9. obavljanja vjerske službe;
10. obavljanja volonterskog rada u okviru Evropske volonterske službe;
11. boravka lica bez državljanstva;
12. rada;
 - a) boravka digitalnog nomada; i
13. u drugim slučajevima u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorom.

Stranac kome je odobren privremeni boravak iz razloga utvrđenih istim zakonom može da boravi u Crnoj Gori u skladu sa svrhom zbog koje mu je privremeni boravak odobren.

Podnošenje zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak

Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak stranac (nakon što u skladu sa zakonom uđe u državu i izvrši prijavu boravka do 90 dana) podnosi lično Ministarstvu unutrašnjih poslova u mjestu boravka, na propisanom obrascu, o čemu se izdaje potvrda. Uz zahtjev se prilažu dokazi o ispunjenosti uslova za izdavanje dozvole za privremeni boravak, i to dokaz:

1. o sredstvima za izdržavanje;
2. o obezbijeđenom smještaju;
3. o zdravstvenom osiguranju;
4. da stranac ima važeću stranu putnu ispravu ili ličnu kartu koju mu je izdao nadležni organ druge države, čiji rok važenja mora biti najmanje tri mjeseca duži od roka na koji se odobrava boravak ili putnu ispravu za lica bez državljanstva, ako mu nije izrečena zabrana ulaska u Crnu Goru i boravka u Crnoj Gori;

5. da stranac u državi porijekla nije pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili su prestale pravne posljedice osude (ne prilaže se za stranca mlađeg od 16 godina); i
6. priloži dokaz o opravdanosti zahtjeva za izdavanje dozvole.

Prilikom podnošenja zahtjeva, od stranca se uzima fotografija, otisak dva prsta i digitalizovani svojeručni potpis, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izdavanje lične karte. Otisak dva prsta i potpis ne uzimaju se od djece mlađe od 12 godina života.

Stranac koji podnese uredan zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak prije isteka boravka od 90 dana može ostati u Crnoj Gori do donošenja izvršnog rješenja.

Dozvolu za privremeni boravak izdaje Ministarstvo, uz prethodno mišljenje Agencije i policije o postojanju smetnji iz razloga nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti.

O zahtjevu za izdavanje dozvole za privremeni boravak odlučuje se u roku od 40 dana od dana predaje urednog zahtjeva. O odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak odlučuje se rješenjem. Protiv rješenja se može izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

STALNI BORAVAK

Dozvola za stalni boravak može se izdati strancu koji je do dana podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole zakonito boravio u Crnoj Gori neprekidno pet godina na osnovu:

- odobrenog privremenog boravka;
- priznatog statusa izbjeglice ili odobrene dodatne zaštite, u skladu sa Zakonom o azilu ("Službeni list RCG", broj 45/06), odnosno odobrenog azila ili supsidijarne zaštite u skladu sa zakonom kojim se uređuje međunarodna i privremena zaštita stranaca.

Izuzetno, dozvola za stalni boravak može se izdati strancu koji je do dana podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole imao odobren privremeni boravak u Crnoj Gori manje od pet godina neprekidno, ako to nalažu razlozi humanosti ili je to u interesu Crne Gore.

Smatra se da je stranac neprekidno boravio u Crnoj Gori i kad je u periodu od pet godina odsustvovao iz Crne Gore više puta do deset mjeseci ukupno ili jednom do šest mjeseci.

Ako je stranac ranije imao odobren privremeni boravak u Crnoj Gori radi školovanja ili specijalizacije, stručnog osposobljavanja ili praktične nastave, u vrijeme potrebno za odobrenje stalnog boravka, računa se samo polovina vremena provedenog na osnovu odobrenog privremenog boravka.

U vrijeme potrebno za odobravanje stalnog boravka strancu kome je odobren azil ili supsidijarna zaštita u skladu sa zakonom kojim se uređuje međunarodna i privremena zaštita stranaca, računa se polovina vremena koje je proteklo od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu do donošenja odluke kojom mu se odobrava međunarodna zaštita, a ako je vrijeme od podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu do donošenja odluke kojom mu se odobrava međunarodna zaštita bilo duže od 18 mjeseci, to vrijeme se računa u cjelokupnom trajanju.

Pravo djece na stalni boravak

Dozvola za stalni boravak može se izdati djetetu:

1. čiji je jedan roditelj, u trenutku njegovog rođenja, crnogorski državljanin i ima prebivalište u Crnoj Gori;
2. čija oba roditelja, u trenutku njegovog rođenja, imaju odobren stalni boravak;
3. čiji jedan roditelj, u trenutku njegovog rođenja, ima odobren stalni boravak, a drugi roditelj je nepoznat ili je umro.

Uslovi za izdavanje dozvole za stalni boravak

Strancu se može izdati dozvola za stalni boravak ako:

1. ima važeću stranu putnu ispravu, odnosno putnu ispravu za lice bez državljanstva;
2. ima stalna, redovna i dovoljna sredstva za izdržavanje;
3. ima zdravstveno osiguranje;
4. ima obezbijeđen smještaj;
5. ima znanje crnogorskog jezika u mjeri koja omogućava osnovnu komunikaciju.

Strancu se neće izdati dozvola za stalni boravak ako to zahtijevaju razlozi nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti.

Provjeru znanja crnogorskog jezika iz stava 1 tačka 5 člana 88 zakona vrši ustanova visokog obrazovanja koja realizuje studijski program crnogorski jezik i književnost, u skladu sa posebnim programom koji donosi Nacionalni savjet za obrazovanje.

Stranac koji je do dana podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za stalni boravak zakonito boravio u Crnoj Gori neprekidno pet godina na osnovu priznatog statusa izbjeglice ili odobrene dodatne zaštite, u skladu sa Zakonom o azilu ("Službeni list RCG", broj 45/06), odnosno odobrenog azila ili supsidijarne zaštite u skladu sa zakonom kojim se uređuje međunarodna i privremena zaštita stranaca, ne mora ispunjavati uslove iz stava 1 tač. 1 i 3 istog člana.

Podnošenje zahtjeva za izdavanje dozvole za stalni boravak

Zahtjev za izdavanje dozvole za stalni boravak stranac podnosi lično Ministarstvu unutrašnjih poslova u mjestu boravka, na propisanom obrascu. Zahtjev za izdavanje dozvole za stalni boravak za maloljetno dijete podnosi roditelj uz saglasnost drugog roditelja.

Uz zahtjev za izdavanje dozvole za stalni boravak, stranac prilaže dokaz da:

1. ima važeću stranu putnu ispravu, odnosno putnu ispravu za lice bez državljanstva;
2. ima stalna, redovna i dovoljna sredstva za izdržavanje;
3. ima zdravstveno osiguranje;
4. ima obezbijeđen smještaj; i
5. ima znanje crnogorskog jezika u mjeri koja omogućava osnovnu komunikaciju (ne prilaže se za stranca mlađeg od 14 godina života i stranca starijeg od 65 godina života).

Prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za stalni boravak od stranca se uzima fotografija, otisak dva prsta i digitalizovani svojeručni potpis, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izdavanje lične karte. Otisak dva prsta i potpis ne uzima se od djece mlađe od 12 godina života.

Dozvolu za stalni boravak izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova, uz prethodno mišljenje Agencije i policije o postojanju smetnji iz razloga nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti. O zahtjevu za izdavanje dozvole za stalni boravak odlučuje se u roku od šest mjeseci od dana predaje urednog zahtjeva.

O odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za stalni boravak odlučuje se rješenjem. Protiv ovog rješenja može se pokrenuti upravni spor.

Napomena:

- Informacije o pozivu na broj odobrenja za uplate za administrativnu taksu za zahtjev i izdavanje dozvole za stalni boravak dostupne su na šalterima područnih jedinica, odnosno filijala Ministarstva unutrašnjih poslova, i razlikuju se od opštine do opštine.

IX

**ZAPOŠLJAVANJE
I RAD STRANACA
U CRNOJ GORI**

IX ZAPOSŁJAVANJE I RAD STRANACA U CRNOJ GORI

Privremeni boravak radi rada

Stranac u Crnoj Gori može da radi na osnovu dozvole za privremeni boravak i rad ili potvrde o prijavi rada, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Stranac može da radi u Crnoj Gori samo na poslovima za koje mu je izdata dozvola za privremeni boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i samo kod poslodavca koji ga zapošljava.

Strancu se može izdati dozvola za privremeni boravak i rad za obavljanje poslova izvršnog direktora kod više poslodavaca, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast zapošljavanja.

Poslodavac može da rasporedi stranca samo na poslove za koje mu je izdata dozvola za boravak i rad, odnosno potvrda o prijavi rada.

Poslodavac mora u poslovnim prostorijama, odnosno mjestu rada stranca imati kopiju dozvole za boravak i rad, odnosno kopiju potvrde o prijavi rada stranca koji kod njega radi.

Poslodavac je dužan da o prestanku rada stranca, prije isteka roka važenja dozvole za boravak i rad, obavijesti Ministarstvo unutrašnjih poslova, najkasnije u roku od osam dana od dana prestanka rada stranca.

Poslodavac ne smije zapošljavati niti koristiti rad stranca koji nezakonito boravi u Crnoj Gori.

Izuzeci od pribavljanja dozvola

Bez dozvole za privremeni boravak i rad ili potvrde o prijavi rada, stranac može da radi u Crnoj Gori ako ima:

1. dozvolu za privremeni boravak radi spajanja porodice sa crnogorskim državljaninom ili sa strancem koji ima dozvolu za stalni boravak, dozvolu za privremeni boravak radi naučnoistraživačkog rada ili dozvolu za privremeni boravak i rad radi kretanja lica unutar stranog privrednog društva;
2. dozvolu za privremeni boravak radi studiranja;
3. dozvolu za privremeni boravak iz humanitarnih razloga;
4. dozvolu za privremeni boravak za lice bez državljanstva;
5. potvrdu o prijavi boravka (uslovi koji su predviđeni za EU državljane);
6. dozvolu za privremeni boravak za državljanina treće države koji ima odobren stalni boravak u drugoj državi članici Evropske unije;
7. dozvolu za privremeni boravak radi spajanja porodice sa imaoцем EU plave karte;
8. priznat status izbjeglice ili odobrenu dodatnu zaštitu u skladu sa Zakonom o azilu ("Službeni list RCG", broj 45/06), odnosno odobren azil ili supsidijarnu zaštitu ili privremenu zaštitu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje međunarodna i privremena zaštita stranaca.

Stranac koji ima dozvolu za privremeni boravak radi spajanja porodice sa strancem koji ima dozvolu za privremeni boravak radi rada može da radi u Crnoj Gori po isteku jedne godine od dana dobijanja dozvole za privremeni boravak.

Poslodavac mora u poslovnim prostorijama, odnosno na mjestu rada stranca imati kopije dozvola za privremeni boravak, potvrde o prijavi rada, odnosno dokaz o priznatom statusu izbjeglice ili odobrenoj dodatnoj zaštiti ili dokaz o odobrenom azilu ili supsidijarnoj zaštiti ili privremenoj zaštiti iz stava 1 tač. 1 do 8 člana 66.

Poslodavac koji zapošljava stranca dužan je da u roku od osam dana od dana zasnivanja radnog odnosa ili početka rada stranca, odnosno prestanka rada stranca, obavijesti Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Namjena dozvola za privremeni boravak i rad

Dozvola za privremeni boravak i rad, prema namjeni, može se izdati radi:

1. zapošljavanja stranca;
2. sezonskog zapošljavanja stranca;
3. rada upućenog radnika.

Upućeni radnik je stranac koji u ograničenom vremenskom periodu obavlja posao u Crnoj Gori, koja nije država u kojoj uobičajeno radi.

Dozvola se odnosi na:

1. pružanje ugovorenih usluga;
2. kretanje lica unutar stranog privrednog društva.

Uslovi za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi zapošljavanja i sezonskog zapošljavanja

Dozvola za privremeni boravak i rad radi zapošljavanja i sezonskog zapošljavanja izdaje se strancu koji ispunjava uslove, a kao dokaz o opravdanosti zahtjeva priloži:

1. pisanu ponudu poslodavca za zapošljavanje stranca na određenom radnom mjestu;
2. dokaz o stečenom nivou obrazovanja i kvalifikacije;
3. dokaz o zdravstvenoj sposobnosti.

Preduzetnici i izvršni direktori u privrednim društvima u kojima su oni jedini vlasnici, ili vlasnici više od 51% kapitala, nisu u obavezi da prilože dokaze, pri čemu uz zahtjev prilažu dokaz o vlasništvu i registraciji preduzetnika, odnosno privrednog društva.

Izuzetno, dozvola za privremeni boravak i rad za preduzetnike i izvršne direktore u privrednim društvima u kojima su oni jedini vlasnici, ili vlasnici više od 51% kapitala, može se izdati strancu koji ima više od 67 godina života.

Dozvola za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja neće se izdati strancu ako se utvrdi da namjerava da nezakonito uđe u drugu državu, odnosno da ne namjerava da napusti teritoriju Crne Gore na dan isteka dozvole za privremeni boravak i rad.

Dozvola za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja neće se izdati strancu ako:

1. je poslodavac od kojeg je dobio ponudu više od dva puta kažnjavao zbog nezakonitog zapošljavanja ili neprijavljivanja rada stranca;
2. je u toku postupak stečaja privrednog društva od kojeg je dobio ponudu ili je to društvo bilo u stečaju;
3. poslodavac od kojeg je dobio ponudu ne obavlja privrednu djelatnost; ili
4. je poslodavac od kojeg je dobio ponudu kažnjavao jer nije ispunio obaveze po osnovu poreza i doprinosa za radnike.

Zapošljavanje stranca

Dozvola za privremeni boravak i rad radi zapošljavanja stranca izdaje se sa rokom važenja do jedne godine i može se produžiti najduže do dvije godine.

Dozvola za privremeni boravak i rad za preduzetnike i izvršne direktore u privrednim društvima u kojima su oni jedini vlasnici, ili vlasnici više od 51% kapitala, može se produžavati dok ispunjavaju uslove

Poslodavac je dužan da, u roku od 24 časa od dana izdavanja dozvole za privremeni boravak i rad radi zapošljavanja, sa strancem zaključi ugovor o radu i prijavi ga na obavezno socijalno osiguranje, u skladu sa propisima o radu.

Ako stranac ne stupi na rad u predviđenom roku, poslodavac je dužan da, najkasnije u roku od tri dana, o tome obavijesti Ministarstvo unutrašnjih poslova radi poništavanja dozvole za boravak i rad.

Sezonsko zapošljavanje stranca

Pod sezonskim zapošljavanjem stranca podrazumijeva se radni odnos na određeno vrijeme radi obavljanja sezonskih poslova u djelatnostima sezonskog karaktera.

Dozvola za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja izdaje se sa rokom važenja do šest mjeseci u vremenskom periodu od jedne godine.

Izuzetno, ako obavljanje sezonskih poslova to zahtijeva, dozvola se može produžiti za još dva mjeseca kod istog ili drugog poslodavca, pri čemu rok važenja dozvole ne može biti duži od osam mjeseci u vremenskom periodu od jedne godine. Poslodavac je dužan da, u roku od 24 časa od dana izdavanja dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja, sa strancem zaključi ugovor o radu i prijavi ga na obavezno socijalno osiguranje, u skladu sa propisima o radu.

Ako poslodavac sa strancem ne zaključi ugovor o radu u roku od 24 časa, dužan je da, najkasnije u roku od tri dana, o tome obavijesti Ministarstvo radi poništavanja dozvole za boravak i rad.

Pružanje ugovorenih usluga stranca

Stranac može pružati ugovorene usluge na osnovu ugovora zaključenog između stranog privrednog društva i pravnog lica sa sjedištem u Crnoj Gori za koje se usluge vrše.

Ugovorene usluge može pružati i stranac koji je registrovan za obavljanje privredne i druge djelatnosti u drugoj državi, na osnovu ugovora zaključenog sa pravnim licem sa sjedištem u Crnoj Gori.

Uslovi za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi pružanja ugovorenih usluga

Dozvola za privremeni boravak i rad radi pružanja ugovorenih usluga izdaje se strancu koji ispunjava uslove, a kao dokaze o opravdanosti zahtjeva, koji moraju biti prevedeni na crnogorski jezik od strane ovlašćenog prevodioca, priloži:

1. ugovor o pružanju ugovorenih usluga;
2. dokaz da je zaposlen kod stranog privrednog društva;
3. dokaz da ima najmanje jednu godinu radnog iskustva u određenoj oblasti koja je predmet ugovora o pružanju usluga;
4. dokaz da posjeduje stručne kvalifikacije u slučajevima kad je to potrebno radi obavljanja usluga u skladu sa zakonom kojim je uređeno pružanje usluga u Crnoj Gori;
5. dokaz nadležnog organa o socijalnom osiguranju.

Nezavisni stručnjaci nisu obavezi da prilažu navedene dokaze o ispunjavanju uslova.

Dozvola za privremeni boravak i rad radi pružanja ugovorenih usluga izdaje se sa rokom važenja do jedne godine i može se produžiti do završetka ugovorenih usluga, odnosno najduže do dvije godine.

Kretanje lica unutar stranog privrednog društva

Strano privredno društvo može privremeno da rasporedi na rad u dio stranog društva, odnosno privredno društvo čiji je osnivač, a koje je registrovano u Crnoj Gori, svog zaposlenog koji je najmanje:

- jednu godinu radio na poslovima rukovodioca ili specijaliste;
- tri mjeseca radio u svojstvu pripravnika sa visokim obrazovanjem, a koji je raspoređen u to privredno društvo radi osposobljavanja i za to vrijeme prima naknadu zarade.

Rukovodilac je lice koje obavlja poslove upravljanja ili je član menadžmenta stranog privrednog društva, ili upravlja, odnosno rukovodi organizacionom cjelinom,

na osnovu odluka i instrukcija uprave ili dioničara društva, ili vrši poslove praćenja i kontrole rada stručnog ili rukovodećeg osoblja i ima ovlaštenje za zapošljavanje, otpuštanje i druga ovlaštenja u vezi sa organizacijom rada zaposlenih.

Specijalista je lice koje posjeduje posebna stručna znanja potrebna za poslovanje stranog privrednog društva, što podrazumijeva da ima visoki stepen stručne osposobljenosti, odgovarajuće stručno iskustvo i eventualno članstvo u ovlaštenom strukovnom udruženju.

Uslovi za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi kretanja lica unutar stranog privrednog društva

Dozvola za privremeni boravak i rad radi kretanja lica unutar stranog privrednog društva izdaje se strancu koji ispunjava predviđene uslove, a kao dokaze o opravdanosti zahtjeva, koji moraju biti prevedeni na crnogorski jezik od strane ovlaštenog prevodioca, priloži:

1. dokaz o privremenom raspoređivanju i ispunjenju uslova;
2. dokaz nadležnog organa o socijalnom osiguranju;
3. sporazum o osposobljavanju pripravnika sadrži trajanje i način osposobljavanja pripravnika i način vršenja nadzora osposobljavanja pripravnika, kao i program osposobljavanja pripravnika;
4. dokaz da je strano privredno društvo osnivač privrednog društva u Crnoj Gori ili dijela stranog privrednog društva u koje se on raspoređuje;
5. dokaz da će stranac po isteku privremenog raspoređivanja biti vraćen na rad u strano privredno društvo iz kojeg je privremeno raspoređen.

Dozvola za privremeni boravak i rad radi kretanja lica unutar stranog privrednog društva strancu izdaje se sa rokom važenja do jedne godine i može se produžiti do završetka poslova, odnosno najduže do dvije godine.

Dozvola za privremeni boravak i rad radi kretanja lica unutar stranog privrednog društva neće se izdati strancu ako:

1. su priloženi dokazi pribavljeni prevareom ili su falsifikovani;
2. je glavni razlog osnivanja privrednog društva u Crnoj Gori ili dijela stranog privrednog društva olakšani ulazak stranca;
3. je istekao rok važenja dozvole za privremeni boravak i rad;
4. je poslodavac kažnjavao zbog nezakonitog zapošljavanja ili neprijavlivanja rada stranca.

Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad

Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad stranac podnosi lično Ministarstvu unutrašnjih poslova u mjestu boravka, na propisanom obrascu.

Pored dokaza o opravdanosti zahtjeva, stranac je dužan da priloži dokaze o ispunjenosti predviđenih uslova.

Prilikom podnošenja zahtjeva, od stranca se uzima fotografija, otisak dva prsta i digitalizovani svojeručni potpis, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izdavanje lične karte.

Izuzetno, zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad može podnijeti i poslodavac u mjestu namjeravanog boravka stranca.

O prijemu zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad Ministarstvo izdaje potvrdu, u kojoj je određen rok u kojem podnosilac zahtjeva može preuzeti dozvolu.

U slučaju podnošenja zahtjeva u skladu sa zakonom, stranac je dužan da se u roku od pet dana od dana izdavanja potvrde javi Ministarstvu unutrašnjih poslova u mjestu podnošenja zahtjeva, radi pribavljanja podataka.

Stranac kome je izdata viza za duži boravak (viza D) radi rada dužan je da podnese zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad u roku od deset dana od dana izdavanja vize.

Stranac koji je podnio uredan zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad prije isteka boravka od 90 dana može ostati u Crnoj Gori do donošenja izvršnog rješenja.

Obrazac zahtjeva propisuje Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Odlučivanje o zahtjevu za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad

Dozvolu za privremeni boravak i rad izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova u skladu sa trenutno važećim zakonom.

O zahtjevu za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad odlučuje se u roku od 15 dana od dana predaje urednog zahtjeva.

Izuzetno, o zahtjevu za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja strancu kome je u prethodnih pet godina najmanje dva puta izdavana dozvola za sezonsko zapošljavanje, odlučuje se u roku od deset dana.

Ako podnosilac zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad ne preuzme dozvolu najkasnije u roku od pet dana po isteku određenog roka, smatraće se da je odustao od zahtjeva.

Protiv rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad može se izjaviti žalba Ministarstvu unutrašnjih poslova, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Izuzetno, protiv rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad zbog popunjenosti godišnje kvote može se pokrenuti upravni spor. Bliže uslove i način izdavanja dozvole za privremeni boravak i rad propisuje Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Podnošenje zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja i uručenje

Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja stranac lično podnosi Ministarstvu unutrašnjih poslova, preko diplomatsko-konzularnog predstavništva u državi porijekla.

Uz zahtjev, stranac je dužan da priloži dokaze o ispunjenosti uslova, kao i dokaze o opravdanosti zahtjeva.

Prilikom podnošenja zahtjeva, od stranca se uzima fotografija, otisak dva prsta i digitalizovani svojeručni potpis, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izdavanje lične karte.

O prijemu zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad diplomatsko-konzularno predstavništvo strancu izdaje potvrdu, u kojoj je određen rok u kojem podnosilac zahtjeva može preuzeti dozvolu.

Dozvola za privremeni boravak i rad strancu se uručuje preko diplomatsko-konzularnog predstavništva.

Bliže uslove i način podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole i uručjenja te dozvole propisuje Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Zahtjev za produženje dozvole za privremeni boravak i rad

Zahtjev za produženje dozvole za privremeni boravak i rad stranac, ili poslodavac, podnosi Ministarstvu unutrašnjih poslova u mjestu boravka stranca, sjedištu poslodavca u Crnoj Gori ili mjestu rada stranca, najkasnije u roku od 30 dana prije isteka roka važenja dozvole za privremeni boravak i rad.

Uz zahtjev se prilaže važeća strana putna isprava ili lična karta stranca koju je izdao nadležni organ druge države i dokaz o opravdanosti zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad, a ako je od dana uzimanja podataka proteklo pet godina, od stranca se uzimaju i ti podaci.

Pored dokaza o ispunjenju uslova, za produženje dozvole za privremeni boravak i rad radi zapošljavanja i sezonskog zapošljavanja prilaže se i dokaz o izvršenim obavezama po osnovu poreza i doprinosa za vrijeme trajanja dozvole za privremeni boravak i rad.

Ako se zahtjev za produženje dozvole za privremeni boravak i rad odobri, izdaje se dozvola za privremeni boravak i rad sa novim rokom važenja do jedne godine. Obrazac zahtjeva za produženje dozvole za privremeni boravak i rad propisuje Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Prestanak dozvole za privremeni boravak i rad

Dozvola za privremeni boravak i rad prestaje da važi:

1. istekom roka važenja;
2. prestankom ugovora o radu, odnosno ugovora o pružanju ugovorenih usluga ili prestankom rješenja o privremenom raspoređivanju;
3. ako stranac obavlja poslove za koje mu nije izdata dozvola za privremeni boravak i rad;
4. ako se naknadno utvrdi da postoje razlozi iz člana 8 ovog zakona;
5. ako je strancu izrečena mjera bezbjednosti protjerivanje stranca iz zemlje, zaštitna mjera protjerivanja stranca sa teritorije Crne Gore;
6. ako za vrijeme trajanja privremenog boravka stranac boravi van Crne Gore duže od 30 dana;
7. ako poslodavac od kojeg je dobio ponudu bude kažnjen zbog nezakonitog zapošljavanja ili neprijavljivanja rada stranca;
8. ako je u toku postupak stečaja privrednog društva od kojeg je dobio ponudu ili je to društvo bilo u stečaju;
9. ako poslodavac od kojeg je dobio ponudu ne obavlja privrednu djelatnost;

10. ako poslodavac od kojeg je dobio ponudu bude kažnjen jer nije ispunio obaveze po osnovu poreza i doprinosa za radnike;
11. ako je glavni razlog osnivanja privrednog društva ili dijela stranog privrednog društva u Crnoj Gori olakšani ulazak stranca;
12. kad stranac ostvari pravo na stalni boravak.

Izuzetno od stava 1 tačka 6 člana 83 Zakona o strancima, strancu koji je iz opravdanih razloga boravio van Crne Gore do 90 dana neće prestati da važi dozvola za privremeni boravak i rad ako o odlasku i razlozima odlaska iz Crne Gore prethodno obavijesti policiju.

O postojanju razloga za prestanak važenja dozvole za privremeni boravak i rad iz stava 1 tač. 2 do 6 člana 83, policija, inspekcija rada, poslodavac i drugi organi koji u okviru svoje nadležnosti mogu utvrditi postojanje tih razloga dužni su da obavijeste ministarstvo.

Rješenje o prestanku važenja dozvole za privremeni boravak i rad donosi Ministarstvo unutrašnjih poslova.

U rješenju se određuje rok u kojem stranac mora napustiti Crnu Goru, koji ne može biti duži od 30 dana, a izuzetno se može izreći i zabrana ulaska u Crnu Goru i boravka u Crnoj Gori u periodu od jedne do pet godina.

Vrijeme zabrane ulaska računa se od dana napuštanja Crne Gore.

Protiv rješenja se može izjaviti žalba Ministarstvu unutrašnjih poslova, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Poništavanje dozvole za privremeni boravak i rad

Dozvola za privremeni boravak i rad poništava se:

1. ako je izdata na osnovu neistinitih podataka o strancu ili poslodavcu;
2. ako poslodavac sa strancem ne zaključi ugovor o radu u predviđenom roku;
3. ako stranac boravak u Crnoj Gori ne koristiti u svrhu radi koje mu je boravak odobren.

Rješenje o poništavanju dozvole za privremeni boravak i rad donosi Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Protiv rješenja se može izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Potvrda o prijavi rada

Na osnovu izdate potvrde o prijavi rada, u Crnoj Gori mogu boraviti i raditi do 90 dana, u vremenskom periodu od jedne godine, stranci:

1. koji u Crnoj Gori obavljaju poslove na osnovu međunarodnih ugovora koje Crna Gora zaključi sa međunarodnom organizacijom ili Evropskom unijom o stručno-tehničkoj pomoći ili na osnovu drugih potvrđenih međunarodnih ugovora;
2. osnivači, članovi organa upravljanja i rukovođenja i izvršni organi privrednog društva, kao i revizori koje je to privredno društvo angažovalo;
3. koji su pozvani kao profesori ili predavači i naučni radnici koji učestvuju u nekom naučno-istraživačkom projektu od značaja za Crnu Goru;
4. predavači koji učestvuju na organizovanim stručnim skupovima i seminarima;
5. civilni i vojni službenici vlada drugih država koji u Crnu Goru dolaze na osnovu ugovora o saradnji sa Vladom;
6. koji obavljaju usluge za koje se zahtijeva visoko obrazovanje ili posebno specijalističko znanje i iskustvo, uz prethodno dobijenu saglasnost organa državne uprave nadležnog za djelatnost u kojoj se usluga pruža;
7. koji obavljaju poslove istraživanja u Crnoj Gori koje je odobrila Vlada;
8. dopisnici akreditovani u Crnoj Gori ili izvještači stranih medija;
9. umjetnici i tehničko osoblje za operu, balet, pozorište, koncerte, likovne i druge kulturne manifestacije, ako u Crnoj Gori ne borave duže od 30 dana, odnosno tri mjeseca godišnje sa prekidima;
10. autori i izvođači na području filmske, televizijske, muzičke, muzičko-scenske, plesne i baletske umjetnosti, kao i prateće tehničko osoblje, ako u Crnoj Gori ne borave duže od 30 dana, odnosno tri mjeseca godišnje sa prekidima;
11. zaposleni u stranom privrednom društvu koji sprovode dodatno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih, kao i zaposleni koji se dodatno osposobljavaju i usavršavaju kod pravnog lica sa sjedištem u Crnoj Gori koje je poslovno ili vlasnički povezano sa stranim privrednim društvom;
12. koji u Crnu Goru dolaze radi učestvovanja na sportskim takmičenjima;
13. koji obavljaju poslove isporuke, montaže ili servisa mašina ili opreme, ako njihov rad ne traje duže od 30 dana neprekidno, odnosno ukupno tri mjeseca godišnje sa prekidima;
14. koji učestvuju na sajamskim ili izložbenim manifestacijama na kojima izlaže njihov poslodavac;
15. učenici ili studenti koji u Crnoj Gori obavljaju praksu na osnovu međunarodnog ugovora o razmjeni učenika, odnosno studenata;
16. koji djeluju u okviru registrovanih humanitarnih organizacija;
17. pružaoci usluga koji pregovaraju o prodaji usluga ili zaključuju ugovore o pružanju usluga;

18. zaposleni u cirkusima ili zabavnim parkovima.

Pravna i fizička lica koja koriste usluge stranaca iz stava 1 člana 85 dužna su da imaju zaključen ugovor ili drugi dokaz o izvršenju posla sa strancem ili stranim poslodavcem koji upućuje stranca na rad u Crnoj Gori, prije dolaska stranca u Crnu Goru.

Pravna i fizička lica iz stava 2 istog člana dužna su da prije početka rada stranca iz stava 1 ovog člana podnesu prijavu o radu tog stranca Ministarstvu, u mjestu obavljanja poslova ili u sjedištu poslodavca, o čemu Ministarstvo, bez odlaganja, izdaje potvrdu o prijavi rada.

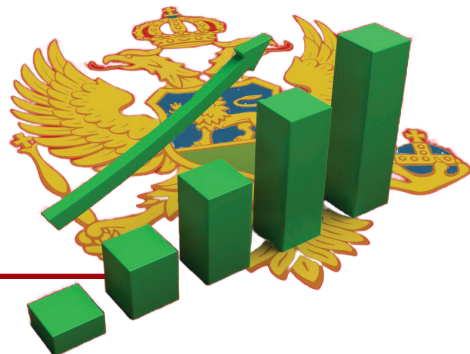
Na osnovu izdate potvrde o prijavi rada, stranac za istog poslodavca ili primaoca usluga može raditi na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Bliže uslove za izdavanje potvrde o prijavi rada, obrazac prijave rada, kao i obrazac potvrde o prijavi rada, propisuje Ministarstvo unutrašnjih poslova.

X

EKONOMSKE INFORMACIJE

X EKONOMSKE INFORMACIJE

GENERALNE EKONOMSKE INFORMACIJE

Crnogorska ekonomija bilježi pozitivne trendove u skoro svakoj oblasti, a najveći rast, gledajući iz godine u godinu, zabilježen je u turizmu. BDP je takođe, gledajući godišnje trendove, bio u porastu. Inflacija nije značajno rasla, a zabilježen je rast i u industrijskoj proizvodnji, posebno u dijelu vađenja ruda i kamena i u prerađivačkoj industriji, dok snabdijevanje električnom energijom i gasom bilježe pad, osim u 2024. godini. Zarade su konstantno rasle, a bilježile su različite trendove rasta. Zaposlenost, pak, bilježi značajan i vidljiv rast i u ovom dijelu bilježe se veoma pozitivni trendovi. Spoljnotrgovinska razmjena takođe bilježi kontinuiran trend rasta kroz godine, dok uvoz nadmašuje izvoz. Turistički promet bilježi konstantan rast, osim u jednoj godini (2020) zbog pandemije COVID-a. Trgovinski trendovi su bili pozitivni i u porastu kroz godine, sa izuzetkom jedne godine zbog COVID-a, nakon čega je uslijedio oporavak. Strane direktne investicije takođe su rasle kroz godine, do danas. Podsticajne mjere ostale su funkcionalne, sa povoljnostima koje se posebno odnose na mala preduzeća, lokalne projekte i ruralne sredine. Subvencije za zapošljavanje prisutne su u različitim oblicima i doprinijele su smanjenju nezaposlenosti. Poreska politika zadržala je nisku stopu i bila je jednostavna i prijemčiva za poslovanje, dok je carinsko zakonodavstvo ostalo povoljno, uz usklađivanje sa EU standardima. Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRF) – Razvoja banka Crne Gore ima značajnu ulogu u podršci ekonomskom razvoju i razvoju preduzetništva i razvoju MSP.

Rast BDP-a do 2025. godine prošao je kroz različite faze. BDP je uglavnom u porastu, osim u jednoj godini kada je bio u osjetnom padu zbog pandemije COVID-a. Nakon COVID-a je, međutim, došlo do oporavka, pa je BDP bio u osjetnom rastu.

- U 2019. godini zabilježen je rast od 4,1%.
- Godina 2020. obilježena je padom BDP-a od 12,4%, zbog uticaja pandemije.
- U 2021. godini došlo je do oporavka s rastom BDP-a od 6,1% u prvom kvartalu, ali je na kraju godine zabilježen ukupan pad od 6,4%.

- Godina 2022. zabilježila je značajan oporavak, sa rastom BDP-a od 7,2% prema projekcijama MMF-a.
- Projekcije za 2023. i 2024. godine predviđaju umjereniji rast od oko 3% godišnje.
- Za 2025. godinu procjenjuje se da će BDP porasti za oko 3% prema prognoza-ma MMF-a.

Stopa realnog rasta bruto domaćeg proizvoda u 2023. godini iznosila je 6,3%, i odnosi se na rezultate obračuna bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) Crne Gore za 2023. godinu, po proizvodnoj i potrošnoj metodi, u tekućim i stalnim cijenama u skladu sa ESA 2010 metodologijom. Bruto domaći proizvod Crne Gore u 2023. godini iznosio je 6,964 miliona eura, dok je u 2022. godini iznosio 5,924 miliona eura. Bruto domaći proizvod po stanovniku u 2023. godini iznosio je 10.998 eura, dok je u 2022. godini iznosio 9.598 eura.

Bruto domaći proizvod Crne Gore u drugom kvartalu 2024. godine iznosio je 1,847,2 miliona eura, dok je u istom periodu prethodne godine iznosio 1,715,5 miliona eura. Stopa realnog rasta BDP-a u drugom kvartalu 2024. godine iznosila je 2,7%.

Rast crnogorske ekonomije je konstantan, nije zabilježen pad godišnjih trendova od 2011. godine. Najveći rast zabilježen je u turizmu. U procentima:

1. Turizam: Zabilježen je značajan godišnji rast, povremeno i dvocifren nakon globalnih ekonomskih oporavaka i ulaganja u turističku infrastrukturu. Uticaj pandemije bio je značajan 2020, ali je uslijedio brz oporavak u 2021. i 2022. godini.
2. Energetika: Stabilan godišnji rast, često u rasponu od 3% do 6%, vođen ulaganjima u infrastrukturu.
3. Građevinarstvo: Raspon godišnjeg rasta može varirati, ali je često bio između 4% i 8% zahvaljujući investicionim projektima.
4. Finansijski sektor: Manji, ali stabilan rast, često između 2% i 5% godišnje, u zavisnosti od ekonomskih kretanja i inovacija u sektoru.
5. Poljoprivreda: Rast je neujednačen i često manji u odnosu na druge sektore, u prosjeku oko 2% do 3% godišnje.
6. Uslužni sektor: Varira po podsektorima, ali retail i IT usluge često bilježe rast od 4% do 7% godišnje.

1.1. Inflacija

Cijene proizvoda i usluga lične potrošnje, mjerene indeksom potrošačkih cijena, u martu 2025. godine u odnosu na februar 2025. godine u prosjeku su više za 0,3%. Potrošačke cijene u martu 2025. godine, u odnosu na isti mjesec prethodne godine, u prosjeku su više za 2,6%. Najveći uticaj na mjesečnu stopu inflacije imali

su rast cijena u grupama: stvarne rente koje plaćaju stanari za primarno boravište; restorani, kafei i slično; voće; farmaceutski proizvodi; povrće; kafa, čaj i kakao; šećer, džem, med, čokolada i slatkiši. Potrošačke cijene u periodu januar–mart 2025. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 2,7%. Posmatrano po glavnim grupama proizvoda i usluga prema namjeni potrošnje, u martu 2025. godine, u odnosu na prethodni mjesec, zabilježen je rast u grupama: zdravlje (3,2%); restorani i hoteli (1,2%); hrana i bezalkoholna pića (0,5%); stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva (0,4%); alkoholna pića i duvan (0,3%); ostala dobra i usluge (0,2%); rekreacija i kultura (0,1%), dok je pad cijena zabilježen u grupama: prevoz (-1,0%); namještaj, oprema za domaćinstvo i rutinsko održavanje stana (-0,5%).

- 2011–2013: Inflacija je bila relativno niska, krećući se uglavnom između 3% i 4%. Tokom ovog perioda, inflacija je bila stabilizovana.
- 2014–2016: Inflacija je nastavila da se kreće u niskim procentima, s blagim oscilacijama, uglavnom ispod 3%.
- 2017–2019: Inflacija je ostala stabilna i niska, obično ispod 2%, sa nekim godinama čak i ispod 1%, što je bilo stabilno razdoblje za ekonomiju.
- 2020: Uticaj pandemije COVID-19 i smanjena potrošnja doveli su do još nižih inflatornih pritisaka, pa je inflacija bila ispod istorijskih prosjeka.
- 2021–2023: Zabilježen je rast inflacije zbog postpandemijskog ekonomskog oporavka i globalnih ekonomskih pritisaka. Inflacija je bila značajnija u ovom periodu, dostižući, pa i premašujući 3%-4% u nekim trenucima. Posebno 2022. godina zabilježila je više stope inflacije zbog globalnih poremećaja u lancu snabdijevanja i energentima.

Inflacija u eurozoni od 2011. godine do danas:

2011:	2,7%
2012:	2,5%
2013:	1,4%
2014:	0,4%
2015:	0,0%
2016:	0,2%
2017:	1,5%
2018:	1,8%
2019:	1,2%
2020:	0,3%
2021:	2,2%

Cijene robe i usluga u Crnoj Gori bilježe različite trendove, uz periodične promjene inflacije. Prema podacima Centralne banke Crne Gore, potrošačke cijene su u decembru 2024. godine zabilježile pad od 0,1% u odnosu na prethodni mjesec. Crnogorska ekonomija u velikoj mjeri zavisi od uvezene robe i usluga, što je čini osjetljivom na promjene globalnih cijena. Tokom perioda od 2020. do 2022. godine, zabilježen je rast inflacije i skok cijena materijala i usluga, što je predstavljalo dodatni teret za poslovanje energetske sistema.

1.2. Industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja u Crnoj Gori pokazala je značajne promjene, prema podacima Uprave za statistiku (Monstat), u četvrtom kvartalu 2024. godine zabilježen je rast industrijske proizvodnje od 15,3% u odnosu na isti period 2023. godine. Ovaj rast je rezultat povećanja u sektorima:

Vađenje ruda i kamena: rast od 11%
Prerađivačka industrija: rast od 30,5%

Međutim, sektor snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacijom zabilježio je pad od 1,5% u istom periodu.

U poređenju sa trećim kvartalom 2024. godine, industrijska proizvodnja je porasla za 46,1%. Sektor prerađivačke industrije zabilježio je rast od 47,4%, dok je sektor snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacijom porastao za 63,5%.

1.3. Zarade

U proteklom periodu, zarade u Crnoj Gori bilježe različite trendove, često zavisne od ekonomskih prilika, inflacije, državnih politika i sektorskih promjena.

Prosječna zarada (bruto) u decembru 2024. godine u Crnoj Gori iznosila je 1.205 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa (neto) iznosila 1.012 eura. Prosječna (neto) zarada u decembru 2024. godine u odnosu na novembar 2024. godine zabilježila je rast od 1,9%, dok je prosječna (neto) zarada u decembru 2024. u odnosu na isti mjesec prethodne godine zabilježila rast od 24,3%. Ako se ima u vidu da su potrošačke cijene u decembru 2024. godine u odnosu na novembar 2024. zabilježile pad od 0,1%, proizilazi da su realne zarade za isti period zabilježile rast od 2%. Na nivou 2024. godine prosječna bruto zarada iznosila je 1.083 eura,

dok je prosječna neto zarada iznosila 876 eura. Ako se ima u vidu da su potrošačke cijene u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu zabilježile rast od 3,3%, proizilazi da su realne zarade za isti period zabilježile rast od 7,1 %.

Prosječna zarada (bruto) u Crnoj Gori u martu 2025. godine iznosila je 1.195 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa (neto) iznosila 1.003 eura. Prosječna (neto) zarada u martu 2025. godine, u odnosu na februar 2025. godine, zabilježila je rast od 0,1%, dok je prosječna (neto) zarada u martu 2025. u odnosu na isti mjesec prethodne godine zabilježila rast od 21,6%. Ako se ima u vidu da su potrošačke cijene u martu 2025. godine u odnosu na februar 2025. zabilježile rast od 0,3%, proizilazi da su realne zarade za isti period zabilježile pad od 0,2%.

1. 2011–2015: Tokom ovog perioda, zarade su bile relativno stabilne, sa manjim porastima godišnje, ali su često bile pod uticajem inflacije. Prosječne zarade su obično rasle sporo, u skladu sa ekonomskim uslovima i blagim oporavkom poslije globalne finansijske krize iz 2008.
2. 2016–2019: U ovom periodu, Crna Gora je doživjela razvoj u sektorima kao što su turizam i građevinarstvo, što je doprinijelo većim prihodima u ovim oblastima. Zarade su blago rasle, uz povremene povišice minimalne zarade diktirane državnim politikama.
3. 2020: Pandemija COVID-19 imala je značajan negativan uticaj na ekonomiju, naročito u turističkom sektoru, što je dovelo do stagnacije ili smanjenja zarada u tim oblastima. Država je preduzimala određene mjere kako bi ublažila efekte krize na radnike.
4. 2021–2023: Postoje znaci oporavka, uz povremene povećanja prosječnih zarada, naročito kada su ekonomija i turizam počeli da se oporavljaju od pandemij-skih efekata. Ponovo je bilo inicijativa za povećanje minimalne zarade.

Važno je napomenuti da se zarade mogu znatno razlikovati između sektora; na primjer, IT sektor i finansije obično nude više zarade u odnosu na sektore sa nižim zaradama, kao što su mala privreda i poljoprivreda.

1.4. Zaposlenost

Prema podacima Uprave za statistiku Crne Gore (MONSTAT), u trećem kvartalu 2024. godine, radnu snagu činilo je 323.200 osoba, od kojih je 287.600 ili 89% bilo zaposlenih, dok je nezaposlenih bilo 35.600, ili 11%. Broj zaposlenih porastao je za 1,4% u odnosu na prethodni kvartal, ali je zabilježen pad od 2,2% u poređenju sa istim kvartalom prethodne godine.

Dugotrajna nezaposlenost predstavlja značajan izazov, s obzirom na to da je skoro 16.000 građana tražilo posao duže od tri godine. Statistika ZZZCG pokazuje da 4.103 građana do 24. godine života traži posao, 4.960 nezaposlenih je u starosnoj grupi od 25 do 30 godina, dok je 10.931 nezaposlenih uzrasta od 31 do 40 godina. U četvrtom kvartalu 2024. godine u Crnoj Gori aktivnog stanovništva bilo je 315,2 hiljade, od kojih je 278,7 hiljada, ili 88,4%, zaposlenih i 36,5 hiljada, ili 11,6%, nezaposlenih lica. Broj zaposlenih u odnosu na prethodni kvartal smanjen je za 3,1%, i u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi pad od 0,4%. Broj nezaposlenih u odnosu na prethodni kvartal povećan je za 2,5%, a u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi pad od 5,9%. Stanovništvo van radne snage (15–89 godina starosti) čini 184,4 hiljade lica. Broj stanovništva van radne snage u odnosu na prethodni kvartal povećan je za 4,3% i u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi rast od 2,3%. Za starosnu grupu od 15 do 89 godina u četvrtom kvartalu 2024. godine stopa aktivnosti je 63,1%, stopa zaposlenosti je 55,8%, stopa nezaposlenosti je 11,6%, a stopa stanovništva van radne snage je 36,9%.

1.5. Spoljnotrgovinska razmjena i platni bilans

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za januar–avgust 2024. godine, prema preliminarnim podacima iznosila je 3.088,5 miliona eura, što ukazuje na rast od 3,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Izvoz robe imao je vrijednost od 383,1 miliona eura, a uvoz 2.705,4 miliona eura.

U odnosu na isti period prethodne godine izvoz je bio manji za 19,4%, a uvoz veći za 7,4%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 14,2% i manja je u odnosu na isti period prethodne godine, kada je iznosila 18,9%. U strukturi izvoza, prema standardnoj međunarodnoj trgovinskoj klasifikaciji (SMTK), najviše su zastupljena mineralna goriva i maziva (sektor 3), u iznosu od 85,6 miliona eura (koje čine: električna energija – 63,2 mil. eura i ostalo). U strukturi uvoza, prema SMTK-u, najviše su zastupljeni mašine i transportni uređaji (sektor 7), u iznosu od 662,4 miliona eura (koje čine: drumska vozila – 249,9 mil. eura i ostalo). Najveći spoljnotrgovinski partneri u izvozu bili su: Srbija (112,9 mil. eura), Bosna i Hercegovina (25,8 mil. eura) i Slovenija (21,9 mil. eura).

Najveći spoljnotrgovinski partneri u uvozu bili su: Srbija (464,8 mil. eura), Kina (312,0 mil. eura) i Njemačka (264,2 mil. eura). Spoljnotrgovinska robna razmjena bila je najveća sa potpisnicama CEFTA-e i sa Evropskom unijom.

1. 2011–2015: U ovom periodu, Crna Gora je zabilježila konstantan rast uvožno-izvozne trgovine, s tim da je uvoz često nadmašivao izvoz. Primarni izvo-

zni proizvodi uključivali su aluminijum, energiju i poljoprivredne proizvode, dok su ključni uvozni proizvodi uključivali gorivo, strojeve i opremu.

2. 2016–2019: U ovom razdoblju, zahvaljujući rastućoj turističkoj industriji, pojačana je uslužna razmjena. Iako je uvoz i dalje nadmašivao izvoz, došlo je do određene diversifikacije izvoza.
3. 2020: Pandemija COVID-19 značajno je uticala na spoljnjotrgovinsku razmjenu, s padom izvoza i uvoza usljed globalnih ograničenja kretanja i ekonomskih posljedica pandemije.
4. 2021–2023: Nakon pandemije, svi sektori, uključujući trgovinu, polako su se oporavljali. Uz oporavak ekonomije, spoljnjotrgovinska razmjena počela se stabilizirati, s obnavljanjem ulaganja i interesovanja iz međunarodne zajednice.

Platni bilans

Vrijednost realizovanog platnog prometa u RTGS sistemu i DNS sistemu iznosila je 2.395,48 miliona eura u aprilu 2024. godine i bilježi intenzivan rast od 44,84% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, dok u odnosu na prethodni mjesec takođe bilježi rast, od 8,88%. U strukturi ukupno realizovanog platnog prometa 94,60% odnosilo se na vrijednost platnog prometa realizovanog u RTGS sistemu. Posmatrano prema učešću realizovanih naloga, dominantno učešće od 60,57% ostvarili su nalozi u DNS sistemu sa 793.757 realizovanih naloga.

1. 2011–2015: Platni bilans Crne Gore bilježio je deficit, s negativnim saldom tekućeg računa zbog uvoza usluga i robe koji je nadmašio izvoz.
2. 2016–2019: Pобољшanja su se mogla vidjeti u povećavanju međunarodnih rezervi i prilivu stranih direktnih investicija, koji su ublažili deficit platnog bilansa.
3. 2020: Pandemija je dodatno pogoršala deficit platnog bilansa, zbog smanjenja turističkih prihoda i smanjene ekonomske aktivnosti.
4. 2021–2023: Povratak turističkih prihoda i stabilizacija ekonomije doprinijeli su poboljšanju platnog bilansa, no pitanje trgovinskog deficita ostaje izazov.

1.6 Turistički promet

U Crnoj Gori je u 2024. godini ostvareno 2.606.854 dolazaka turista i 15.594.299 noćenja. Od ukupnog broja noćenja 96,1% ostvarili su strani, a 3,9% noćenja domaći turisti. U strukturi noćenja stranih turista u 2024. godini, najviše noćenja ostvarili su turisti iz Srbije (23,5%), Rusije (18,3%), Bosne i Hercegovine (8,4%), Turske (4,9%), Njemačke (4,7%), Ukrajine (4,3%) i Ujedinjenog Kraljevstva (3,8%). Turisti iz ostalih zemalja ostvarili su 32,1% noćenja. U strukturi noćenja po vrstama turističkih mjesta, u 2024. godini najviše noćenja ostvareno je u primorskim

mjestima (93,8%), planinskim mjestima (2,2%), glavnom gradu (2,6%) i ostalim mjestima (1,5%).

Turistički promet od 2011. godine do danas bilježio je rast, osim u jednoj godini zbog pandemije COVID-a.

1. 2011–2013: Ovaj period je obilježen stabilnim rastom turističkog prometa, s prosječnim godišnjim rastom od oko 5-7%. Povećanje dolazaka turista bilo je povezano s jačanjem turističke ponude i promocijom Crne Gore kao turističke destinacije.
2. 2014–2016: Nastavljen je rast turističkog prometa sličnim tempom, od oko 5-8% godišnje, zahvaljujući razvoju turističke infrastrukture i popularnosti Jadranske obale među turistima iz Evrope i šire.
3. 2017–2019: Tokom ovog perioda, Crna Gora je zabilježila snažniji rast turističkog prometa, s godišnjim procentima rasta između 8-12%. Povećanje broja turista dodatno je podstaknuto promocijama i većim ulaganjima u turistički sektor.
4. 2020: Pandemija COVID-19 izazvala je nagli pad turističkog prometa, s procijenjenim padom od 70% ili više u odnosu na prethodnu godinu, zbog globalnih ograničenja putovanja i smanjene međunarodne turističke aktivnosti.
5. 2021–2023: Oporavak turističkog prometa počeo je tokom 2021. godine, s rastom od oko 40-60% u odnosu na 2020, ali promet još nije dosegao nivo iz 2019. godine. Tokom narednih godina, 2022. i 2023., nastavljen je oporavak, s procijenjenim rastom od oko 20-30% godišnje, zahvaljujući ublažavanju mjera, povratku međunarodnih turista i obnovi turističkih aktivnosti.

1.7. Trgovina

Promet robe u trgovini na malo u I kvartalu 2025. godine u odnosu na I kvartal 2024. godine veći je za 6,9% u tekućim i za 4,8% u stalnim cijenama. Promet robe u trgovini na malo u I kvartalu 2025. godine u odnosu na IV kvartal 2024. godine manji je za 17,1% u tekućim i za 18,5% u stalnim cijenama. Promet u trgovini na malo motornim gorivima u I kvartalu 2025. godine u odnosu na I kvartal 2024. godine veći je za 8,6 %, dok je u odnosu na IV kvartal 2024. godine promet manji za 11,2%. Promet u trgovini na malo prehranom u I kvartalu 2025. godine u odnosu na I kvartal 2024. godine veći je za 4,9%, dok je u odnosu na IV kvartal 2024. godine promet manji za 16,5%. Promet u trgovini na malo farmaceutskim i kozmetičkim proizvodima je u I kvartalu 2025. godine veći za 7,7% u odnosu na I kvartal 2024. godine, dok je za 5,6% manji u odnosu na IV kvartal 2024. godine. Promet u trgovini na malo ostalim neprehrambenim proizvodima je u I kvartalu 2025. godine veći za 9,2% u odnosu na I kvartal 2024. godine, dok je u odnosu na IV kvartal 2024. godine promet manji za 21,8%.

Od 2011. godine do danas, trgovinski trendovi su bili pozitivni i u porastu kroz godine, sa izuzetkom jedne godine zbog pandemije COVID-a, nakon čega je uslijedio oporavak.

Trgovinski trendovi:

1. 2011–2013: Nakon ekonomske krize, Crna Gora je doživjela postepeni oporavak, s blagim rastom trgovinskog prometa. Fokus je bio na obnovi trgovinskih aktivnosti, uz povećanje uvoza potrošačkih dobara i investicija.
2. 2014–2016: Ovaj period karakterišu povećane ekonomske aktivnosti u vezi s pripremama za velike infrastrukturne projekte, što je rezultiralo rastom trgovinskog prometa. Uvođenje novih trgovinskih lanaca i centara dodatno je obogatilo ponudu.
3. 2017–2019: Vidljiv je nastavak pozitivnog trenda rasta trgovinskog prometa, s povećanim povjerenjem potrošača i poboljšanjem ekonomskih uslova. Došlo je do razvoja maloprodajnog sektora i diversifikacije u ponudi.
4. 2020: Pandemija COVID-19 izazvala je značajne poremećaje u trgovinskom prometu, s padom aktivnosti tokom perioda strogih mjera i ograničenja. Mnoge trgovine su se morale prilagoditi novim uslovima, s povećanjem onlajn prodaje.
5. 2021–2023: Nakon perioda volatilnosti, trgovinski promet počeo se oporavljati. Dolazi do postupnog vraćanja potrošačke aktivnosti na nivo prije pandemije, uz dalji razvoj onlajn trgovine i promjene u potrošačkim navikama.

Trendovi trgovinskog prometa u Crnoj Gori od 2011. godine do danas:

1. 2011–2013: U ovom periodu, trgovinski promet pokazivao je blagi oporavak s godišnjim rastom od oko 2-4%, kako se ekonomija polako stabilizovala nakon globalne ekonomske krize.
2. 2014–2016: Trgovinski promet zabilježio je značajniji rast, u rasponu od 5-7% godišnje, zahvaljujući infrastrukturnim projektima i tome što su nova maloprodajna mjesta povećavala dostupnost proizvoda.
3. 2017–2019: Tokom ovog perioda, trgovinski promet nastavio je da raste po stopi od oko 6-8% godišnje, podstaknut povoljnim ekonomskim uslovima i poboljšanim povjerenjem potrošača.
4. 2020: Pandemija COVID-19 izazvala je pad trgovinskog prometa za približno 10-15% u odnosu na prethodnu godinu, uslijed ograničenih aktivnosti i mjera zatvaranja.
5. 2021–2023: Nakon pandemije, trgovinski promet počeo se oporavljati sa stopama rasta od oko 5-10% godišnje, uz povratak potrošačke aktivnosti i povećanje onlajn prodaje.

Ostvareni prometi:

- Maloprodaja: U periodima stabilnosti, maloprodajni promet bilježi kontinuiran rast, potpomognut rastućim nivoima dohotka, te razvojem poslovnih centara i maloprodajnih lanaca. Međutim, tokom 2020. došlo je do pada prometa uslijed smanjenja potrošnje i promjena u potrošačkim navikama.
- Veleprodaja: Oslanjajući se na turistički i građevinski sektor, promet u veleprodaji takođe je pokazao raspon fluktuacija, s podsticajima od strane stranih ulaganja i inicijativa za ekonomski razvoj.

1.8. Strane direktne investicije

U 2023. godini, Crna Gora je zabilježila neto priliv stranih direktnih investicija (SDI) od 428,67 miliona eura, što predstavlja pad od 45,23% u odnosu na 2022. godinu. Ukupan priliv i odliv SDI zajedno iznosili su 856,99 miliona eura, što je smanjenje od 25,59%.

Najveći investitor u Crnoj Gori tokom 2023. bila je Srbija sa 125,2 miliona eura, a slijedile su je Rusija sa 112,5 miliona eura, Turska sa 85,2 miliona eura, Njemačka sa 72,8 miliona eura i Švajcarska sa 64,8 miliona eura. Ostali značajni investitori uključuju Sjedinjene Američke Države, Ujedinjene Arapske Emirate, Kipar, Austriju i Ukrajinu.

Prema preliminarnim podacima CBCG, u periodu januar–april 2024. godine neto priliv stranih direktnih investicija iznosio je 161,84 miliona eura, što je za 9,85% manje u odnosu na isti period 2023. godine. Ukupan priliv stranih direktnih investicija iznosio je 289,89 miliona eura (pad od 3,89%)

Opšti pregled trendova u prilivu SDI u Crnu Goru tokom ovog perioda:

1. 2011–2013: Nakon globalne finansijske krize, priliv SDI počinje da se oporavlja. Procentualni porast je bio umjeren, s godinama kada je došlo do rasta između 5-10% kako se ekonomija stabilizirala.
2. 2014–2016: Vidljivo je povećanje interesa stranih investitora, s rastućim prilivom koji je porastao po stopi od 10-15% godišnje, zahvaljujući povoljnijem poslovnom okruženju i infrastrukturnim projektima.
3. 2017–2019: Nastavlja se pozitivan trend, sa stranim investicijama koje bilježe postojan rast otprilike u istom rasponu, 10-15% godišnje, s ulaganjima u turizam, nekretnine i energetiku.
4. 2020: Pandemija COVID-19 izazvala je pad priliva stranih direktnih investicija zbog globalne ekonomske nesigurnosti i smanjenja investitorske aktivnosti, ali tačan procentualni pad nije uvijek direktno izvješten.

5. 2021–2023: Priliv SDI počeo se ponovo oporavljati kako su se globalne ekonomske prilike poboljšavale, s postepenim godišnjim rastom koji je mogao biti u rasponu od 5 do 10%, jer se investitori vraćaju i nove prilike se otvaraju u obnovljenim ekonomskim sektorima.

KAKO ZAPOČETI BIZNIS I REGISTRACIJU PRIVREDNIH SUBJEKATA

Da bi pojedinac mogao započeti biznis u Crnoj Gori, neophodno je da implementira određena pravila i zakone. Prije svega, radi osnivanja i započinjanja određenog biznisa, neophodna je registracija privrednog društva/subjekta, koja se vrši kroz određene propise i formulare Centralnog registra Privrednog suda.

Zakonom u privrednim društvima („Sl. list RCG“ br. 06/02, „Sl. list CG“ 17/07, 08/08) definisane su osnovne odredbe zakona, a time i oblici obavljanja privrednih djelatnosti odredbe zakona definišu da privrednu djelatnost mogu obavljati privredna društva i preduzetnici.

Oblici obavljanja privrednih djelatnosti koji se registruju u skladu sa ovim zakonom dužni su da prije početka obavljanja djelatnosti pribave odobrenje za obavljanje djelatnosti, ukoliko je odobrenje za obavljanje djelatnosti predviđeno posebnim propisom. Dobijanje odobrenja za obavljanje djelatnosti nije uslov za registraciju u skladu sa ovim zakonom. Oblici obavljanja privrednih djelatnosti su privredna društva i drugi oblici određeni ovim zakonom:

1. preduzetnik
2. ortačko društvo (ortakluk) – OD
3. komanditno društvo – KD
4. akcionarsko društvo – AD
5. društvo sa ograničenom odgovornošću – DOO
6. dio stranog društva

Dio stranog društva obavezno sadrži originalni naziv stranog društva, oznaku ili skraćenu oznaku oblika tog društva (akcionarsko društvo ili AD, društvo sa ograničenom odgovornošću ili DOO, komanditno društvo ili KD), alternativni naziv dijela stranog društva, ukoliko je originalni naziv stranog društva upotrijebljen od nekog drugog društva u Crnoj Gori, kao i oblik organizovanja dijela stranog društva (dio stranog društva, poslovna jedinica, predstavništvo i slično).

Ostali članovi ovog zakona, kao i sami Zakon o privrednim društvima, mogu se naći na sajtu Centralnog registra privrednog suda:

<http://www.crps.me/>

Započinjanje biznisa i registracija privrednih subjekata u Crnoj Gori podrazumijevaju nekoliko ključnih koraka i procedura koje su se vremenom prilagođavale kako bi se proces olakšao i modernizovao. Evo osnovnih informacija o procesu:

1. Izbor pravnog oblika preduzeća: Prvi korak je odluka o pravnom obliku poslovnog subjekta koji želite osnovati, što može uključivati društvo sa ograničenom odgovornošću (DOO), akcionarsko društvo (AD), preduzetnik ili neki drugi oblik.
2. Registracija u Centralnom registru privrednih subjekata (CRPS): Potrebno je podnijeti prijavu za registraciju u CRPS-u koji vodi Poreska uprava Crne Gore. Ova prijava uključuje osnovne informacije o firmi, kao što su naziv, sjedište, djelatnost, imena osnivača i dr.
3. Prikupljanje i predaja potrebne dokumentacije:
 - Osnivački akt ili statut preduzeća;
 - Akt o imenovanju direktora;
 - Dokaz o identitetu osnivača (kopija lične karte ili pasoša);
 - Ostala dokumenta zavisno od vrste subjekta i djelatnosti.
4. Otvaranje bankovnog računa: Nakon registracije, potrebno je otvoriti poslovni bankovni račun u jednoj od banaka u Crnoj Gori. Neophodne su potvrde o registraciji i druge osnovne informacije o poslovanju.
5. Registracija za poreze: Svi privredni subjekti moraju biti registrovani za poreze. Ovo uključuje PDV, porez na dohodak i druge relevantne obaveze zavisno od vrste poslovanja.
6. Prijava zaposlenih: Ukoliko planirate zapošljavanje, potrebno je prijaviti zaposlene i regulisati doprinose za socijalno osiguranje kroz Poresku upravu.
7. Druge vrste dozvola i licenci: Zavisno od vrste djelatnosti, može biti potrebno pribaviti dodatne dozvole ili licence, kao što su dozvole za trgovinu, ekologiju, građevinu itd.
8. Pristup modernim resursima: Tokom godina, kako bi se olakšao proces osnivanja biznisa, razvijeni su različiti onlajn alati i platforme koje omogućavaju digitalno podnošenje određenih zahtjeva i komunikaciju sa institucijama.

PODSTICAJNE MJERE

Strani investitori u Crnoj Gori imaju nacionalni tretman. Pod stranim investitorima se smatraju: strana pravna ili fizička lica, privredna društva sa učešćem od najmanje 10% stranog kapitala u okviru društva, privredno društvo koje je strano

lice osnovalo u Crnoj Gori i crnogorski državljanin sa prebivalištem u inostranstvu. Stranim licem se smatra i lice koje je na osnovu izvršenih ulaganja steklo crnogorsko državljanstvo u skladu sa zakonom.

Razvoj poslovanja u Crnoj Gori obuhvata podsticajne mjere i kao podršku u suočavanju s potencijalnim poslovnim barijerama.

Ministarstvo ekonomskog razvoja kroz liniju tematskih podsticajnih mjera unapređuje konkurentnost, investicioni ambijent i saradnju sa biznis zajednicom, unapređuje poslovno okruženje, olakšava poslovanje malih i srednjih preduzeća i jača preduzetništvo, uz stvaranje povoljne poslovne klime i kreiranje uslova koji će dovesti do uspostavljanja moderne crnogorske industrije.

Podsticajne mjere:

1. Finansijski podsticaji:
 - Različiti programi subvencija i grantova za mala i srednja preduzeća.
 - Povoljni krediti uz podršku Vlade i međunarodnih finansijskih institucija kao što je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).
2. Poreske olakšice:
 - Smanjenje poreza za određene sektore i startup-e kako bi se stimulisali rast i inovacije.
 - Uvođenje poreskih olakšica za investicije u specifičnim sektorima kao što su IT i ekologija.
3. Infrastrukturni projekti:
 - Vlada je ulagala u infrastrukturu kako bi stvorila povoljnije poslovno okruženje, što uključuje i razvoj saobraćajne i energetske infrastrukture.
4. Podrška preduzetništvu:
 - Razni programi obuke i inkubatori za preduzetnike, uključujući podršku ženskom preduzetništvu i mladima.
 - Osnivanje biznis centara koji pružaju informacije i savjete novim preduzetnicima.
5. Digitalizacija:
 - Inicijative za digitalizaciju poslovanja, uključujući e-upravu i digitalne platforme za poslovnu registraciju i plaćanje poreza.

Biznis barijere:

1. Administrativne prepreke:
 - Iako su se procesi digitalizovali, neki sektori i dalje pate od birokratskih zastoja i komplikovanih procedura.
2. Pristup finansijama:

- Mali i srednji preduzetnici često se suočavaju s izazovima u dobijanju finansiranja zbog strogih bankarskih kriterijuma.
3. Nedostatak kvalifikovane radne snage:
 - Postoji problem nedostatka kvalifikovane radne snage u određenim sektorima, što je uzrokovano i emigracijom stručnjaka.
 4. Regulatorna okruženja:
 - Česta promjena zakona i regulativa može stvoriti nesigurnost među investitorima i preduzetnicima.
 5. Siva ekonomija:
 - Prisutnost sive ekonomije predstavlja konkurenciju za legalna preduzeća i može uticati na poštovanje pravila i normi na tržištu.

Ukupno gledajući, Crna Gora je uložila napore da poboljša poslovnu klimu putem različitih podsticaja i reformi, iako se i dalje suočava s određenim barijerama koje zahtijevaju kontinuiranu pažnju i poboljšanje.

3.1. Podsticajne mjere na državnom nivou

Država je definisala povoljan poslovni ambijent za proizvodnju.

A. Oslobođanje od poreza na dobit

Novoosnovanom pravnom licu u privredno nedovoljno razvijenim opštinama, koje obavlja proizvodnu djelatnost, obračunati porez na dobit za prvih osam godina umanjuje se 100%. Poresko oslobođanje odnosi se i na dobit koju poreski obveznik ostvari u novoosnovanoj poslovnoj jedinici koja obavlja proizvodnu djelatnost u nedovoljno razvijenoj opštini, srazmjerno učešću dobiti ostvarene u toj poslovnoj jedinici u ukupnoj dobiti poreskog obveznika.

Poresko oslobođanje, odnosno olakšica, ne odnosi se na poreskog obveznika koji posluje u sektoru primarne proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, transporta ili brodogradilišta, ribarstva i čelika.

Oslobođanje od poreza na dobit je jedna od podsticajnih mjera koju je Crna Gora primjenjivala u cilju privlačenja investicija i podsticanja razvoja određenih sektora i regija.

Oslobođanje od poreza na dobit:

1. Novoosnovana preduzeća:
 - U nekim slučajevima, novoosnovane kompanije imaju pravo na oslobođanje od poreza na dobit ili smanjenu poresku stopu tokom prvih nekoliko

godina poslovanja kako bi se olakšalo njihovo uklapanje na tržištu i pomogao njihov razvoj.

2. Investicije u manje razvijenim regijama:

- Kompanije koje ulažu u poslove u manje razvijenim regijama mogu imati pravo na poreske olakšice, uključujući oslobađanje od poreza na dobit za određeni period, što je dio širih napora za regionalni razvoj i smanjenje razlika u razvijenosti između regiona.

3. Sektorski specifične poreske olakšice:

- Određeni sektori koji su strateški važni, kao što su obnovljivi izvori energije, turizam ili poljoprivreda, mogu biti predmet posebnih poreskih olakšica, uključujući oslobađanje od poreza na dobit, kako bi se stimulirala ulaganja u tim oblastima.

4. Pojedinačne investicione šeme:

- Specifične investicione šeme ili veliki infrastrukturni projekti ponekad dolaze sa mogućnošću oslobađanja od poreza kako bi privukle lokalne i strane investitore.
- Oslobađanje od poreza na dobit i specifične poreske olakšice dio su sveobuhvatne strategije Crne Gore da poboljša investicionu klimu i podstakne ekonomski rast. Tokom godina, ove mjere su se prilagođavale u skladu sa potrebama tržišta i strategijama razvoja zemlje.

5. Subvencije za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica

Subvencije potencijalno može koristiti poslodavac koji zaposli:

- Nezaposleno lice iz populacije Romi, Aškalije i Egipćani;
- Lice koje se nalazi na evidenciji Zavoda duže od pet godina;
- Lice koje je zaposleno na izvođenju javnih radova;
- Lice na neodređeno vrijeme nakon obavljanja pripravničkog staža;
- Lice za čijim je radom prestala potreba (tehno-ekonomski viškovi), a nalazi se na evidenciji Zavoda;
- Lice koje je zaposleno radi obavljanja sezonskih poslova;
- Nezaposleno lice sa preko 25 godina staža osiguranja koje je korisnik novčane naknade;
- Lica u biznis zonama.

Ključne subvencije za zapošljavanje:

1. Podrška za dugoročno nezaposlene:

- Programi su često ciljani prema dugoročno nezaposlenim osobama, kako bi im se omogućila reintegracija na tržište rada. Ove subvencije obično uključuju finansijsku pomoć poslodavcima koji zapošljavaju ove kategorije radnika.

2. Zapošljavanje mladih:

- Podstiče se zapošljavanje mladih kroz programe pripravničkog staža, koji pružaju finansijsku podršku poslodavcima kako bi podstakli sticanje radnog iskustva mladih bez prethodnog radnog staža.

3. Podrška osobama sa invaliditetom:

- Postoje posebni programi koji poslodavcima nude subvencije kada zapošljavaju osobe sa invaliditetom, čime se teži inkluziji i povećanju radne participacije ove grupe građana.

4. Podsticaji za zapošljavanje žena:

- Neki programi su specifično usmjereni na podsticanje zapošljavanja žena, posebno u sektorima gde su tradicionalno manje zastupljene ili u regijama gdje je ženska nezaposlenost visoka.

5. Sezonsko i privremeno zapošljavanje:

- Subvencije su često korišćene za podsticanje sezonskog zapošljavanja, posebno u sektorima poput turizma i poljoprivrede, gde postoji velika potreba za radnom snagom u određenim periodima godine.

6. Edukacioni i trening programi:

- Vlada, u saradnji sa međunarodnim partnerima, često organizuje obuke i programe prekvalifikacije kako bi se povećala zaposlivost radne snage, uz podršku u vidu subvencija za kompanije koje učestvuju u ovakvim programima.

Ove mjere su dio šireg napora Crne Gore da unaprijedi uslove na tržištu rada, smanji stopu nezaposlenosti i poboljša ekonomske prilike za sve grupe stanovništva. Programi subvencija za zapošljavanje često se ažuriraju kako bi odgovorili na aktuelne izazove i potrebe tržišta rada.

3.2. Podsticajne mjere na lokalnom nivou

Usvojen je složen program podsticajnih mjera na državnom nivou, a u skladu s tim obavezuju se lokalne samouprave da u cilju privlačenja investicija donesu odluke o olakšicama za ulaganja. Svaka lokalna samouprava u Crnoj Gori treba da usvoji svoj program olakšica kojima teže da privuku strane investitore da ulažu u razvoj tog područja. Programi će biti obuhvaćeni Planom razvoja opština i biće predstavljani za svaku opštinu posebno.

Povoljnosti na nivou lokalne samouprave su:

- * Olakšice u dijelu plaćanja komunalnih ili drugih naknada;
- * Povoljna cijena zakupa/kupovine prostora za biznis zone;
- * Mogućnost definisanja povoljnog modela privatno-javnog partnerstva;
- * Infrastrukturno opremanje na područjima gdje ne postoji.

Detalji podsticajnih mjera na lokalnom nivou od 2011. godine do danas:

1. Olakšice pri plaćanju lokalnih taksi i naknada:
 - Novoosnovana preduzeća često dobijaju oslobađanje od plaćanja lokalnih taksi, kao što su komunalne takse ili naknade za poslovni prostor. Ovo smanjuje početne troškove osnivanja i omogućava preduzećima da reinvestiraju u svoj razvoj.
 - U nekim opštinama, posebno u manje razvijenim područjima, nude se dodatni popusti kako bi se privukli investitori i preduzetnici.
2. Podrška malim i srednjim preduzećima (MSP):
 - MSP su okosnica lokalne ekonomije i često imaju pristup grantovima i subvencijama za inovacije, modernizaciju opreme ili izlazak na nova tržišta.
 - Lokalni razvojni fondovi često sarađuju sa bankama kako bi pružili povoljne uslove za zajmove i kreditne linije malim preduzećima.
3. Programi obrazovanja i obuke:
 - Obrazovne institucije i specijalizovani centri često implementiraju programe obuke za radno sposobno stanovništvo, sa naglaskom na sticanje konkretnih vještina potrebnih na lokalnom tržištu rada, naročito u sektorima kao što su IT, ugostiteljstvo i zanatstvo.
 - Postoje inicijative za stručno osposobljavanje mladih, nezaposlenih lica i dugotrajno nezaposlenih, uz mogućnosti za dobijanje sertifikata koji su prepoznati na nacionalnom nivou.
4. Podsticaji za turizam i ruralni razvoj:
 - Sa ciljem da iskoriste prirodne ljepote i kulturno-istorijske resurse, lokalne vlasti često promovišu razvoj ruralnog turizma kroz subvencije za ugostiteljske objekte, izdavanje dozvola za ruralnu gradnju i podršku za organizovanje lokalnih festivala i kulturnih manifestacija.
 - Podstiče se revitalizacija ruralnih područja kroz podršku poljoprivrednicima, omogućavajući im da unaprijede svoje prakse i pristupe novim tržištima.
5. Razvoj poslovnih inkubatora i tehnoloških parkova:
 - Ovi prostori omogućavaju startupima i tehnološkim kompanijama pristup resursima kao što su mentorstvo, zajednički radni prostori, i tehnološka infrastruktura.
 - Nije retkost da lokalne vlasti sarađuju sa univerzitetima i istraživačkim centrima kako bi potpomogle jačanje istraživačkog razvoja i promovisanje inovacija.
6. Infrastrukturna podrška:
 - Poboljšanje lokalne infrastrukture podrazumijeva rekonstrukciju puteva, izgradnju novih vodovodnih sistema, unapređenje energetske efikasnosti i izgradnju nove, moderne telekomunikacione mreže.
 - Ovi projekti često donose direktna zapošljavanja za lokalne radnike i privlače dodatne poslovne aktivnosti u regionalnim centrima.

7. Programi za razvoj preduzetništva:

- U mnogim opštinama se organizuju takmičenja za poslovne planove gde najbolji dobijaju finansijsku podršku za realizaciju svojih ideja.
- Održavaju se različiti poslovni forumi i konferencije koje omogućavaju razmjenu iskustava, umrežavanje i uspostavljanje partnerstava među preduzetnicima.

Ove podsticajne mjere su često podržane nacionalnom politikom i međunarodnim razvojnim agencijama, osiguravajući dugoročnu održivost i integraciju sa širim ekonomskim ciljevima Crne Gore. Takođe se kontinuirano evaluiraju i prilagođavaju kako bi odgovorile na nove izazove i prilike.

8. Podrška Investiciono-razvojnog fonda (Razvojne banke Crne Gore)

Cilj Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore (Razvojne banke Crne Gore) je da se što aktivnije angažuje na pružanje različitih vidova finansijske i nefinansijske podrške namijenjene razvoju sektora preduzetništva.

IRF (RBCG) odobrava stimulanse za projekte koji se realizuju na sjeveru, u manje razvijenim opštinama, kao i za projekte čijom će se realizacijom zaposliti pet ili više lica.

IRF (RBCG) podržava aktivnosti Vlade Crne Gore na implementaciji Projekta razvoja biznis zona u Crnoj Gori, kao značajnog generatora malog i srednjeg preduzetništva i, s tim u vezi, podsticanja ravnomjernog regionalnog razvoja i povećanja zaposlenosti. IRF je izrazio spremnost da, u zavisnosti od daljeg razvoja biznis zona u Crnoj Gori, definiše posebnu kreditnu liniju za investitore koji iskažu spremnost da ulažu u biznis zone.

Investiciono-razvojni fond Crne Gore (RBCG) igra ključnu ulogu u podršci ekonomskom razvoju i razvoju preduzetništva. Njegove aktivnosti i programi podrške oblikovali su mnoge aspekte privredne scene.

Pregled nekih od ključnih aktivnosti i podrške IRF/RBCG

1. Kreditne linije i finansijska podrška

- Obezbeđivanje povoljnih kreditnih linija za mikro, mala i srednja preduzeća (MSP), kao podrška poslovnom razvoju, inovacijama i modernizaciji.
- U okviru finansijske podrške, na raspolaganju su dugoročni krediti sa niskim kamatnim stopama za investicije u proizvodnju, turizam, energetiku i poljoprivredu.

2. Podrška startapovima i prva poslovna iskustva

- Programi podrške startapovima omogućavajući im pristup početnom kapitalu i stručnom vođenju.

- Obrazovni programi i mentorstvo mladima i preduzetnicima da razviju i realizuju svoje poslovne ideje.
- 3. Osnaživanje sektora poljoprivrede
 - Subvencionisanje investicija u poljoprivredni sektor kroz povoljne kredite za mehanizaciju, infrastrukturu i tehnološka unapređenja.
 - Promocija organske i održive poljoprivrede kroz ciljanu finansijsku podršku.
- 4. Promocija inovacija i tehnološkog razvoja
 - Podrška projektima koji se fokusiraju na inovacije, tehnološku modernizaciju i digitalizaciju poslovanja.
 - Partnerstva sa univerzitetima i istraživačkim institucijama za podsticanje istraživanja i razvoja novih tehnologija.
- 5. Podrška razvoju turizma:
 - Investicije u turistički sektor kako bi se unaprijedili kapaciteti, kvalitet usluga i diversifikovale turističke ponude.
 - Podrška projektima održivog turizma kroz kredite i savjetodavne usluge.
- 6. Kriza tokom pandemije COVID-19
 - U odgovoru na izazove koje je donijela pandemija, IRF/RBCG je pružio podršku u obliku kriznih kreditnih linija za očuvanje likvidnosti preduzeća i očuvanje radnih mjesta.
 - Fleksibilni uslovi otplate kredita omogućili su preduzećima lakše prevladavanje ekonomskih poteškoća tokom krize.
- 7. Edukacija i podrška preduzetnicima
 - IRF/RBCG organizuje edukativne radionice, seminare i konferencije kako bi obezbijedio stalno usavršavanje i jačanje preduzetničkih kapaciteta.
 - Pružanje savjetodavnih usluga za izradu poslovnih planova i strategija rasta.

Sve ove inicijative i programi su imali za cilj ne samo stabilizaciju poslovnog okruženja, već i dugoročno jačanje i diversifikaciju crnogorskog ekonomsko-preduzetničkog pejzaža. IRF je kroz godine razvijao svoje aktivnosti kako bi odgovorio na promjene u ekonomskom okruženju i ponudio ciljanu podršku onim sektorima kojima je najpotrebnija.

POREZI I CARINE

Osnovnu strukturu poreza u Crnoj Gori čine: carine, akcize, porez na dodatnu vrijednost, porez na dobit pravnih lica, porez na dohodak fizičkih lica, porez na promet nepokretnosti, porez na nepokretnosti, kao i jedan broj manjih poreza (za korišćenje pojedinih dobara, za usluge osiguranja i drugo), doprinosi za obavezno socijalno osiguranje (za PIO osiguranje zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti), više vrsta taksi (sudske, administrativne, komunalne, boraviš-

ne), kao i više vrsta naknada (naknada za korišćenje državnih puteva, naknada za korišćenje šuma, naknada za korišćenje voda i dr.).

Kod kreiranja poreske politike osnovno opredjeljenje bila je primjena konkurentnih poreskih stopa, sa što većom poreskom bazom i što manjim brojem poreskih izuzeća i oslobađanja. Stopa poreza za dobit pravnih lica od 2005. godine smanjena je na 9% i jedna je od najnižih u regionu. Takođe, standardna stopa PDV-a (17%) i snižena stopa PDV-a (7%) jedne su od nižih stopa u regionu. U proteklom periodu uvedena je jedinstvena stopa poreza na dohodak fizičkih lica, koja se postepeno smanjivala, tako da od januara 2010. godine iznosi 9% (ista kao stopa poreza na dobit), a zbirna stopa doprinosa za obavezno socijalno osiguranje (PIO, zdravstveno kao i osiguranje od nezaposlenosti) 33,8%, i te stope su jedne od konkurentnijih stopa u regionu.

Carinsko zakonodavstvo obuhvata Carinski zakon, Zakon o carinskoj tarifi, Zakon o carinskoj službi, kao i podzakonske akte (uredbe, pravilnike, uputstva) za primjenu tih zakona. Carinskim zakonom propisano je više vrsta oslobađanja od plaćanja carine, a najznačajnija se odnose na robu koja se uvozi kao ulog stranog lica, robu utvrđenu međunarodnim ugovorom koji obavezuje državu, robu koja se upućuje u carinsko skladište, slobodne zone i slobodne carinske prodavnice, opremu koju uvoze državni organi za obavljanje svoje djelatnosti, a koja se ne proizvodi u Crnoj Gori, robu koja se u obliku humanitarne pomoći i donacija upućuje Crvenom krstu Crne Gore i drugim humanitarnim organizacijama za obavljanje humanitarne djelatnosti, robu nekomercijalne prirode koju domaći putnici unose sa sobom iz inostranstva (do ukupne vrijednosti od 150 eura).

Detaljna analiza poreskog sistema Crne Gore

1. Poreski sistem:

- Porez na dohodak fizičkih lica: Od 2011. godine, Crna Gora je imala jednostavan flat-rate porezni sistem sa stopom od 9% za sve prihode građana. Ovaj sistem je omogućio lako administriranje i potencijalno niže poresko opterećenje za pojedince, što je doprinijelo povećanju zaposlenosti i motivisalo ljude da se prijave za radna mjesta bez dodatnih poreskih kompleksnosti.
- Porez na dobit preduzeća: Takođe primjenjuje flat-rate sistem sa stopom od 9%, što je pristup koji je bio atraktivan za strane ulagače i domaće preduzetnike. Kako bi dodatno poboljšala investicioni ambijent, Vlada je povremeno nudila poreske olakšice za specifične sektore, uključujući turizam, obnovljive izvore energije i informacione tehnologije.

2. Porez na dodatu vrednost (PDV):

- Osnovna i snižene stope: Osnovna stopa PDV-a od 21% primjenjuje se na većinu dobara i usluga, dok snižene stope od 7% postoje za prehrambene proizvode, lijekove i određene usluge od javnog interesa. Snižene stope su dio strategije da se smanji opterećenje troškova života za stanovništvo.
3. Akcize:
- Struktura i primjena akciza: Akcize se naplaćuju na specifične proizvode kao što su alkoholna pića, duvanski proizvodi i naftni derivati. Promjene u stopama akciza često su korišćene kako bi se kontrolisala i regulisala potrošnja ovih proizvoda, kao i za prikupljanje dodatnih budžetskih prihoda.
4. Porezi na imovinu:
- Lokalne varijacije i primjeri: Kao izvor prihoda za lokalne zajednice, stope poreza na imovinu variraju među opštinama i gradovima. Neki gradovi su smanjivali stope kako bi privukli nove stanovnike i investitore, dok su druge oblasti koristile više stope za jačanje budžeta i infrastrukturnih projekata.

Carinska politika i zakonodavstvo

1. Carinska politika
- Usklađivanje sa standardima EU: Crna Gora se posljednjih godina intenzivno fokusirala na usklađivanje svojih carinskih politika sa evropskim standardima u sklopu procesa pristupanja EU. Ovo uključuje standardizovane procedure, primanje i obradu carinskih deklaracija putem elektronskih sistema, i poboljšanje transparentnosti poslovanja carinskih organa.
 - Tehnološka modernizacija: Primjena softverskih rješenja i proširenje upotrebe elektronske prijave omogućila je smanjeno vrijeme obrade, što je ključan faktor za podizanje efikasnosti trgovinskih operacija.
2. Carine i olakšice
- Struktura carinskih stopa: Crna Gora je smanjivala carinske stope kroz različite sporazume, evidentirajući svoj cilj da stimuliše izvoznu proizvodnju i olakša uvoz tehničke opreme značajne za investicione projekte. Oslobođanja od carine takođe se povremeno nudi za uvoz opreme za ulaganja u industriju i poljoprivredu.
 - Sporazumi o slobodnoj trgovini: Crna Gora je angažovana u sporazumima o slobodnoj trgovini, poput CEFTA, koji pomažu smanjenju trgovinskih barijera i otvaraju međunarodne tržišta za crnogorske proizvode. Ovi sporazumi su ključni u smanjenju administrativnih troškova i podsticanju trgovinskih tokova.
3. Carinska oslobođanja i inicijative
- Podsticaji za investicije: Carinske olakšice su često korišćene kako bi se podstakao uvoz mašina i opreme za nove projekte, kao što su obnovljivi izvori

energije, turizam i industrijska tehnološka oprema. Ovi podsticaji su dio šire politike za ubrzanje privrednog rasta i modernizaciju industrije u Crnoj Gori.

4. Proširenje i razvoj regulativa

- Mjere i procedure: Carinska administracija redovno proširuje i usavršava svoje procedure u interakciji s drugim državnim organima kako bi podržala održivi ekonomski rast i smanjila nezakonite trgovinske aktivnosti, čime se jača pravna sigurnost i ravnoteža tržišta.

Crna Gora se suočava s izazovima i prilikama unutar svoje poreske i carinske strukture, iako su i dalje u toku naponi i reforme koje podržavaju održivi razvoj i ekonomski napredak. Uključivanje međunarodnih iskustava i smjernica, uz prilagođavanje lokalnim potrebama, omogućava Crnoj Gori da gradi zdrave temelje za budući ekonomski razvoj.

Da bismo pobliže osvijetlili temu migracija i ulaganja dijaspore u ekonomiju Crne Gore, važno je sagledati širi kontekst i dati dublji pregled svih relevantnih aspekata.

Detalji o ulaganju dijaspore u Crnu Goru

1. Remitencije i novčani prenosi

- Razmjeri finansijskog doprinosa: Remitencije iz dijaspore čine značajan procenat bruto domaćeg proizvoda (BDP) Crne Gore. Ove finansijske injekcije prelaze desetine, ako ne i stotine miliona eura godišnje, što ima značajan uticaj na ekonomski standard stanovništva.
- Krov domaćih institucija: Banke i finansijske institucije u Crnoj Gori su adekvatno prilagodile svoje usluge kako bi omogućile efikasne usluge transfera novca, podržavajući dijasporu u slanju novčanih sredstava svojim porodicama i investiranje u privredu.

2. Investicije u nekretnine

- Regionalni fokus: Glavne oblasti investicija u sektoru nekretnina obuhvataju priobalna područja poput Budve, Kotora, Herceg Novog, ali i Glavni grad Podgorica, gde se traženje stambenih jedinica osim za turističke svrhe, javlja i za lično korišćenje ili dugoročno izdavanje.
- Građevinska ekspanzija: Ove investicije doprinose građevinskoj ekspanziji i podršci brojnim pratećim industrijama kao što su trgovina građevinskim materijalom, enterijeri, kao i zapošljavanju kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika.

3. Poslovne investicije i podrška startapovima

- Start-up ekosistem: Postoje sve brojnije inicijative koje uključuju investitore iz dijaspore koji žele da podstaknu inovacije i tehnološki razvoj kroz star-

tapove. Ovo uključuje ne samo finansijsku podršku, već i znanja i iskustva stečena u razvijenim tržišnim ekonomijama.

- Multiplikujući efekti: Investicije dijaspore pokreću niz indirektnih ekonomskih aktivnosti, stvarajući nove poslove u pratećim sektorima kao što su IT, usluge, ugostiteljstvo i ekonomija dijeljenja.

4. Podrška zajednicama i filantropija

- Obrazovni i kulturni programi: Članovi dijaspore često učestvuju u projektima koji pružaju poboljšan pristup obrazovanju i kulturnim aktivnostima, često sarađujući sa lokalnim nevladinim organizacijama i vladinim institucijama.
- Održivi razvoj: Mnogi projekti uključuju obezbjeđivanje održivih izvora energije, poboljšanje infrastrukture i razvoj ruralnih područja, podržavajući regionalni ravnomjerni razvoj.

Detalji o migracijama crnogorskog stanovništva

1. Emigracija

- Push i pull faktori: Glavni pokretači emigracije uključuju visoke stope nezaposlenosti, niske plate, nedostatak profesionalnih prilika i bolje životne i radne uslove u inostranstvu. Veliki broj mladih i visokoobrazovanih stručnjaka napušta zemlju, što dovodi do fenomena poznatog kao „odliv mozgova“.
- Uticaj na ekonomski rast: Stalni saldo emigracija može ograničiti lokalni ekonomski rast i društveni razvoj, budući da odlazak kvalifikovanih radnika smanjuje dostupnu radnu snagu koja može pokrenuti inovacije i poboljšanja u domaćim industrijama.

2. Imigracija

- Povratnici: Iako manji u obimu, povratnici iz dijaspore često donose sa sobom nova znanja, iskustva i kapital, što može pomoći u modernizaciji i diversifikaciji domaće ekonomije. Njihov povratak obično prati entuzijizam za doprinos razvoju matične zemlje.
- Unutrašnje migracije: Migracije unutar zemlje obuhvataju prelazak stanovnika iz ruralnih sredina u urbane sredine, motivisan potragom za boljim obrazovnim i profesionalnim prilikama, što povećava pritisak na urbane centre i formira potrebu za dodatnim urbanističkim planiranjem.

3. Ilegalne migracije i azilanti

- Tranzitna ruta: Zbog svog geografskog položaja, Crna Gora je često korišćena kao tranzitna ruta za migrante i tražioce azila koji se kreću prema Evropskoj uniji. Ovo stvara izazove u smislu granične sigurnosti i društvene integracije.

- Političke i humanitarne strategije: Vlada je uključena u međunarodne inicijative i saradnje sa EU u cilju poboljšanja upravljanja migracijama i azilantima kroz humanitarne programe i jačanje kapaciteta administracije za azil.

Kombinacija ovih socio-ekonomskih fenomena oblikuje budućnost Crne Gore, gdje dijaspora nije samo kamen temeljac za ekonomski razvoj nego i most preko kojeg se razmjenjuju ideje, kapital i kultura, dok migracije stvaraju izazove i prilike koje zahtijevaju promišljene strateške odgovore.

XI

**PROJEKTI
MINISTARSTVA
DIJASPORE**

XI PROJEKTI MINISTARSTVA DIJASPORE

MANIFESTACIJA “DANI DIJASPORE– ISELJENIKA”

Jedna od aktivnosti koju sprovodi Ministarstvo dijaspore, odnosno matična država, na planu jačanja veza sa dijasporom–iseljenicima jeste organizovanje manifestacije „Dani dijaspore–iseljenika“. Manifestacija je prvi put organizovana 2017. godine i od tada se redovno organizuje u ljetnjim mjesecima, posljednjeg vikenda u julu, u više gradova Crne Gore, kada najveći broj iseljenika boravi u svojoj domovini.

Ovakva okupljanja omogućavaju širenje mreže poznanstava između predstavnika organizacija naših iseljenika širom svijeta, ali i mogućnost da se sretnu sa predstavnicima nadležnih državnih i lokalnih organa i dobiju odgovore na pitanja koja ih interesuju.

Manifestacija je koncipirana na način da bude prilagođena interesovanjima naših iseljenika, obično u vidu višednevnog programa, kada su organizovani različiti segmenti, odnosno programi od interesa za dijasporu, kao i centralna proslava kojoj prisustvuju brojni gosti iz javnog, političkog i kulturnog života Crne Gore, veliki broj iseljenika i lokalnog stanovništva.

Samo neki od programa koje je Ministarstvo dijaspore organizovalo proteklih godina u okviru manifestacije „Dana dijaspore–iseljenika“ podrazumijevaju: promocije knjiga i izložbe slika autora iz dijaspore, biznis forume koji okupljaju značajne privrednike iz dijaspore i potencijalne investitore, konferencije za žene, program prilagođen mlađim uzrastima, prijateljske utakmice, turističke ture... Posebna pažnja je posvećena uključivanju svih uzrasnih i društvenih kategorija, te na ovaj način dijaspora prikuplja energiju za očuvanje svoje tradicije i kulture, običaja i jezika i jača privrženost svom porijeklu i matičnoj državi Crnoj Gori.

Svake druge godine, u okviru „Dana dijaspore–iseljenika“ dodjeljuju se nagrade istaknutim pripadnicima i organizacijama dijaspore–iseljenika za poseban doprinos jačanju veza sa Crnom Gorom, a koje uručuje najviši državni vrh matične zemlje.

„Dani dijaspore–iseljenika“ nijesu samo kulturni događaj, već i ključna platforma za jačanje veza, ekonomskog potencijala i međunarodnog ugleda Crne Gore. Ovaj događaj simbolizuje snažnu vezu između Crne Gore i dijaspore, istovremeno pružajući priliku za razmjenu ideja, kreiranje novih poslovnih prilika i jačanje kulturne i društvene povezanosti.

JAVNI KONKURS ZA SUFINANSIRANJE PROGRAMA ODNOSNO PROJEKATA U OBLASTIMA SARADNJE SA DIJASPOROM–ISELJENICIMA

Sufinansiranje programa, odnosno projekata, u oblastima saradnje sa dijasporom–iseljenicima jedan je od najznačajnijih projekata Ministarstva, koji je direktno usmjeren na pružanje podsticaja za rad organizacija dijaspore–iseljenika i jačanje njihovih kapaciteta kroz obezbjeđivanje finansijskih sredstava za realizaciju njihovih aktivnosti.

Snaženjem organizacija dijaspore, jačanjem njihovih kapaciteta, Ministarstvo podstiče njihov doprinos u ostvarivanju i jačanju saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom na svim poljima.

Ministarstvo dijaspore najkasnije do 31. marta na svom sajtu objavljuje Javni konkurs za sufinansiranje projekata, na kojem posljednjih godina bude i preko 100 prijavljenih projekata, za koja se opredjeljuju sredstva u skladu sa predviđenim godišnjim budžetom za ovu namjenu. Na jedan javni konkurs organizacija dijaspore –iseljenika može prijaviti najviše dva programa, odnosno projekta.

Prijavljeni programi, odnosno projekti, veoma su raznovrsni: od obilježavanja značajnih datuma iz istorije Crne Gore i nekih kulturno-zabavnih manifestacija, preko učenja jezika i kulture, organizovanja biznis foruma i okruglih stolova, do štampanja knjiga uglednih autora iz dijaspore i postavljanja pozorišnih predstava koje imaju dodira sa Crnom Gorom, savremenom ili onom koja je imala burnu istoriju. Ministarstvo se trudi da dodatno podstiče i animira udruženja koja se nijesu prijavljivala na konkurs, uz smjernice za inovativne projekte od posebnog značaja za Crnu Goru i dijasporu.

Programi, odnosno projekti, treba da se odnose na sljedeće oblasti:

- očuvanje državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori;
- očuvanje kulturnog identiteta;
- jačanje obrazovne, naučne, kulturne i sportske saradnje;
- informisanje i povezivanje;
- zaštita prava i položaja dijaspore;
- unapređivanje privrednog partnerstva.

Pravo učešća na javnom konkursu ima organizacija dijaspore–iseljenika ako je registrovana najmanje dvije godine prije objavljivanja javnog konkursa, u osnivačkom ili drugom aktu ima utvrđene ciljeve i djelatnosti u skladu sa politikom i zalaganjima Crne Gore u odnosu na dijasporu–iseljenike, ako naziv organizacije jasno upućuje na njenu povezanost sa Crnom Gorom i ako je u toku dvije godine koje prethode objavljivanju javnog konkursa realizovala najmanje dva projekta ili aktivnosti koje doprinose ostvarivanju i jačanju saradnje sa Crnom Gorom.

Međuresorna komisija razmatra i vrednuje prijavljene programe, odnosno projekte, u skladu sa ciljevima i propozicijama konkursa, pri čemu prije svega vrednuju kvalitet i doprinos programa, odnosno projekta, u oblasti na koju se odnosi, zatim referentnost, stručnost i tehnički kapaciteti podnosioca prijave, uticaj programa, odnosno projekta, na jačanje povezanosti dijaspore sa Crnom Gorom, kao i na jačanje međusobne povezanosti pripadnika dijaspore u državi u kojoj žive.

Precizni uslovi su dio teksta javnog konkursa, kao i dinamike koraka, sve do konačnog obrazloženog predloga o raspodjeli sredstava i donesenoj odluci.

LJETNJA ŠKOLA JEZIKA I KULTURE “CRNA GORA MOJA POSTOJBINA”

Ministarstvo dijaspore je nastavilo tradiciju organizovanja Ljetnje škole jezika i kulture „Crna Gora moja postojbina“ u saradnji sa Zavodom za školstvo, koja je otpočela 2007. godine u organizaciji Centra za iseljenike, a potom Uprave za dijasporu.

Ljetnja škola se organizuje od 20. do 30. jula na Ivanovim koritima, u odmaralištu „Lovćen–Bečići“, koje se nalazi na 1.270 metara nadmorske visine, u središtu Nacionalnog parka Lovćen, udaljeno 14 km od Cetinja. Škola je namijenjena djeci naših iseljenika uzrasta od 9 do 15 godina, koja do sada nijesu imala priliku da

pohađaju Školu. Broj polaznika je ograničen na 60, učešće je besplatno, a pravo prijavljivanja imaju svi pripadnici dijaspore, kao i njihova udruženja. Udruženja mogu prijaviti maksimalno 5 kandidata za polaznike škole, a ukoliko djecu prijave roditelji, imaju pravo na prijavljivanje dvoje djece.

Cilj programa je da djeca i mladi koji žive izvan Crne Gore, kroz igru i zabavu, unaprijede znanje jezika i upoznaju kulturnu, historijsku i prirodnu baštinu Crne Gore. Program podrazumijeva: jezičke radionice, radionice crnogorske kulturne, historijske i prirodne baštine, kao i dramske i likovne radionice. Važan dio programa je i upoznavanje sa crnogorskim narodnim običajima, pjesmama i igrama iz pojedinih krajeva Crne Gore.

Prpratni programi: razna sportska i druga takmičenja, viteške igre, izleti na Cetinje, Lovćen i Dolove, muzičke večeri, razgledanje kulturno-historijske baštine i okolnih znamenitih područja, završna svečanost i dodjela diploma.

ORGANIZACIJA KONFERENCIJA I OKRUGLIH STOLOVA

Ministarstvo dijaspore je nastavilo sa organizovanjem skupova umjetnika i mnogih drugih stručnjaka iz dijaspore, koji imaju za cilj da unaprijede stanje u saradnji sa dijasporom u tim oblastima.

Okrugli stolovi sa pripadnicima naše dijaspore već su tradicionalna forma, gdje se razmatraju mnoge teme iz društvenih, umjetničkih i naučnih oblasti. Posljednjih godina izdvajamo Okrugli sto o ulozi naše dijaspore u procesu evropskih integracija, namijenjen našim iseljenicima koji žive u državama koje su u Evropskoj uniji. Oni bi mogli pomoći naš proces integracije u smislu nekih informacija, ukoliko rade u institucijama EU, tj. raznih lobiranja i približavanja znanja o Crnoj Gori raznim evropskim autoritetima.

Organizuju se i okrugli stolovi u oblasti umjetnosti. Već smo ih imali nekoliko na kojima su razmatrana djela naših umjetnika u susjednim zemljama, kao i umjetnika iz tih zemalja koji su živjeli u Crnoj Gori i dali veliki doprinos državi Crnoj Gori. Okrugli sto o mogućim benefitima iseljeničke knjižice privukao je veliku pažnju raznih resora, tako da su na njemu donijeti zaključci o mogućim olakšicama za sve one koji posjeduju iseljeničku knjižicu. U tom smislu, ovaj okrugli sto je konstatovao neophodnost da se naši iseljenici ne smiju tretirati kao svi ostali stranci.

Nekoliko skupova organizovano je sa temom o doprinosu i rodnoj ravnopravnosti naših žena u dijaspori. Jedan, za vrijeme COVIDA-19, organizovan je kao onlajn

konferencija, gdje je odziv bio vrlo veliki, a sama izlaganja vrlo zapažena. U Kotoru je 2024. godine održano kulturno veče „Crnogorke u Italiji kroz vrijeme“. Iste godine, na Danima dijasporu u Podgorici, zapažena je bila konferencija „Doprinosi crnogorskih žena u dijaspori – Pogled izvan granica i unapređenje rodne ravnopravnosti“. Ministarstvo nastavlja sa realizacijom ovakvih projekata koji predstavljaju samo dio ukupnih evropskih stremljenja.

Predstoje nam skupovi (predavanja i okrugli stolovi) gdje ćemo angažovati naše eminentne naučnike iz oblasti tehnike, informatike, visokih tehnologija i medicine iz dijasporu koji su dokazani stručnjaci i profesori univerziteta.

INFORMISANJE

Ministarstvo dijasporu ima svoj internet sajt na adresi: www.gov.me/mdi.

Sajt izvještava o najnovijim aktivnostima Ministarstva dijasporu.

Pored toga, na sajtu se nalaze i bitna dokumenta Ministarstva, koja su svrstana u kategorije: zakon, strategije, odluka, analitičke kartice, obrasci, pravilnici, tenderi, konkurs i ostalo.

Sajt sadrži i podatke o rukovodećem timu, kao i kontakt sa podacima o adresi, telefonima i e-mailu Ministarstva i svih zaposlenih:

MINISTARSTVO DIJASPORE:	
	Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 9, 81000 Podgorica, Crna Gora
Kabinet ministra:	
	+382 20 224 411, +382 20 210 406
	kabinet@mdi.gov.me

Pored zvanične web-stranice, Ministarstvo dijasporu ima zvanične profile i na društvenim mrežama, na kojima se takođe objavljuju informacije o najnovijim aktivnostima Ministarstva.

EVIDENCIJE

U skladu sa Zakonom o saradnji Crne Gore sa dijasporom–iseljenicima, Ministarstvo vodi evidencije o pripadnicima dijaspore, organizacijama dijaspore i iseljeničkim knjižicama.

Evidencija o pripadnicima dijaspore sadrži sljedeće podatke: prezime, ime, očevo ime, pol, datum, mjesto i državu rođenja, jedinstveni matični broj ili drugi odgovarajući lični broj pripadnika dijaspore, državljanstvo, državu u kojoj radi, adresu stanovanja, broj djece, datum iseljavanja iz Crne Gore, mjesto porijekla i podatke o članstvu u organizacijama dijaspore.

Evidencija može da sadrži i druge podatke koji se obrađuju uz prethodnu saglasnost lica na koje se podaci odnose (nacionalnost, vjeroispovijest, bračni status, broj telefona, e-mail adresa, materijalno stanje, stečeno zvanje ili zanimanje, podaci o razlozima iseljavanja iz Crne Gore, o kontaktima sa Crnom Gorom i prisustvu na društvenim mrežama, kao i drugi podatke koje pripadnik dijaspore sam dostavi).

Evidencija o organizacijama dijaspore sadrži sljedeće podatke: naziv i sjedište organizacije, broj telefona, jezik zemlje prijema, oblik organizovanja, oblasti djelovanja, ciljeve organizacije, vrste aktivnosti, podatke o članstvu organizacije u savezima organizacija dijaspore, prezime i ime osnivača, lica koje zastupa organizaciju i članova te organizacije, kao i njihove kontakt podatke (broj telefona, adresa i e-mail).

Ministarstvo prikuplja podatke i vodi evidencije o: dodijeljenim nagradama istaknutim pripadnicima dijaspore i organizacijama, organizacijama dijaspore kojima su dodijeljena sredstva za sufinansiranje programa, odnosno projekata, i posebne vrste pomoći, školama i kursovima jezika i kulture Crne Gore koje organizuje u saradnji sa nadležnim organima Crne Gore, naučnicima, istraživačima i stručnjacima porijeklom iz Crne Gore, lobistima za interese Crne Gore, političarima i parlamentarcima porijeklom iz Crne Gore, sportskim udruženjima i klubovima osnovanim od strane dijaspore iz Crne Gore, istaknutim sportskim radnicima i sportistima porijeklom iz Crne Gore, privrednicima u svijetu i privrednicima - povratnicima koji su porijeklom iz Crne Gore, ulaganjima dijaspore i ulaganjima povratnika iz dijaspore, vanjskotrgovinskom bilansu sa zemljama nastanjenja dijaspore i privrednim subjektima u Crnoj Gori čiji su vlasnici ili osnivači pripadnici dijaspore i povratnici.

ISELJENIČKA KNJIŽICA

Zakonom o saradnji Crne Gore sa dijasporom–iseljenicima predviđena je tzv. Iseljenička knjižica, za koju mogu aplicirati svi iseljenici koji nemaju crnogorsko državljanstvo. Knjižica se izdaje na lični zahtjev.

Iseljenička knjižica je javna isprava koja imaocu, za vrijeme boravka u Crnoj Gori, služi u svrhe predstavljanja i identifikacije kao pripadnika dijaspore–iseljenika i ne može se koristiti u druge svrhe.

Imaoci iseljeničkih knjižica, u skladu sa zakonom, mogu imati određene povoljnosti tokom boravka u Crnoj Gori.

Iseljenička knjižica se izdaje sa rokom važenja od 20 godina.

Evidencija o iseljeničkim knjižicama sadrži sljedeće podatke: prezime i ime pripadnika dijaspore koji je podnio zahtjev za izdavanje iseljeničke knjižice, rođeno prezime i ime, prezime roditelja, pol, dan, mjesec i godinu rođenja, jedinstveni matični broj ili drugi odgovarajući lični broj, mjesto i državu rođenja, državljanstvo, adresu stanovanja u zemlji prijema, vrstu, broj i datum važenja strane putne isprave ili lične karte koju je izdao nadležni organ zemlje prijema, broj telefona, redni broj iseljeničke knjižice, datum izdavanja i datum prestanka važenja iseljeničke knjižice.

Iseljenik, između ostalog, mora priložiti i dokaz da je on ili neki njegov predak porijeklom iz Crne Gore. Mnoge države u svom tzv. rodnom listu ili uvjerenju o državljanstvu sadrže podatak o porijeklu. Porijeklo se može dokazati i na drugi, pravno utemeljen način.

Izgled, bliži sadržaj i visinu cijene obrasca iseljeničke knjižice propisuje Ministarstvo u Zakonu o saradnji Crne Gore sa dijasporom–iseljenicima, a potrebna dokumenta i uputstvo mogu se naći na sajtu Ministarstva u opciji Dokumenta i u okviru nje u Pravilniku i Obrascima.

SARADNJA SA AGENCIJOM UJEDINJENIH NACIJA ZA MIGRACIJE (IOM)

Od osnivanja Ministarstva dijaspore nastavljena je intenzivna saradnja sa IOM-om (International Organization for Migration).

IOM je pružio značajne podatke projektom „Mapiranje dijaspore porijeklom iz Crne Gore koja živi u Sjedinjenim Američkim Državama“. Ova aktivnost sprovedena je u cilju unapređenja baze podataka o dijaspori i njihovim specifičnim potrebama u okviru projekta „Angažovanje dijaspore za održivi razvoj Crne Gore – faza II“, koji predstavlja korak naprijed ka adekvatnom razvoju ciljanih politika i jačanju saradnje između matice i dijaspore.

Projekat je realizovao IOM Montenegro u parterstvu sa Vladom Crne Gore (Ministarstvom vanjskih poslova i Upravom za saradnju sa dijasporom–iseljenicima).

Cilj ove studije je što bolje razumijevanje demografskog profila, interesovanja pripadnika dijaspore porijeklom iz Crne Gore koji žive u Sjedinjenim Američkim Državama, kao i društvenih i poslovnih/investicionih mogućnosti koje se odnose na potrebe naše dijaspore i afiniteta koji podržavaju rast i napredak matične države Crne Gore.

Značajnu podršku IOM trenutno pruža oko izrade nove nacionalne Strategije za saradnju sa dijasporom, strateškog dokumenta koji je osmišljen u skladu sa postojećim strateškim okvirima koji oblikuju angažovanje dijaspore u Crnoj Gori. Cilj ove strategije je da obezbijedi kontinuiranu podršku za izgradnju postepenih i integrisanih procesa koji počivaju na proširenim mehanizmima za angažovanje, osnaživanje i omogućavanje Vladi Crne Gore da uđe u novu eru održivog angažovanja dijaspore. Cilj ove nove ere je da značajnije doprinese kako dobrobiti Crne Gore, tako i dobrobiti crnogorske dijaspore.

Nacrt Strategije je proistekao iz jedne multiresorne radionice u kojoj su članovi Radne grupe za izradu Strategije aktivno razmjenjivali mišljenja o svim relevantnim pitanjima u vezi dijaspore, a koja je postavljao IOM-ov strani ekspert. Nakon toga, a u saradnji i sa drugim crnogorskim institucijama koje imaju dodira sa pitanjima u vezi sa dijasporom, proistekao je jedan sveobuhvatan nacrt, koji je odlična podloga za Akcioni plan koji će sadržavati konkretne ciljeve i rokove izvršenja aktivnosti.

Nacrt je dao Viziju Strategije saradnje s dijasporom–iseljenicima za period 2025–2029:

- podržati i angažovati crnogorsku dijasporu kroz procese koji produbljuju njen angažman sa matičnom državom i povećavaju njeno aktivno učešće u dobrobiti Crne Gore i njene dijaspore;
- kao i Misiju: unaprijediti održive sisteme inkluzivnog angažovanja dijaspore za Crnu Goru koji crnogorsku dijasporu integrišu kao ključnog korektora budućnosti Crne Gore u zemlji i inostranstvu.

Saradnja sa IOM-om nastavlja se kroz buduće projekte i aktivnosti.

NAUČNICI U DIJASPORI

Kadrovski potencijali imaju nezamjenjivu i odlučujuću ulogu u razvoju nauke i tehnologije, kao i u povećanju njihovog doprinosa ekonomskom i opštem razvoju društva. S obzirom na veličinu Crne Gore, od presudne važnosti je objedinjavanje intelektualnog potencijala u matici i dijaspori. Visokoobrazovani pripadnici crnogorske dijaspore su, makar potencijalno, veza sa znanjima i vještinama stečenim u razvijenim sredinama u kojima žive i rade. Kao takvi, oni mogu biti značajan resurs razvoja zemlje svog porijekla. Preduslov za mobilisanje znanja i iskustava dijaspore bilo je postojanje baze podataka o našim naučnicima i ekspertima u inostranstvu. Postojanje ove baze podataka olakšava umrežavanje i objedinjavanje intelektualnog potencijala Crne Gore i podstiče uključivanje naučne i stručne dijaspore u razvojne projekte i inicijative u Crnoj Gori.

Na osnovu toga, Ministarstvo nauke je pokrenulo projekat „Naučna mreža“, u koji se uključila i tadašnja Uprava za dijasporu, i došlo se do jedne solidne baze naučnika iz inostranstva koji su porijeklom iz Crne Gore.

Ministarstvo dijaspore postojećoj bazi naučnika iz dijaspre dodaje nove kontakt podatke naših naučnika. Cilj je da se maksimalno iskoristi njihovo znanje u smislu predavanja iz određenih oblasti, gdje bi oni bili glavni predavači, kao i organizovanja okruglih stolova iz određenih oblasti, na kojima bi naši naučnici iz dijaspore prenosili znanje i diskutovali na određene stručne teme.

IZDAVAČKA DJELATNOST

Ministarstvo dijaspore, kao pravni nasljednik Centra za iseljenike Crne Gore, Uprave za dijasporu i Uprave za saradnju sa dijasporom–iseljenicima, ima prilično razvijenu izdavačku djelatnost. Iz perioda do 2013. godine proistekle su knjige od velikog značaja, ne samo za potrebe saradnje sa dijasporom, već i šire („Iseljavanje Crnogoraca u XIX vijeku“ – dr Đoko Pejović, „Istorija Crne Gore od najstarijih vremena do 2003“ – dr Živko Andrijašević i dr Šerbo Rastoder, „Istorija Crne Gore“ – dr Živko Andrijašević i dr Šerbo Rastoder, „Crnogorska dijaspora“ – zbornik asocijacija crnogorskih iseljenika, „Crnogorci u Peroju 1657-2002“ – Marijan Mašo Miljić, „Povratak – antologija poezije iseljenika iz Crne Gore“, „Medova – u spomen potopljenim crnogorskim dobrovoljcima“ – Ilir Čapuni i Marijan Miljić, „Bibliografija o iseljenicima iz Crne Gore do 1941“ – Petar Krivokapić i Branislav Borilović, „Prozor

ostavi otvoren – Panorama književnog stvaralaštva Albanaca u Crnoj Gori“, „Crnogorci u Južnoj Americi“ – Gordan Stojović i Marijan Miljić, „Informator za našu dijasporu“ – grupa autora).

Posljednjih godina je izdavačka djelatnost rezultirala izdavanjem dvije knjige iz vremena Uprave za dijasporu: „Dijaspore Crne Gore, u prošlosti i sadašnjosti“ – grupa autora, i „Zvuci dijaspore“ – zbornik pjesama iseljenika.

XII

**PREGLJED ISELJENIČKIH
UDRUŽENJA PO
DRŽAVAMA**

XII PREGLED ISELJENIČKIH UDRUŽENJA PO DRŽAVAMA

AFRIKA

UDRUŽENJE CRNOGORACA U AFRICI "MONTENEGRO – AFRIKA"

Predsjednik: Zoran Lagator, Johannesburg

E-mail: montenegroafrica@gmail.com

ALBANIJA

DUKLJA

E-mail: balalihare@yahoo.com; duklja@hotmail.com

ZAJEDNICA CRNOGORACA U ALBANIJI (ZCGA) Komuniteti Malazez në Shqipëri

Predsjednik: Dejan Cullafiq

E-mail: zcg2018@gmail.com; cullafiq@yahoo.com

MONTENEGRO – Udruženje crnogorske manjine

Predsjednik: Alban Sekja (Seknić)

E-mail: udruzenjemontenegro@outlook.com

ARGENTINA

CRNOGORSKA ASOCIJACIJA ARGENTINE "ZETA"

Predsjednik: Rodolfo Jkanovich

E-mail: jkanovich@gmail.com

CZ PROVINCIJE ČAKO „KRALJ NIKOLA “ (La Colectividad Montenegrina "Kralj Nikola" de Chaco- Argentina)
Predsjednik: Diego Andres Monsell Michunovich
E-mail: diegomonsell@hotmail.com
CRNOGORSKA ZAJEDNICA BUENOS AJRESA, ARGENTINA
Predsjednik: Juan Vladimir Martinovich
E-mail: juanmartinovic@gmail.com , colectividadmontenegrinabsas@gmail.com
CRNOGORSKA ZAJEDNICA PROVINCIJE SANTA FE
Predsjednik: Nikolas Vukasovic
E-mail: n.vucasovich@gmail.com
COLECTIVIDAD MONTENEGRINA EN LA PATAGONIA, TIERRA DEL FUEGO
Predsjednica: Sara Lia Tatar
ĐEDOVI GRAD TANDIL, BUENOS AJRES
Predsjednica: Karina Orahovac

AUSTRALIJA I NOVI ZELAND
CRNOGORSKA ZAJEDNICA ZAPADNE AUSTRALIJE
Predsjednik: Branko Banović
E-mail: montenegrincommunityofwa@gmail.com
CRNOGORSKA ETNIČKA ZAJEDNICA AUSTRALIJE, SIDNEJ (MONTENEGRIN ETHNIC ASSOCIATION OF AUSTRALIA)
Predsjednik: Mihailo Mandić
E-mail: mandicmisko@gmail.com
CRNOGORSKO KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO “NJEGOŠ”, SIDNEJ (NJEGOS - MONTENEGRIN CULTURAL SOCIETY)
Predsjednik: Slobodan Lazović
E-mail: slobodan_lazovic@yahoo.com.au

CRNOGORSKO DRUŠTVO "NJEKOŠ", MELBURN (MONTENEGRIAN SOCIETY "NJEKOS" MELBOURNE INC)

Predsjednik: Zoran Vujošević

UDRUŽENJE ISELJENIKA I PRIJATELJA CRNE GORE MONTEAUSTRALIA

Predsjednik: Dejan Sekulić

E-mail: monteaus@gmail.com**DRUŠTVO CRNOGORACA AUCKLAND – NOVI ZELAND**

Predsjednik: Vukan Čavor

E-mail: vukan.cavor@manukaunissan.co.nz**AUSTRIJA****PAN AUSTRIJSKO-CRNOGORSKO UDRUŽENJE**

Predsjednik: Manfred Wurm

E-mail: manfred.wurm@gmx.net, sejdin.mehmeti@wien.gv.at**SPORTSKO-KULTURNO DRUŠTVO „LOVČEN“**

Predsjednik: Danijel Vuković

E-mail: lovcenwolfurt@hotmail.com**BELGIJA****UDRUŽENJE CRNOGORSKO-BELGIJSKOG PRIJATELJSTVA „MONTENEGRO“**

Predsjednik: Goran Vratnica

E-mail: montenegro-belgium@hotmail.com, goranvratnica@live.be**BOSNA I HERCEGOVINA****SAVJET CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE U BiH – SARAJEVO****VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE U BOSNI I HERCEGOVINI**

Predsjednik: Skender Mustagrudić

E-mail: montenegro@bih.net.ba

UDRUŽENJE CRNOGORACA U HERCEGOVINI „VUK MIĆUNOVIĆ“ TREBINJE
E-mail: udruzenje.c.g@teol.net
UDRUŽENJE GRAĐANA CRNOGORSKOG PORIJEKA “MARKO MILJANOV”
Predsjednik: Slobodan Pavićević
E-mail: stefan.milich@gmail.com
ZAVIČAJNO UDRUŽENJE CRNOGORACA U HERCEGOVINI "PETAR PETROVIĆ NJEGOŠ" TREBINJE
Predsjednik: Dragan Lučić
E-mail: njegostrebinje@gmail.com , dragan@tara.ba
CRNOGORSKI POSLOVNI KLUB SARAJEVO
Predsjednik: prof. dr. Almir Hasković
E-mail: cg.poslovni.klub@gmail.com , mirsad@crnogorski-poslovni-klub.ba , kancelarija@crnogorski-poslovni-klub.ba , cg.poslovni.klub@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA "NJEGOŠ" REPUBLIKE SRPSKE – BANJA LUKA
Predsjednik: Dragoslav Medojević
E-mail: udruzenjecgnjegos@yahoo.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA „LOVČEN“ – BANJA LUKA
Predsjednik: Petar Martinović
E-mail: lovcenbl@yahoo.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA I PRIJATELJA „LUČA“ – GRADIŠKA
Predsjednik: Tonko Janković
E-mail: tonko@gradiska.com ; luca.gradiska@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA "NJEGOŠ" – DOBOJ
Predsjednica: Aleksandra Pejić – pejic.aleksandra@yahoo.ca ;
E-mail: udruzenjenjegos@gmail.com , ing.gordanic@gmail.com , njegosdoboj@gmail.com
UDRUŽENJE „ZAVIČAJNO DRUŠTVO PLAVLJANA I GUSINJANA U BOSNI I HERCEGOVINI“
Predsjednik: Suad Ibrahimagić
E-mail: ibrahimagic.suad@gmail.com

ZAVIČAJNA PODRUŽNICA BERANE (UDRUŽENJE GRAĐANA PORIJEKLOM IZ SANDŽAKA)*

Predsjednik: Crnovršanin Redžep

E-mail: c-trendsa@hotmail.com**ZAVIČAJNA PODRUŽNICA PETNJICA (UDRUŽENJE GRAĐANA PORIJEKLOM IZ SANDŽAKA)***

Predsjednik: Ramčilović Ismet

E-mail: ismetr_1959@htmail.com**UDRUŽENJE „ZAVIČAJNI KLUB PLJEVLJAKA I PRIJATELJA U BOSNI I HERCEGOVINI (UDRUŽENJE GRAĐANA PORIJEKLOM IZ SANDŽAKA) ***

Predsjednik: Emin Jašarbašić

ZAVIČAJNA PODRUŽNICA ROŽAJE (UDRUŽENJE GRAĐANA PORIJEKLOM IZ SANDŽAKA)*

Predsjednik: prof. dr Ismet Kurtagić

E-mail: ernao15@gmail.com**ZAVIČAJNA PODRUŽNICA BIJELO POLJE (UDRUŽENJE GRAĐANA PORIJEKLOM IZ SANDŽAKA)***

Predsjednik: Begović Omer

E-mail: begovic.omer@hotmail.com, suljevic@live.com***UDRUŽENJE GRAĐANA PORIJEKLOM IZ SANDŽAKA**

Predsjednik: Ekrem Lekić

E-mail: udruzenjesandzak@bih.net.ba**UDRUŽENJE GRAĐANA BUKOVICA**

Predsjednik: Fahro Čutuna

E-mail: fahrudin.cutuna@mims.ba**DANSKA****UDRUŽENJE PRIJATELJA DANSKA – CRNA GORA**

Predsjednik: Zoran Rajović

E-mail: zoran@rajovic.com

FRANCUSKA**ASOCIJACIJA MONTENEGRO**

Predsjednik: Miodrag Zlatičanin

E-mail: asso.montenegro@hotmail.fr, asso.markovic@gmail.com**ASOCIJACIJA FRANCUSKA – CRNA GORA**

Predsjednik: Kemal Adrović

E-mail: associationfrancemontenegro@gmail.com**HOLANDIJA****„BOŠNJAČKO UDRUŽENJE PLAVLJANA I GUSINJANA “BEHAR”**

Predsjednik: Senad Purišić

E-mail: fkjezero@hotmail.com**UDRUŽENJE „MONTENEGRO-ORANGE “****ROŽAJSKO UDRUŽENJE U NIZOZEMSKOJ – KULA**

Predsjednik: Emrah Hot

E-mail: emrahot001@gmail.com**HRVATSKA****NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE**

Predsjednik: Danilo Ivezić

E-mail: nzh@net.amis.hr**DRUSTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CG "MONTENEGRO" ZAGREB**

Predsjednik: Alija Šukurica

E-mail: montenegro@net.amis.hr**ZAJEDNICA CRNOGORACA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE, RIJEKA**

Predsjednik: Ljubo Radović

E-mail: ljubo.radovic@ri.t-com.hr; montenegrina@ri.t-com.hr; cromontenegrina@gmail.com

DRUŠTVO PEROJSKIH CRNOGORACA "PEROJ 1657"
Predsjednik: Miodrag Popović
E-mail: skokonikola@yahoo.com
DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE BUJŠTINA, UMAG
Predsjednica: Ružica Mitrović Maurović
E-mail: dcbumag@gmail.com
ZAJEDNICA CRNOGORACA SPLIT – ZCS
Predsjednica: Milica Radojčić- Mikulić
E-mail: zajednica.crnogoraca.split@gmail.com , radojicmilica@yahoo.com
DRUŠTVO CRNOGORSKO-HRVATSKOG PRIJATELJSTVA DUBROVAČKO-NERETVLJANSKE ŽUPANIJE
Ljubo Radović, Slobodan Backović
E-mail: cromontenegrina@gmail.com
DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA „BUDVA “
Predsjednik. Radovan Knežević
KUD "MONTENEGRO – MONTENEGRINA" I PRIJATELJA CRNE GORE BELI MANASTIR
Predsjednica: Anđelka Pavić
E-mail: andjelka.pavic@gmail.com
SAVEZ CRNOGORACA HRVATSKE
Predsjednik: Zoran Šuković
E-mail: montenegrina@ri.t-com.hr ; cromontenegrina@gmail.com
ZAJEDNICA CRNOGORACA I PRIJATELJA CG ISTARSKE ŽUPANIJE
Predsjednica: Branka Rožman
E-mail: pulazciv@gmail.com
ZAJEDNICA CRNOGORACA PULA
Predsjednik: Radoslav Putnik
E-mail: reputnik@hotmail.com

ZAJEDNICA CRNOGORACA ISTARSKE ŽUPANIJE – U SASTAVU SAVEZA CRNOGORACA HRVATSKE
Predsjednica: Vukosava Savić – Rumac
E-mail: cromontenegrina@gmail.com
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA RIJEKA
Predsjednica: Želimir Novaković
E-mail: nzc.rijeka@gmail.com
HRVATSKO-CRNOGORSKO DRUŠTVO PRIJATELJSTVA
Predsjednica: Jadranka Huljev
UDRUŽENJE CRNOGORACA I PRIJATELJA CG "OBOD" KARLOVAC
Predsjednik: Tadija Novović
DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CG OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE
Predsjednik: Milovan Sekulić
E-mail: milovan.sekulic@optinet.hr
SAVEZ CRNOGORSKIH UDRUGA HRVATSKE
Predsjednik: Draško Radusinović

ITALIJA
UDRUŽENJE CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE U ITALIJI
Predsjednica: Danijela Đurđević
E-mail: associazione.mne.it@gmail.com ; danijela.montenegro@gmail.com
UDRUŽENJE ITALIJA – CRNA GORA „KRALJICA JELENA “
Predsjednica: Danijela Đurđević
E-mail: italiamontenegroreginaelena@gmail.com

JAPAN
THE JAPAN-MONTENEGRO SOCIETY (JAPANSKO-CRNOGORSKO DRUŠTVO)
Predsjednik v.d.: Mirza Redžić
E-mail: japan-montenegro@proton.me ; redzic.mirza@gmail.com

KANADA**CRNOGORSKO KULTURNO UDRUŽENJE "VLADIKA DANILO" TORONTO**

Predsjednik: Radojica Aleksić

E-mail: lovcen@sympatico.ca**CRNOGORSKO DRUŠTVO BRITANSKE KOLUMBIJE**

Predsjednik: Božidar Vujičić

E-mail: bozovujicic@hotmail.com**CRNOGORSKO KULTURNO DRUŠTVO TORONTO**

Predsjednik: Zoran V. Raičević

E-mail: zraicevic@hotmail.com, montenegro-canada@rogers.com**CRNOGORSKO-KANADSKA ASOCIJACIJA VANKUVER**

Predsjednik: Vesko Karadžić

E-mail: vesko@telus.net**KIPAR****UDRUŽENJE CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE SA KIPRA, LIMASOL**

Predsjednik: Vladislav Popović

E-mail: vladislav.vanja.popovic@gmail.com**KOSOVO****NVO UDRUŽENJE PODGORICA**

Predsjednica: Biserka Đurđević

E-mail: bisadjurdjevic@yahoo.com**UDRUŽENJE CRNOGORACA KOSOVA**

Predsjednik: Slobodan M. Vujičić

E-mail: crnogorcikosova@gmail.com

UDRUŽENJE CRNOGORACA „LOVČEN“
Predsjednik Lazar Radulović: +38349 595 366
E-mail: udruzenjecg@hotmail.com ; nrajkovic22@hotmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA “PERPER”
Mihailo Šćepanović
udruzenje.crnogoraca.perper@hotmail.com
DIJASPORA BOŠNJAKA KOSOVA IZ CRNE GORE – filijala Kosovo
Predsjednik: Osman Destanović
NOVE SNAGE
V.d. predsjednika Bojan Nakalamić
NARODNA CRNOGORSKA PARTIJA KOSOVA
V.d. predsjednika Zoran Đokić

LUKSEMBURG
ZAVIČAJNI KLUB "BIHOR"
Predsjednik: Esko Halilović
E-mail: info@zk-bihor.lu
BD – FOND (Bošnjačka donatorska fondacija Luksemburg)
Predsjednik udruženja: Enver Korać
E-mail: koracenver@gmail.com
LËTZEBUERG – CRNA GORA (ASSOCIATION LUXEMBOURG - MONTÉNÉGRO, a.s.b.l.)
Predsjednik: Ismet Muhović
E-mail: info@montenegro.lu , ismet.muhovic@yahoo.com
COOPÉRATION LUXEMBOURG MONTÉNÉGRO a.s.b.l.
Predsjednik: Alija Sijarić
E-mail: info@clm.lu , sijaric.aliya@gmail.com ; aliya.sijaric@clm.lu

BOŠNJAČKA KULTURNA ZAJEDNICA LUKSEMBURG (BKZ)

Predsjednik: Enver Sutković

E-mail: bkz.lux@gmail.com**LITERARNI KLUB „HUSEIN BAŠIĆ“**

Predsjednik: Faiz Softić

E-mail: literarni.klubhb@gmail.com**UDRUŽENJE ŽENA CG**

Predsjednica: Veska Škrijelj

E-mail: veska.skrijelj@hotmail.com**UDRUŽENJE LMB**

Predsjednik: Elfija Muratović

E-mail: burzic-selma@hotmail.fr**KULTURNO-INFORMATIVNI CENTAR CRNE GORE U LUKSEMBURGU**

Predsjednica: Fetija Kalač

E-mail: fetijak@hotmail.com**KUD "BUDUĆNOST"**

Predsjednik: Emina Hodžić

E-mail: klubbuducnost@hotmail.com**MAĐARSKA****„VLADIKA DANILO“ DRUŠTVO MAĐARSKO-CRNOGORSKOG PRIJATELJSTVA**

Predsjednik: Veselin Vesko Kraljević

E-mail: vesko.kr@gmail.com**REPUBLIKA SJEVERNA MAKEDONIJA****ZAJEDNICA CRNOGORACA U REPUBLICI MAKEDONIJI**

Predsjednik: Boris Popivoda

E-mail: boro.popivoda@yahoo.com ; zcgmmk@yahoo.com

UDRUŽENJE MAKEDONSKO-CRNOGORSKOG PRIJATELJSTVA, SKOPLJE
Predsjednik: prof. dr Vlado Kambovski
SAVEZ ISELJENIKA IZ CRNE GORE U REPUBLICI MAKEDONIJI
Predsjednik: Medo Balic
E-mail: savezcrnogorskiiseljenika@yahoo.com
UDRUŽENJE ISTRAŽIVAČKI CENTAR "MONTENEGRIN"
Predsjednik: Miroljub Orlandić
E-mail: maticacgmk@gmail.com
UDRUŽENJE ZA KULTURU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I ODRŽIVI RAZVOJ "DIVAN"
Predsjednik: Safeta Cucak
E-mail: divan.mk@hotmail.com

MEKSIKO
CRNOGORSKA ZAJEDNICA MEKSIKA I KARIBA
Predsjednik: Karina Kuljača Morales
E-mail: kuljachakarina@gmail.com

NJEMAČKA
MONTENEGRINISCH-DEUTSCHES KULTURZENTRUM E.V. – CRNOGORSKO-NJEMAČKI KULTURNI CENTAR – BERLIN
Predsjednik: Medo Grlić
E-mail: medo.grlic.berlin@gmail.com
CRNOGORSKO-SAKSONSKO UDRUŽENJE „PERPER“ E.V, POKRAJINA SAKSONIJA – ŠKOJDIC
Predsjednik: Mijodrag Zečević
E-mail: fmbauprojekt@gmail.com ; 4mprojekt.me@gmail.com

SAVEZ ASOCIJACIJA CRNE GORE U NJEMAČKOJ (SCANJ)
Predsjednik: Nedžad Nurković
E-mail: mera.bau@gmx.de
BOŠNJAČKA KULTURNA I SPORTSKA ZAJEDNICA HANNOVER
Samir Džinić
E-mail: info@bkz-hann.eu
EVROPA ZA OPŠTINU PETNJICA
Samra Latić, Mijaz Ramdedović, Raso Adrović
E-mail: opstina.petnjica@hotmail.de
KLUB „GUSINJE“ ERKELENZ (podružnica fondacija Gusinje iz Nju Jorka)
Predsjednik: Murat Julević
E-mail: murat.julevic@t-online.de
HUMANITARNO DRUŠTVO „MERHAMET“
Predsjednik: Esad Hadžimušović
E-mail: e.hadzimusovic@gmx.de
KULTURNA, SPORTSKA I HUMANITARNA ZAJEDNICA „CRNA GORA“ MECKENBEUERN/RAVENSBURG
Predsjednik: Savić Babić
CRNOGORSKO-NJEMAČKO DRUŠTVO „MONTEHESS“
Predsjednik: dr Nenad Popović
UDRUŽENJE „SANDŽAK-MONTENEGRO“ E.V. KÖLN
Predsjednik: Jupo Rastoder
UDRUŽENJE BOŠNJAKA KOSOVA I CRNE GORE U NJEMAČKOJ „UDBK“ (Bosniakische Diaspora des Kosovos und Montenegro in Deutschland e.V.)
Predsjednik: Osman Destanović
E-mail: dijasporabk@gmail.com
UDRUŽENJE BALKAN 93 E.V SUNDERN
Predsjednik: Soko Šabotić

UDRUŽENJE MONTEDÜREN – NIJE AKTIVNO
Predsjednik: Srđan Plamenac
E-mail: plamenac@t-online.de
CRNOGORSKO-NJEMAČKO UDRUŽENJE – MONTEKÖLN
Predsjednica: Emira M. Ličina
E-mail: montekoeln@web.de
UDRUŽENJE MONTE-ESCHWEILER
Predsjednik: Slavko Antović
E-mail: slavko.a@wep.de
UDRUŽENJE „PERPER“ IZ LEIPZIGA
Predsjednik: Mijodrag Zečević
CRNOGORSKO DRUŠTVO „SLOGA“ E.V. BERGHEIM
Predsjednik: Vojislav Vuksanović
CRNOGORSKO-NJEMAČKI KULTURNO-SPORTSKI CENTAR „MONTENEGRO“ ŠTUTGART
Predsjednik: Šefko Balijagić
E-mail: balijagic@gmx.de
FC „MONTENEGRO“, E.V. WUPPERTAL
Predsjednik: Miloš Bukilić
E-mail: milos.bukilic@yahoo.de

NORVEŠKA
NORVEŠKO-CRNOGORSKO UDRUŽENJE PRIJATELJA
Predsjednik: Božidar Gardašević
E-mail: bosko.garda@gmail.com

RUSKA FEDERACIJA

UDRUŽENJE CRNOGORACA U RUSKOJ FEDERACIJI, MOSKVA

Predsjednik: Aleksandar Jovanović

E-mail: rockler_ja@mail.ru**SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE**

FONDACIJA „GUSINJE“

Predsjednik: Almir Hot

E-mail: gusinjefoundation@hotmail.com

„EURO GUSINJE“

Predsjednik: Aljo Kobilić

E-mail: info@eurogusinja.org

„BSCGNJ“

Predsjednik: Esad Rastoder

E-mail: bosnjackisavez@gmail.com

„21. MAJ NY“

Predsjednik: Zaim Dervišević

E-mail: minaa.o@hotmail.com

FONDACIJA „PETNJICA“

Predsjednik: Adem Rastoder

E-mail: petnjicafoundation@gmail.com

„RUMIJA“

Predsjednik: Senad Perazić

E-mail: renewresto@gmail.com

„AMERIČKO-KANADSKA UNIJA“

Predsjednik: Esad Rastoder

E-mail: akudcg@gmail.com

„USA MONTENEGRO GLOBAL“
Predsjednik: Mirsad Jahović
E-mail: monteusacetinje@gmail.com
„NJEGOŠ“ FLORIDA
Predsjednik: Branko Franović
E-mail: bfranovick@aol.com
ISLAMSKA ZAJEDNICA I KULTURNI CENTAR PLAV – GUSINJE U NJUJORKU
Ago Koljenović
E-mail: nyipg2024@gmail.com
"PRIJATELJI PLAVA"
Predsjednik: Šukro Cecunjanin
ALBANSKA ORGANIZACIJA STATEN ISLAND, NY
Predsjednik: Naser Nika
E-mail: nasernika@hotmail.com
MONTENEGRIN AMERICAN ASSOCIATION CETINJE
Predsjednik: Predrag Marković
SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE – HUMANITARNE FONDACIJE
HUMANITARNA FONDACIJA "MALESIA"
Predsjednik: Leonard Berishaj
E-mail: FHMalesia@fondihumanitar.org
DED GIO LULL ASSOCIATION-GJOKE GOJCAJ
Web: www.dedgioluli.org
ALBANIAN AMERICAN CULTURAL CENTER
E-mail: anaemalit@aol.com
FONDACIJA "DOM SIMON FILIPAJ"
Predsjednik: Tom Shkreli
E-mail: dsfilipajfond@aol.com

FOUNDATION PLAVE – GUCI
E-mail: plavegucius@gmail.com
Web: www.plaveguci.us
EURO ZA GUSINJE – NEW YORK
Predsjednik: Hajro Lalić
E-mail: eurozagusinje@yahoo.com
MEDIJI ISELJENIKA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA
GUSINJE–PLAV
Urednik: Rafet Hot
E-mail: misterrhot@aol.com
Web: www.gusinje-plav.com
BOŠNJAČKI NEZAVISNI RADIO "SEVDAH" NEW YORK
Članovi redakcije: Rizah-Rizo Čekić i Kumrija Kolenović
E-mail: sevdahradio@gmail.com
"FOKUS" MN PRESS INC
Urednik: Sead Hodžić
E-mail: focus.mn@gmail.com

SLOVENIJA
ZAVIČAJNO DRUŠTVO PLAVA I GUSINJA „IZVOR“ KRANJ
Predsjednik: Skender Bajrović
E-mail: info@kudzivor.si , skender.bajrovic@gmail.com ; edita.plava@gmail.com
CRNOGORSKO KULTURNO, PROSVJETNO I SPORTSKO DRUŠTVO „MORAČA“ KRANJ
Predsjednik: Čedo Đukanović
E-mail: kpsd.moraca@gmail.com

DRUŠTVO SLOVENAČKO-CRNOGORSKOG PRIJATELJSTVA
Predsjednik: Velimir Bijelić
E-mail: velimir.bijelic@siol.net
CRNOGORSKO DRUŠTVO „CRNA GORA “LJUBLJANA
Predsjednik: Zoran Laketić
E-mail: zoran.laketic@yahoo.com
CRNOGORSKO DRUŠTVO „MONTENEGRO “LJUBLJANA
Potpredsjednik: Nenad Martinović
E-mail: nenad.martinovic@live.com , montenegro_ljubljana@t-2.net
SAVEZ CRNOGORSKIH DRUŠTAVA SLOVENIJE
E-mail: nenad.martinovic@live.com , savez-cds@t-2.net zvezda-cds@t-2.net ve-selin_lakic@t-2.net
SAVEZ KULTURNI CENTAR CRNOGORSKIH DRUŠTAVA SLOVENIJE
Predsjednik: Nenad Martinović
E-mail: nenad.martinovic@live.com
CRNOGORSKO DRUŠTVO DUKLJA
Predsjednik: dr Miomir Knežević
E-mail: miomir.knezevic@gmail.com , milovan.djukanovic@telemach.net
DRUŠTVO CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE „MONTENEGRO “MARIBOR
Predsjednik: Dijana Pajković
E-mail: medved.dijana@gmail.com
KULTURNO-SPORTSKO DRUŠTVO „MONTENEGRO BIHOR “– JESENICE
Predsjednik: Šeki Agović Bihorac
E-mail: agovic.seki@gmail.com ; sekiagovic@gmail.com
CRNOGORSKO AKADEMSKO DRUŠTVO „LUČA“
Predsjednik: mr Sreten Ostojić
E-mail: sreten.ostojic@siol.net
CRNOGORSKO KULTURNO DRUŠTVO „KOMOVI “MARIBOR
Predsjednik: Vildan Ramusović
E-mail: ckd-komovi@outlook.com

SRBIJA**ŠAHOVSKO SPORTSKO UDRUŽENJE "CRNOGORAC"**

Predsjednik: Nenad Stevović

E-mail: sah.klub.crnogorac@gmail.com**CRNOGORSKI ELEKTORI SRBIJE**

Predsjednik i zastupnik: Mihailo Miletić

E-mail: ces.mne@gmail.com**UDRUŽENJE E KIOSK VRBAS**

Predsjednik: Miodrag Šoć

E-mail: socmiodrag2@gmail.com**UDRUŽENJE CRNOGORSKIH PROIZVOĐAČA GROŽĐA I VINA VRANAC, LOVČENAC**

Predsjednik: Milo Ljutica

E-mail: ljutica82@gmail.com**UDRUŽENJE GRAĐANA LOVČENAC MNE**

Predsjednik: Jasmina Špadijer

E-mail: mnelovcenac@gmail.com; jasmina.spadijer@gmail.com**CRNOGORSKO VIJEĆE**

Predsjednik: Mirko Zečević

NACIONALNI SAVJET CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE

Predsjednik: Dragoljub Malović

E-mail: info@mne.rs, dragoljub.malovic@gmail.com**CRNOGORSKA NACIONALNA ZAJEDNICA BEOGRAD**

Ovlašćeni zastupnik: Mirko Zečević, Mihailo Terzić

E-mail: cnzbg@sbb.rs**UDRUŽENJE CRNOGORACA SRBIJE "KRSTAŠ", LOVČENAC**

Ovlašćeni zastupnik: Nenad Stevović

E-mail: krstas.cg@gmail.com; nenadstevovic@stcable.rs; Web: www.krstas.rs

CENTAR KULTURNOG RAZVOJA, VRBAS
Predsjednik: Momčilo Bakrač
E-mail: mirelamirkovic@hotmail.com ; momcilobakrac@gmail.com
CRNOGORSKI NAUČNO-KULTURNI CENTAR VRBAS
Ovlašćeni zastupnik: Slobodan B. Medojević
E-mail: slobodan.medojevic@gmail.com
KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO "DURMITOR"
Predsjednik: Milovan Vuković
E-mail: milovan.vukovic64@gmail.com
ZAVIČAJNO UDRUŽENJE ŽUPLJANA VRBAS
Predsjednik: Milan Miličić
E-mail: milanm.ducice@gmail.com
CRNOGORSKA ZAJEDNICA PROKUPLJE
Predsjednik: Dušan Žugić
E-mail: dusanzugic@beotel.net
CRNOGORSKO KULTURNO-PROSVJETNO DRUŠTVO "PRINCEZA KSENIJA"
Predsjednik Upravnog odbora Milo Miloško, umjetnički direktor Mirjana Stevović
E-mail: princess.ksenija@gmail.com
SAVEZ UDRUŽENJA CRNOGORACA SRBIJE
Ovlašćeni zastupnici: Borislav Mrvaljević, Srđa Babić
E-mail: predsjednik@ucbg.rs
CRNOGORSKO DRUŠTVO "LOVČEN"
Predsjednik: Željko Kaludžerović
E-mail: cdlovcen@gmail.com ; zeljkov.kaludjerovic@gmail.com
CRNOGORSKO KULTURNO-PROSVJETNO DRUŠTVO "MONTENEGRINA"
Predsjednica: Snežana Jovović
E-mail: ckpdmontenegrina@gmail.com

UDRUŽENJE CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE – MOTENEGRO – NIŠ
Predsjednica: Dušica Nikolić
E-mail: dusica9@gmail.com
CRNOGORSKO KULTURNO-PROSVJETNO DRUŠTVO "NIKOLA I" VRBAS
E-mail: ckpdvrbas@yahoo.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA SUBOTICE
Ovlašćeni zastupnik: Rade Bulatović, Novica Bajagić
E-mail: udruzenje.cg.su@gmail.com ; ucgsu11@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA NOVOG SADA
Ovlašćeni zastupnik: Miodrag Lopičić, Božidar Marković
E-mail: ucgns@gmail.com ; ucgnovisad@gmail.com
UDRUŽENJE ONOGOŠT
Predsjednik: Srđan Gojković
E-mail: ugonogost@gmail.com
AGENCIJA DOK – NOVI SAD
Predsjednik: Dragan Đukanović
E-mail: agencijadok@gmail.com
REKA MONT – MEDIA
Predsjednik: Stanko Popović
E-mail: stankopopovic.reka@gmail.com
NARODNO UDRUŽENJE CRNA GORA
Predsjednik: Aleksa Giljen
E-mail: giljenaleksa@gmail.com , narodnoudruzenjecg@gmail.com
ZAVIČAJNO UDRUŽENJE GOLIJANA – VRBAS
Ovlašćeni zastupnik: Branislav Perović
E-mail: gordana.doknic@gmail.com
ZAVIČAJNO BANJSKO-VUČEDOLSKO UDRUŽENJE – VRBAS
Ovlašćeni zastupnik: Vladimir Bjelica
E-mail: simomiljanic@gmail.com ; vbjelica007@gmail.com

CRNOGORSKA DIJASPORA ZUBLJA
Predsjednica: Silvana Baletić
E-mail: silvanabaletic68@gmail.com
KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO „KRUŠČIĆ “ (DRAMSKI STUDIO LUČA KUD KRUŠČIĆ)
Predsjednik: Miladin Čepić
E-mail: dramskistudioluca@gmail.com ; miladincepic52@gmail.com
KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO „P.P. NJEGOŠ “
Predsjednik: Gojko Vukčević
E-mail: ppnjeguskud@gmail.com
UDRUŽENJE ZA NEGOVANJE NJEGOŠEVOG DELA
Ovlašćeni zastupnik: Dragić Vukićević
KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO GUSLARA „NJEGOŠ “VRBAS
Ovlašćeni zastupnik: Radosav Koprivica, Miloš Laketić
BRATSTVO SAMARDŽIĆA SRBIJE
Ovlašćeni zastupnik: Vladimir Samardžić, Dragan Samardžić
BRATSTVO BAKOVIĆA
Ovlašćeni zastupnik: Ljubomir Baković
UDRUŽENJE GRAĐANA CRNOGORSKE NACIONALNOSTI „MONTENEGRO “
Ovlašćeni zastupnik: Milomir Mihajlović
UDRUŽENJE RATNIKA, POTOMAKA I POŠTOVALACA CRNOGORSKE VOJSKE 1912–1916–1918
Ovlašćeni zastupnik: Slobodan Tomić
UDRUŽENJE VASOJEVIĆA
Ovlašćeni zastupnik: Milija Zečević
DRUŠTVO GUSLARA „BAJO PIVLJANIN “
Ovlašćeni zastupnik: Batrić Jokanović
UDRUŽENJE GRBLJANA U BEOGRADU
Ovlašćeni zastupnik: Branko Marić

ZAVIČAJNO UDRUŽENJE PIVLJANA "BAJO PIVLJANIN" KULA
Ovlašćeni zastupnik: Slobodan Balandžić
E-mail: zavicajnouдруzenjepivljana@gmail.com
UDRUŽENJE KATUNJANI I PRIJATELJI
Predsjednik: Zoran Popović
E-mail: vtvanjica019@gmail.com
UDRUŽENJE SKOČIĐEVOJKA, VRBAS
Predsjednica: Tijana Knežević
E-mail: vtvanjica019@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA VRBASA
Ovlašćeni zastupnik: Ljubiša Simović
UDRUŽENJE PAŠTROVIĆA I PRIJATELJA PAŠTROVIĆA U BEOGRADU „DROBNI PIJESAK“
Predsjednik: prof. dr Pavle Anđus
E-mail: pandjus@bio.bg.ac.rs
UDRUŽENJE CETINJE
Predsjednik: Veselin Đ. Vukotić
E-mail: vukotic.veselin@gmail.com , office@cetinje.rs
UDRUŽENJE PIPERA – PIPO, ZMAJEVO
Ovlašćeni zastupnik: Vojislav Todorović
E-mail: cojkans@gmail.com
UDRUŽENJE VASOJEVIĆA BEOGRAD, PODRUŽNICA UDRUŽENJA VASOJEVIĆA SAVINO SELO
Ovlašćeni zastupnik: Novak Zekić
E-mail: novak.zekic@so.ev.rs
UDRUŽENJE PIVLJANA VRBAS
Ovlašćeni zastupnik: Siniša Nedić
E-mail: sinisanedic@gmail.com

CRNOGORSKI KULTURNI CENTAR – VRBAS
Predsjednik: Ljubiša SImović
E-mail: sljubisa58@gmail.com
UDRUŽENJE DURMITORACA
Predsjednik udruženja: Relja Nedić
E-mail: reljanedic@yahoo.com , info@udruzenjedurmitoraca.org.rs
CRNOGORSKI KULTURNI CENTAR BEOGRADA
Predsjednik: Vuk Vukmirović
E-mail: cg.kultura.bg@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA SRBIJE, NOVI BEOGRAD
Predsjednik: Borislav Mrvaljević
E-mail: predsjednik@ucbg.rs
UDRUŽENJE CRNOGORACA „NJEGOŠ“, OPŠTINA MALI İDOŠ
Ovlašćeni zastupnik: Panto Ćeklić
UDRUŽENJE CRNOGORACA LOVĆENCA
Predsjednik: Nikola Muhadinović
E-mail: ucl.lovcenac@gmail.com
CRNOGORSKI CENTAR ZA KULTURU
Predsjednik: Ćedomir Ćupić
Email: crnogorskicentarakulturu@gmail.com
ISKRA MONTENEGRINA
Predsjednik: Isidora Šibalić
Email: isidoralola95@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA ZMAJEVA
Predsjednik: Miodrag Becić
E-mail: miodragbeciczm@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA OPŠTINE KULA
Ovlašćeni zastupnik: Slobodan Balandžić
E-mail: ucgkula@gmail.com

UDRUŽENJE CRNOGORACA VOJVODINE
Ovlašćeni zastupnik: Veselin Mitrović
E-mail: mitrovicveselin@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA „CRVENKA“ – CRVENKA
Ovlašćeni zastupnik: Živko Jovanović
E-mail: atelje_djurickovic@yahoo.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA BJELASICA I KOMOVI
Ovlašćeni zastupnik: Tomislav Pešić
E-mail: tomo.bimbec@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE „DURMITOR“
Predsjednik: Nikola Tripković
E-mail: nikolatripkovic78@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA KRUŠČICA
Predsjednik UO Udruženja: Ranko Španjević
E-mail: uckruscic@gmail.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA KIKINDA – UCGKI
Predsjednik: Radomir Vojvodić
E-mail: radomirvoj@gmail.com , rasa@rdgr.net
UDRUŽENJE CRNOGORACA JUGOISTOČNE SRBIJE
Ovlašćeni zastupnik: Miloš Paović
E-mail: milospaovic@yahoo.com ; paovicmilos@gmail.com ; cg.udruzenje@gmail.com
UDRUŽENJE GRAĐANA CRNOGORCI I PRIJATELJI CRNOGORACA
Ovlašćeni zastupnik: Dragan Martinović
E-mail: dragangile@yahoo.com
ZAVIČAJNO UDRUŽENJE CRNOGORACA – SOMBOR
Ovlašćeni zastupnik: Dragomir Miljić
E-mail: cikadrasko@ekonomskaso.edu.rs

UDRUŽENJE PLJEVLJAKA "BREZNIK" – BEOGRAD
Ovlašćeni zastupnik: Bajo Cmiljanić
UDRUŽENJE "DANILOVGRAD U BEOGRADU"
Ovlašćeni zastupnik: Tomislav Sekulić (Aleksandar Kaluđerović)
E-mail: direkcija@ozbgd.com ; alekkalu@yahoo.com
UDRUŽENJE CRNOGORACA – SOMBOR
Ovlašćeni zastupnik: Draško Miljić
E-mail: cikadrasko@ekonomskaso.edu.rs
UDRUŽENJE CRNOGORACA "MAJSKA ZORA" – VRŠAC
Ovlašćeni zastupnik: Sreten Ivanovic
E-mail: srele851@gmail.com
UDRUŽENJE VASOJEVIĆA – KRAGUJEVAC
Ovlašćeni zastupnik: Veroljub Kastratović
E-mail: pvcmontazakastro@hotmail.com
CRNOGORSKO DRAMSKO-RECITATORSKO DRUŠTVO
Predsjednik: Nikola Bulatović
E-mail: oun986@gmail.com

ŠVAJCARSKA
ISLAMSKI KULTURNI CENTAR „DŽEMAT WATTWIL“
Ovlašćeno lice: Izet Osmanović
E-mail: bihorac@msn.com , Web: www.bihor-petnica.com
BOŠNJAČKA DIJASPORA CRNE GORE U ŠVAJCARSKOJ
Esmir Rastoder
E-mail: info@bdcg.ch
BRATSKA RUKA
Hajran Pepić
Email: bratskaruka@gmail.com

CRNOGORSKA DIJASPORA U ŠVAJCARSKOJ

Predsjednik: Miodrag Mišo Perović

E-mail: miodragnperovic@bluewin.ch**UDRUŽENJE CRNOGORSKA DIJASPORA U ŠVAJCARSKOJ "ZA VAZDA"**

Predsjednik: Alen Šabotić

E-mail: alen.sabotic@ypsomed.com**ŠVEDSKA****CRNOGORSKO UDRUŽENJE "SLOGA"**

Predsjednik: Veselin Mijač

E-mail: forening@sloga.se**TURSKA****UDRUŽENJE SOCIJALNE SOLIDARNOSTI I KULTURE ISELJENIKA JUGOSLAVIJE – CRNE GORE U TURSKOJ**

Predsjednik: Recep Vardar

E-mail: yugokaradagdernegi@gmail.com**BOSNA SANDŽAK UDRUŽENJE U IZMIRU**

Predsjednik: Abdullah Gül

E-mail: abdullahgul35@hotmail.com**MODERNE SANDŽAKLIJE – Sefaköy / İstanbul**E-mail: info@sefakoybosnasancak.org**BOSNA SANDŽAK NA AZIJSKOJ STRANI ISTANBULA**

Predsjednik: Erdoğan Erden Murić

E-mail: info@vodapol.com.tr

ALIBEYKÖY SANDŽAK
Predsjednik: Fuat Coşkun
atakan.eminiyet@hotmail.com
SIVAS BOSNA SANCAK
Predsjednik: Erol Sevim
E-mail: erol@sancakliinsaat.com.tr
UDRUŽENJE BOSNA SANDŽAK U ISTANBULU
Predsjednik: Muhamed Sancaktar
E-mail: crnagoradernek@gmail.com
UDRUŽENJE ISELJENIKA IZ CRNE GORE U ADANI
Predsjednica: Züleyha Özbek
E-mail: 3berem3@windowslive.com
UDRUŽENJE SANDŽAK – OBRAZOVANJE
Predsjednik: Ömer Deniz
www.sancakgem.org
ASOCIJACIJA ZA SOLIDARNOST I KULTURU CRNOGORSKIH ISELJENIKA
Predsjednica: Adil Ozozun
E-mail: buhraniyekaradaggocmenleri@gmail.com

VELIKA BRITANIJA I SJEVERNA IRSKA
BRITANSKO-CRNOGORSKO DRUŠTVO (THE MONTENEGRO-UK SOCIETY London)
Predsjednik: ing. Neven Pajović
E-mail: neven.pajovic@googlemail.com , montenegroUKSociety@gmail.com

JUŽNA AMERIKA**CRNOGORSKO UDRUŽENJE U MONTEVIDEU – URUGVAJ**

Predsjednik: Tomaš Šaranović

E-mail: tomas9418@gmail.com**POVJERENIŠTVO MATICE CRNOGORSKE U PARAGVAJU**Predsjednik: dr Andre Lakonich
(Chairman of the Montenegrin Community in Paraguay)E-mail: andres_laconich@msn.com**POVJERENIŠTVO MATICE CRNOGORSKE U BOLIVIJU**

Predsjednik: ing. Esteban Natalio Michovich

Kontakt: enamich@hotmail.com**CRNOGORSKA ZAJEDNICA U PERUU**

Predsjednik: Alex Rojas Bozovich

E-mail: arbozovich@gmail.com**CRNOGORSKA ZAJEDNICA U KORDOBI**

Predsjednik: Ana Martinovich

E-mail: amartinovich@hotmail.com;
colectividadmontenegrinacba@gmail.com**MONTENEGRINOS EN CHILE**

Ginette Elizabeth Perovich Cabezas

XIII

AMBASADE I KONZULATI CRNE GORE U SVIJETU I MISIJE U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA, AMBASADE I STRANE MISIJE U CRNOJ GORI

XIII AMBASADE I KONZULATI CRNE GORE U SVIJETU I MISIJE U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA, AMBASADE I STRANE MISIJE U CRNOJ GORI

Ambasada Crne Gore u Republici Albaniji

 Rruga Abdi Toptani 8, Tirana

 +35 5 4226 1309

 albania@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Republici Austriji

 Lothringerstrasse 16/II/3, 1030 Wien

 +43 1 512 08 99

 austria@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Bosni i Hercegovini

 Ulica Derviša Numića broj 24A, Sarajevo

 +387 (0) 33 239 925

 bosniaandherzegovina@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Republici Bugarskoj

 Aleksandar Žendov 1, str.1, Ap 29

 +359 28 581 378

 bulgaria@mfa.gov.me

Misija Crne Gore pri Evropskoj uniji	
	Rue du Trône 117-119, 1050 Ixelles
	+32 (0) 2 223 5561
	eu@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Republici Francuskoj	
	90 Bd Flandrin, 75116 Paris
	01 53 63 80 30
	france@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Republici Grčkoj	
	Loukianou 5, II sprat, 10675 Kolonaki
	+30 210 72 41 212
	greece@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Hagu	
	Mauritskade 33, III sprat, 2514 HD - Den Haag
	+31(0)70 218 9190
	netherlands@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Republici Hrvatskoj	
	Pantovčak 27, 10000 Zagreb
	+385 1 4573 362
	croatia@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Republici Italiji	
	Via Giovanni Paisiello 27, 00198 Rim
	+39 06 888 5 77 45
	italy@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Kraljevini Belgiji	
	Rue du Trône 117 1050 Brussels
	+ 32 2 705 28 51
	belgium@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Mađarskoj Arany Janos 15, 1051 Budimpešta +36 1 373 0300 hungary@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Narodnoj Republici Kini** 3-1-12 San Li Tun Diplomatic Compound, Beijing +86 10 6532 7610 china@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Saveznoj Republici Njemačkoj** Charlottenstraße 35/36, 10117 Berlin +49 (0)30 516 51 07 0 germany@mfa.gov.me**Generalni konzulat Crne Gore u Saveznoj Republici Njemačkoj** Zeil 5, D-60313, Frankfurt/Main +49 69 29 72 38 60 gk.frankfurt@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Republici Poljskoj** Aleje Ujazdowskie 41, 00-540 +48 22 375 97 45 poland@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Republici Argentini** Libertad 1173, 1a +54 (9) 11 4816 6701 argentina@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Republici Kosovo** Trg Majke Tereze br: 28/3, Priština +383 38 222 048 kosovo@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Rumuniji	
	Str. Emanoil Porumbaru nr. 17, Sector 1, Bucharest
	(0040-31) 101 19 00
	romania@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Ruskoj Federaciji	
	Mytnaya Ulitsa, 3, Moscow
	+7 499 230 18 76/65
	russianfederation@mfa.gov.me
Stalna misija Crne Gore pri Savjetu Evrope	
	18 allée Spach, 67000 Strasbourg
	00 33 3 88 36 85 65
	coe@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Sjedinjenim Američkim Državama	
	1610 New Hampshire Avenue, Vašington, DC, SAD
	+1 202 234 6108
	usa@mfa.gov.me
Generalni konzulat Crne Gore u Njujorku	
	Second Avenue, 7th floor, New York, NY 10017
	consulate.newyork@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Republici Sjevernoj Makedoniji	
	Vasil Stefanovski br. 7 Skoplje
	+389 2 3227 277
	north.macedonia@mfa.gov.me
Ambasada Crne Gore u Republici Sloveniji	
	Njegoševa cesta 14, 1000 Ljubljana
	+386 1 439 53 64
	slovenia@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Kraljevini Španiji C/Alcalá 89, bajo izquierda, 28009 Madrid +34 910 665 164 spain@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Republici Srbiji** Knez Mihajlova 10/IV +381 11 2662 300 emb.belgrade@mfa.gov.me**Generalni konzulat Crne Gore u Republici Srbiji** Trg Branka Radičevića 1, 21205 Sremski Karlovci +381 21 881 009 genkonz.rs@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Republici Turskoj** Çayhane Sokak 41/10 G.O.P. +90 312 436 46 98 turkey@mfa.gov.me**Generalni konzulat Crne Gore u Istanbulu, Republika Turska** Harman Sok. No:5 Harmancı Giz Plaza -20 No'lu Bağımsız Bölüm, 10A Katı – Levent / Istanbul +90 (212) 278 00 07 istanbul@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Ujedinjenim Arapskim Emiratima** Villa Number 69, Rabdan Street, Embassies District - Abu Dhabi 02 441 8901 montenegrouae@mfa.gov.me**Ambasada Crne Gore u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske** 47 De Vere Gardens, London, W8 5AW +44 (0)20 3302 7227 unitedkingdom@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore u Ukrajini (nerezidentno pokriva R. Jermeniju i Gruziju)

 Ulica Ivana Fedorova 12, 03150 Kijev

 +380 44 287 78 08

 ukraine@mfa.gov.me

Stalna misija Crne Gore pri Ujedinjenim nacijama

 801 Second Avenue, 7th Floor, New York, NY 10017

 +1 212 661 3700

 un.newyork@mfa.gov.me

Ambasada Crne Gore pri Svetoj Stolici i Suverenom viteškom malteškom redu

 Via dei Corridori, 48, 00193 Roma, RM

 +39 06 6873247

 holysee@mfa.gov.me

AMBASADE I STRANE MISIJE U CRNOJ GORI

Ambasada Albanije u Crnoj Gori

 Kapital Plaza, Bul. Džordža Vašingtona 98, 81000 Podgorica

 + 382 20 671 772

 embassy.podgorica@mfa.gov.al

Ambasada Italije u Crnoj Gori

 Džordža Vašingtona bb, Profesorska zgrada, 81000 Podgorica

 +382 20 234 661+382 20 234 662

 segreteria.podgorica@esteri.it

Ambasada Države Palestine u Crnoj Gori

 Vaka Đurovića, 81000 Podgorica

 +382 20 435 400

 ambasadapalestine@gmail.com

Ambasada Republike Austrije u Crnoj Gori

 Svetlane Kane Radević 3, 81000 Podgorica

 + 382 20 201 135

 podgorica-ob@bmeia.gv.at

Diplomatsko predstavništvo Azerbejdžana u Podgorici

 Ul. SKOJ-a 32, 81000 Podgorica, Crna Gora

 +382 20 281 181

 podgorica@mission.gov.az

Ambasada Poljske u Crnoj Gori

 Kozaračka br. 79, 81000 Podgorica

 +382 20 608 32

 podgorica.amb.sekretariat@msz.gov.pl

Ambasada Rumunije u Crnoj Gori	
	Prve proleterske 5, 81000 Podgorica
	+382 20 618 040; 618 041
	ambs.romania.mne@t-com.me
Ambasada Kine u Crnoj Gori	
	Radosava Burića 4a, 81000 Podgorica
	+382 20 609 275
	chinaemb_me@hotmail.com
Ambasada Ruske Federacije u Crnoj Gori	
	Veliše Mugoše 1, 81000 Podgorica
	+382 20 272 315
	montenegro@mid.ru consul.montenegro@mid.ru
Ambasada Bosne i Hercegovine u Crnoj Gori	
	Atinska 58, 81000 Podgorica
	+382 20 618 015
	amb.podgorica@mvp.gov.ba
Ambasada Republike Bugarske u Crnoj Gori	
	Bulevar Ivana Crnojevića 99/2, sprat 2, Podgorica 81000
	+382 20 655 009
	embassy.podgorica@mfa.bg
Ambasada Kosova u Crnoj Gori	
	Ulica šejka Zaida br. 2. III sprat, Atlas Capital Centar, 81 000 Podgorica
	+382 20 226 040
	embassy.montenegro@rks-gov.net
Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori	
	Ljubljanska bb, 81000 Podgorica
	+382 20 410 500
	podgoricaACS@state.gov podgoricaPROT@state.gov

Ambasada Slovačke u Crnoj Gori Crnogorskih serdara 5, 81000 Podgorica, Montenegro +382 20 601 440 emb.podgorica@mzv.sk**Ambasada Slovenije u Crnoj Gori** Atinska 41, 81000 Podgorica +382 20 618 150 sloembassy.podgorica@gov.si**Ambasada Republike Češke u Crnoj Gori** Ul. Partizanski put 6A, Tološi, 81000 Podgorica + 382 20 281 103 podgorica@mzv.gov.cz**Ambasada Srbije u Crnoj Gori** Bulevar Ivana Crnojevića br. 10 – Gorica, 81000 Podgorica +382 20 667 305 embassy.podgorica@mfa.rs**Ambasada Mađarske u Crnoj Gori** Kralja Nikole 104, 81000 Podgorica +382 20 602 910, Fax: +382 20 625 243 mission.pdg@mfa.gov.hu**Ambasada Republike Turske u Crnoj Gori** Ul. Radosava Burića bb, 81000 Podgorica + 382 20 445 700 embassy.podgorica@mfa.gov.tr**Ambasada Ujedinjenih Arapskih Emirata u Crnoj Gori** Ulica šeika Zaida, Atlas Capital Centar, 81000 Podgorica +382 20 411 436 PodgoricaEMB@mofaic.gov.ae

Britanska ambasada Podgorica	
	Ulcinjaska 8, Gorica C, 81000 Podgorica
	+382 020 420 100
	podgorica@fcdo.gov.uk
Ambasada Ukrajine u Crnoj Gori	
	Serdara Jola Piletića br.15, Podgorica
	+382 020 320 400
	emb_me@mfa.gov.ua
Ambasada Hrvatske u Crnoj Gori	
	Bulevar Mihaila Lalića 38, 81000 Podgorica
	+382 20 269 760
	croemb.podgorica@mvep.hr
Ambasada Njemačke u Crnoj Gori	
	Hercegovačka 10, 81000 Podgorica
	+382 20 441 000
	info@podgorica.diplo.de

XIV

**DRŽAVNE INSTITUCIJE I
LOKALNE SAMOUPRAVE**

XIV DRŽAVNE INSTITUCIJE I LOKALNE SAMOUPRAVE

Predsjednik Crne Gore	
	Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 12
	+382 20/242-388
	kabinet@predsjednik.me
Skupština Crne Gore	
	Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 10, 81000 Podgorica
	+ 382 20 244 759; +382 20 242 182
	predsjednik@skupstina.me
Vlada Crne Gore	
	Karađorđeva bb, 81000 Podgorica, Crna Gora
	+382 20 242 530
	kabinet@gov.me
Ministarstvo dijaspore	
	Rimski trg br. 47, 81000 Podgorica, Crna Gora
	+382 20 224 411
	kabinet@mdi.gov.me
Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera	
	kabinet@mers.gov.me
Ministarstvo ekonomskog razvoja	
	Rimski trg broj 46, 81000 Podgorica, Crna Gora
	+382 20 482 301
	kabinetmer@mek.gov.me

Ministarstvo energetike i rudarstva Rimski trg 46, 81000 Podgorica, Crna Gora +382020482203 kabinet@meir.gov.me**Ministarstvo evropskih poslova** Bulevar Ivana Crnojevića 167, 81000 Podgorica, Crna Gora 020 481 301 kabinet@mep.gov.me**Ministarstvo finansija** Stanka Dragojevića br. 2, 81000 Podgorica, Crna Gora +38220242835 novica.vukovic@mif.gov.me**Ministarstvo javne uprave** Rimski trg br. 45, 81000 Podgorica, Crna Gora +382 20 482 131 kabinet@mju.gov.me**Ministarstvo javnih radova** Arsenija Boljevića 2a, City Mall / III sprat, 81000 Podgorica mjr@mjr.gov.me**Ministarstvo kulture i medija** Adresa: Njegoševa 83, 81250 Cetinje, Crna Gora +382 41 232 571 kabinet.kultura@mku.gov.me**Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava** Bulevar Sv. Petra Cetinjskog br.130, 81000 Podgorica +382 020 234 197 astrit.hoxha@mmp.gov.me

Ministarstvo odbrane

Jovana Tomaševića 29, 81000 Podgorica, Crna Gora

+ 382 20 483 561

kabinet@mod.gov.me**Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede**

Rimski trg 46, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 482 109

kabinet@mpsv.gov.me**Ministarstvo pomorstva**

Rimski trg 46, 81000 Podgorica, Crna Gora

020/482-209

kabinet@mpo.gov.me**Ministarstvo pravde**

Vuka Karadžića br. 3, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 407-501

kabinet@mpa.gov.me**Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine**

IV proleterske brigade 19, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 446 200

kabinet@mdup.gov.me**Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija**

Vaka Đurovića b.b, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 20 410 100

kabinet@mpni.gov.me**Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga**

Rimski trg 46, 81000 Podgorica, Crna Gora

+382 020 482 305

kabinet@mrzs.gov.me

Ministarstvo regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama Ekoefikasna zgrada, Cetinjski put b.b. 81000 Podgorica, Crna Gora +382 68/847-976 kabinet@mirn.gov.me**Ministarstvo saobraćaja** 46 Rimski trg, Podgorica 81000 +38220482124 kabinet@msa.gov.me**Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije** Ekoefikasna zgrada, Cetinjski put b.b. 81000 Podgorica, Crna Gora kabinet@mssd.gov.me**Ministarstvo sporta i mladih** Svetlane Kane Radević br. 3, 81000 Podgorica, Crna Gora 020 684 900 kabinet@ms.gov.me**Ministarstvo turizma** IV proleterske brigade 19, 81000 Podgorica, Crna Gora +382 20 446 314 kabinet@mt.gov.me**Ministarstvo unutrašnjih poslova** Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 22, 81000 Podgorica, Crna Gora +382 20 228-227 kabinet@mup.gov.me**Ministarstvo zdravlja** Rimski trg br. 46, 81000 Podgorica, Crna Gora +382 20-482133 kabinet@mzd.gov.me

LOKALNE SAMOUPRAVE

GLAVNI GRAD PODGORICA

 Njegoševa 13, 81000 Podgorica

 +382 (0) 20 664 333

 pggradonacelnik@t-com.me; www.podgorica.me

PRIJESTONICA CETINJE

 Bajova br.2, 81250 Cetinje

 +382 (0) 41 241 281; +382 (0) 41 231 755

 gradjanski.biro@cetinje.me; kabinet@cetinje.me

OPŠTINA ANDRIJEVICA

 Branka Deletića bb, 85320 Andrijevica

 +382 (0) 51 243 610

 soandrijevica@t-com.me

OPŠTINA BAR

 Bulevar revolucije 1b, 85000 Bar

 + 382 (0) 30 301 403

 opstinabar@bar.me

OPŠTINA BERANE

 IV Crnogorske brigade br. 1, 84300 Berane

 +382 (0) 51 231 973, Faks: +382 (0) 51 233 357

E-mail: opstinaberane@t-com.me

OPŠTINA BIJELO POLJE

 Ulica slobode bb, 84000 Bijelo Polje

 +382 (0) 50 432 630

 opstinabp@t-com.me

OPŠTINA BUDVA	
	Trg sunca br. 3, 85310 Budva
	+382 (0) 33 451 000
	info@budva.me ; kabinet.so.bd@t-com.me
OPŠTINA DANILOVGRAD	
	Trg 9. decembar, 81410 Danilovgrad
	+ 382 (0) 20 812 022
	sodanilovgrad@t-com.me ; skupstinadg@t-com.me
OPŠTINA GUSINJE	
	Bosanska bb, 84300 Gusinje
	+382 (0) 51 250 154
	opstinagusinje@t-com.me
OPŠTINA HERCEG NOVI	
	Trg maršala Tita br. 2, 85340 Herceg Novi
	+382 (0) 31 321 052, centrala +382 (0) 31 321 564
	kabinet@hercegnovi.me
OPŠTINA KOLAŠIN	
	Buda Tomovića bb, 81210 Kolašin
	+382 (0)20 865 760
	opstina.kolasin@t-com.me
OPŠTINA KOTOR	
	Stari grad, zgrada 317, 85330 Kotor
	+382 (0) 32 304 737
	kabinet.kotor@t-com.me ; skupstina@opstinakotor.com
OPŠTINA MOJKOVAC	
	Trg Ljubomira Bakoča, 84205 Mojkovac
	+382 (0) 50 470 272 ; +382 (0) 50 472 259
	opstinamojkovac@t-com.me

OPŠTINA NIKŠIĆ Njegoševa 18, 81400 Nikšić +382 (0) 40 213 072; +382 (0) 40 213 076 predsjednik@niksic.me; soniksic@t-com.me**OPŠTINA PETNJICA** Petnjica, 84312 Petnjica +382 (0) 51 248 208 predsjednik@petnjica.co.me; skupstina@petnjica.co.me**OPŠTINA PLAV** Čaršijska bb, 84325 Plav +382 (0) 51 251 475 opstinaplav@t-com.me**OPŠTINA PLUŽINE** Lazara Sočice, 81435 Plužine +382 (0) 40 271 103 opstinapluzine@t-com.me**OPŠTINA PLJEVLJA** Kralja Petra 36, 84210 Pljevlja +382 (0) 52 321 305; +382 (0) 52 323 010 opstinapv@t-com.me**OPŠTINA ROŽAJE** Maršala Tita br. 22, 84310 Rožaje +382 (0) 51 270 430 opstina_rozaje@t-com.me**OPŠTINA TIVAT** Trg magnolija br.1, 85320 Tivat +382 (0) 32 671 387; +382 (0) 32 661 304 tivat@t-com.me; skupstina@opstinativat.com

OPŠTINA TUZI	
	Tuzi bb
	+382 (0) 20 875 167
	tuzi@tuzi.org.me
OPŠTINA ULCINJ	
	Bul. Gjerg Kastrioti Skenderbeu bb, 85360 Ulcinj
	+382 (0) 30 412 050, Fax: +382 (0) 30 412 413
	kabinet@ul-gov.me
OPŠTINA ŠAVNIK	
	SO Šavnik, 81450 Šavnik
	040 266 103;040 266 108
	sosavnik@t-com.me
OPŠTINA ZETA	
	Anovi bb
	+382 (0) 20 873 183
OPŠTINA ŽABLJAK	
	Trg Durmitorskih ratnika, 84220 Žabljak
	052 360 102;052 361 969
	sozabljak@t-com.me ; vidoje.tomcic@gmail.com

Mišljenja iznesena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne odražavaju nužno stavove Međunarodne organizacije za migracije (IOM). Opisi korišteni u publikaciji i materijali predstavljeni u njoj ne impliciraju bilo kakav izraz mišljenja IOM-a u vezi sa zakonskim statusom bilo koje zemlje, teritorije, grada ili područja, ni tamošnjih vlasti, niti u vezi s granicama bilo koje vrste.

Štampanje ove publikacije je omogućeno zahvaljujući finansijskoj podršci IOM-ovog Razvojnog fonda.

